

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra psychologie

**KVALITATIVNÍ ANALÝZA SÁZKAŘSKÝCH STYLŮ
A VNÍMÁNÍ RIZIK U ONLINE SÁZKAŘŮ NA SPORT**

**QUALITATIVE ANALYSIS OF BETTING STYLES AND
PERCEPTIONS OF RISK WITH ONLINE BETTING ON THE
SPORT**

Magisterská diplomová práce

Autor: Bc. Barbora Malá
Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Charvát, Ph.D.

Olomouc
2020

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Miroslavu Charvátovi, Ph.D. za jeho ochotu, trpělivost a čas věnovaný vedení této diplomové práce. Rovněž děkuji Bc. Gabriele Smyczkové za ochotu a pomoc při realizaci empirické části práce a organizacím SANANIM z.ú. a Společnosti Podané ruce o.p.s. za umožnění provedení výzkumu na jejich pracovištích. V neposlední řadě mé poděkování patří především všem respondentům, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout a také rodině a přátelům za podporu a pomoc.

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma: „Kvalitativní analýza sázkařských stylů a vnímání rizik u online sázkařů na sport“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne

Podpis

Obsah

ÚVOD.....	5
TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1 Hazardní hraní a současná situace v ČR.....	7
1.1 Druhy hazardních her	7
1.2 Vývoj hazardního hraní	9
1.3 Současná situace v oblasti hazardního hraní v ČR.....	10
1.4 Kurzové sázení	10
2 Psychologické aspekty hazardního hraní a jeho rizikovitost.....	13
2.1 Motivy vedoucí ke hraní hazardních her	13
2.1.1 Motivy vedoucí k účasti na sportovním sázení.....	15
2.2 Rekreační, problémové a patologické hráčství.....	16
2.2.1 Škodlivé a neškodlivé hráčství	16
2.2.2 Patologické hráčství.....	17
2.2.3 Rozdíly kvality kognitivních procesů a úrovně aktivace.....	19
2.2.4 Problémové a patologické hráčství v ČR.....	20
2.3 Geneze hráčské závislosti	21
2.3.1 Počátky kontaktu s hazardní hrou	21
2.3.2 Rozvoj hráčské závislosti.....	22
2.4 Kognitivní omyly spojené s hraním hazardních her	24
2.5 Typologie hazardních hráčů a sázkařů	26
2.6 Rizikové faktory vzniku závislosti na straně jedince	30
2.6.1 Rizikové faktory na straně jedince u online sázení na sport.....	31
2.7 Rizikové faktory vzniku závislosti na straně hry.....	32
2.7.1 Rizikové faktory online hazardních her.....	32
2.7.2 Rizikové faktory online sázení na sport.....	35
2.7.3 Live sázení	37
2.8 Reklamy, prezentace sportovního sázení a vnímání rizika.....	38
3 Opatření snižující rizika vzniku patologického hráčství	40
3.1 Základní strategie zodpovědného hraní	40
3.1.1 Sebevyloučení.....	40
3.1.2 Limity.....	42
3.1.3 Zpětná vazba	42

3.1.4	Další strategie zodpovědného hraní	43
3.1.5	Neproblémoví hráči a strategie zodpovědného hraní	43
3.2	Nástroje společenské odpovědnosti provozovatelů hazardních her	44
3.3	Základní techniky bankroll managementu a money managementu	46
3.4	Některé strategie sázení snižující riziko finančních ztrát	47
3.5	Regulace hazardních her v České republice	48
3.5.1	Sebeomezující opatření daná legislativou České republiky	49
EMPIRICKÁ ČÁST	51
4	Výzkumný problém.....	52
4.1	Výzkumné cíle a výzkumné otázky	54
4.1.1	Výzkumné otázky	55
5	Metodologický rámec výzkumu	56
5.1	Design výzkumu	56
5.2	Metody získávání dat.....	57
5.3	Výběrový soubor a průběh získávání dat	58
5.3.1	Popis výběrového souboru – neléčení respondenti.....	60
5.3.2	Popis výběrového souboru – léčení respondenti.....	61
5.4	Metody zpracování a analýzy dat	62
6	Etické aspekty výzkumu	65
7	Výsledky analýzy dat.....	67
7.1	Výsledky analýzy interview	67
7.1.1	Vývoj sázkařské kariéry.....	67
7.1.2	Sázkařské styly a typologie sázkařů	72
7.1.3	Významné tematické okruhy	81
7.2	Odpovědi na výzkumné otázky	111
8	Diskuze	117
9	Závěry	124
SOUHRN	126
Seznam použitých zdrojů a literatury	129
Seznam tabulek		
Seznam příloh		

ÚVOD

Současný sportovní svět je neodmyslitelně spjatý se světem sázení. Nejvyšší české ligy nesou ve jménech názvy sázkových kanceláří, na dresech sportovců vidíme jejich loga, během sportovních utkání pak aktuální kurzy či reklamy lákající na zajímavé vstupní bonusy. Sázení se stalo součástí sledování sportovních událostí, setkání fanoušků i běžnou aktivitou mladých sportovců. Na poli hazardních her si tak získalo výlučné postavení a jedná se o jednu ze společensky nejakceptovanějších forem hazardu. Ačkoli ve většině případů představuje zdroj zábavy s celoživotně bezproblémovým průběhem, stále se jedná o hazardní hru, která může nabývat patologických forem, a to především ve spojení s prostředím internetu a možností sázení online, které v současné době získává na oblibě.

Popularitu online sportovního sázení zaznamenávám nejen ve svém okolí, ale rovněž při práci na Národní lince pro odvykání, kde působím jako konzultant. Právě zejména častý kontakt se světem sázení, vnímané zaujetí hrou spojené s podceňováním rizikivosti v mém okolí a vlastní úvahy o hranici závislosti u tohoto typu hazardní hry mě přivedly na myšlenku se tímto tématem hlouběji zabývat.

Ačkoli v současné době, právě s přechodem do online prostředí, stoupá počet sázkařů v adiktologických službách, nemáme dostatek poznatků o této populaci. Většina dostupné literatury se věnuje hazardním hrám obecně či se zaměřením na technické nebo živé hry. S přechodem do online prostředí však dochází na poli hazardu ke značným změnám, kterým je nutné přizpůsobit jak prevenci, tak následnou péči.

Teoretická část této práce seznamuje s problematikou hazardního hraní, genezí hráčské závislosti, riziky hazardních her a možnostmi jejich předcházení se zaměřením na online sportovní sázení.

Cílem empirické části je pak prostřednictvím analýzy interview s online sportovními sázkaři zmapovat tuto skupinu hazardních hráčů se zaměřením na sázkařské styly, motivy, vnímání rizika a užívání technik zodpovědného sázení. Pozornost bude věnována rovněž průběhu přechodu do patologických forem sázení se snahou o nalezení hranice mezi patologickými a nepatologickými formami.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Hazardní hraní a současná situace v ČR

Hazardní hraní je ve společnosti poměrně kontroverzním tématem. V této souvislosti se setkáváme se širokým spektrem názorů a pohledů. Zatímco na jedné straně bývá hazardní hraní vnímáno jako standardní forma zábavy či relaxace, za kterou jsou její konzumenti ochotni zaplatit, na straně druhé bývá odsuzováno, a to zejména pro potenciální riziko vzniku závislosti s mnohdy širokosáhlými důsledky pro jedince samotného, jeho rodinu i společnost (Walker & Barnett, 1999).

Pojmem hazardní hraní bývá označováno jednání, které je spojeno s nevratnou investicí peněz či hmotných statků, hráč podstupuje riziko s vidinou zisku, ten je však založen na náhodě či nejistém výsledku (Úřad vlády České republiky, 2013). Jedinec si tak kupuje šanci na výhru (Vacek, 2014).

Podobnou definici hazardní hry můžeme naleznout rovněž v zákoně o hazardních hrách, ten ji vymezuje takto: „*Hazardní hrou se rozumí hra, sázka nebo los, do nichž sázející vloží sázku, jejíž návratnost se nezaručuje, a v nichž o výhře nebo prohře rozhoduje zcela nebo zčásti náhoda nebo neznámá okolnost.*“ (§3 zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách).

Nešpor označení hazardní hra však považuje za zavádějící a preferuje označení hazard, které spíše odpovídá anglickému výrazu „gambling“ (Nešpor, 2011). V posledních letech však i u nás zaznamenáváme rozšíření užití anglického výrazu gambling.

1.1 Druhy hazardních her

V současné době se setkáváme v oblasti hazardního hraní s širokým spektrem možností, které se přizpůsobují době i rozvoji moderní techniky. Jedinec se tak může účastnit nepřeberného množství her od stolních a elektronických přes hry v reálném světě, loterijní hry až po hry internetové (Úřad vlády České republiky, 2013).

Zákon o hazardních hrách řadí mezi tyto hry **loterie**, zejména číselné a okamžité (stírací losy); **kurzové sázky**; **technické hry**, tedy videoloterijní terminály (VLT), centrální loterijní systémy, elektromechanické rulety a kostky, hrané v herně či kasinu; **živé hry**, hrané u hracích stolů v kasinu (kostky, ruleta, karetní hry); **bingo**; **totalizátory hry** a **turnaje malého rozsahu**.

V literatuře pak můžeme nalézt nejrůznějším dělení dle rozličných kritérií, například dle komerčnosti, prostředí či ovlivnitelnosti.

Na základě komerčnosti je možné dělit hazardní hry na hry komerční a soukromé (nekomerční). Komerční hazardní hry jsou oficiálnější, mají regulovaný styl a vyznačují se asymetrickým vztahem mezi provozovatelem a hráčem. Mezi tyto hry řadíme zejména výše uvedené hazardní hry, tedy například hry v prostředí kasina, VLT, losy, koňské dostihy, oficiální sportovní sázky, ale rovněž spekulace na burze. Většina těchto her je regulována zákonem, který stanovuje podmínky provozování takové hry i účasti na ní. Nekomerční hazardní hry, se odehrávají v soukromí ve skupině přátel či známých. Do této kategorie řadíme karetní hry či sázky na sportovní výsledky v rámci přátel či kolegů (Úřad vlády České republiky, 2013). Jejich regulace je obvykle předmětem domluvy mezi jejími účastníky.

Dle prostředí dělíme hazardní hry na takzvané land-based, tedy hrané v kamenných pobočkách, pro ty v zahraničních člancích rovněž můžeme nalézt označení offline, či v prostředí internetu, tedy online (Hubert & Griffiths, 2018; Kairouz, Paradis, & Nadeau, 2012). Všechny výše uvedené hazardní hry je možné hrát v prostředí kamenných provozoven tedy land-based, většinu z nich, s výjimkou tomboly a turnaje malého rozsahu, pak rovněž online (Mravčík et al., 2019). Každý z těchto dvou typů her má své specifické charakteristiky, které ovlivňují jejich rizikovost. Blíže o nich bude pojednáno v následujících kapitolách.

Posledním zmiňovaným dělením je členění na základě možnosti ovlivnění či predikování výsledku, a to na strategické a nestrategické. Strategické hry jsou definovány jako hry, které umožňují na základě znalostí a dovedností ovlivnit či predikovat výsledek hry. Mezi strategické hry řadíme zejména poker, blackjack, sportovní sázení, dostihové sázení apod. (Odlaug, Marsh, Kim, & Grant, 2011). Preferovány bývají zejména muži, neboť poskytují vyšší míru akce a vzrušení, tedy je při nich možné dosáhnout vyšší hladiny arousalu (Cocco, Scharpe, & Blaszczynski, 1995; Ledgerwood & Petry, 2006). Nestrategické hry, jako jsou například hrací automaty, bingo či keno, naopak nejsou založeny na žádné schopnosti či dovednosti a jejich výsledek závisí na náhodě. Tento typ her bývá častěji volen v případě negativních emocí jako je smutek, osamění či nuda (Odlaug et al., 2011). Oblíbené tak bývají zejména mezi ženami, které v hraní mnohdy hledají spíše únik od emočních traumat (Ledgerwood & Petry, 2006; Potenza et al., 2001).

V souvislosti s tímto dělením můžeme ve společnosti rovněž pozorovat rozdílný postoj k jednotlivým typům hazardních her. Zatímco hry strategické, zejména poker či sportovní sázení, bývají ve společnosti poměrně přijímanou formou hazardu, jejíž rizikovost je často podceňována, vůči nestrategickým hrám, jako jsou například hrací automaty, můžeme pozorovat postoje značně negativní až odmítající (Lopez-Gonzalez, Estévez,

& Griffiths, 2019). Ačkoli přirozeně vnímáme rozdíl mezi možnostmi predikovat výsledek u hracího automatu a výsledek pokeru či sportovního sázení, toto dělení může být značně zavádějící. Otázkou je zejména míra možnosti predikce těchto výsledků, která je stále předmětem četných výzkumů. Věnována jí bude samostatná část.

Dle výše uvedeného dělení tak online sportovní sázení, které je předmětem zájmu této práce, můžeme označit za komerční, strategickou, online formu hazardní hry.

1.2 Vývoj hazardního hraní

Hra je přirozenou součástí lidského života, podobně jako touha riskovat. Je zdrojem zábavy, radosti, uvolnění i poučení. Hry, které dnes označujeme jako hazardní, jsou součástí společnosti od nepaměti. Již ve starověku a středověku bylo losování metodou určení viny či nevin u obžalovaného, využíváno bylo rovněž k určení vhodnosti kandidáta pro určitý úřad. V té době byl výsledek připisován nikoli náhodě, ale boží vůli. Hazardní hry tak byly úzce spojeny s magickým myšlením, které se do nich promítá až do současnosti (Vacek, 2014).

Hraní hazardních her tak, jak ho známe dnes, je v České republice spojováno především s dobou porevoluční. Od roku 1989 docházelo k rozvoji herního průmyslu a instalacím herních automatů do veřejných prostor (Prunner, 2013). Založena byla rovněž první sázková kancelář Fortuna (Verecký & Horáček, 2002). Hraní a sázení tak bylo orientováno především do prostředí kamenných poboček sázkových kanceláří, kasin a heren. Nejrozšířenější hazardní hrou byly zejména hrací automaty (Prunner, 2013).

S rozmachem moderních technologií jako jsou chytré televize, mobilní telefony a rovněž všudypřítomný internet dochází ke změnám způsobu trávení volného času. Stále více aktivit je spojováno právě s moderními technologiemi a pohodlím domova (Griffiths & Wood, 2000). S tím souvisí i současný přesun hazardního hraní do online prostředí, které zažívá značný boom. Stává se tak velmi rychle aktivitou domácí, ale i pracovní. Výhodou a lákadlem pro řadu hráčů a sázkařů je zejména pohodlnost a dostupnost. Hraní online umožňuje hrát kdekoli a kdykoli během dne, v soukromí a anonymitě (Griffiths, 2003).

To s sebou přináší řadu výhod pro samotné hráče a sázkaře, avšak rovněž, dle některých výzkumů, vyšší riziko vzniku problémového či patologického hráčství (Griffiths & Auer, 2013; Kairouz et al., 2012; Parke & Griffiths, 2007). Této problematice bude věnována samostatná kapitola.

1.3 Současná situace v oblasti hazardního hraní v ČR

Míra hazardního hraní v dospělé populaci narůstá, příčinou je zejména zvyšující se zájem o okamžité a číselné loterie, ale rovněž otevření online prostředí v roce 2017 (Mravčík et al., 2019). Hraní hazardních her v posledních 12 měsících bylo zaznamenáno u 30-40 % dospělé populace. Kromě loterií se jednalo především o land-based kurzové sázení (8-11 %), kurzové sázení online (5-7 %) a live sázky online (5-6 %) (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti & INRES-SORES, 2019).

Zkušenost s hraním hazardních her během života udává 58,1 % osob (63,2 % mužů, 52,6 % žen). Nejčastěji se jedná o loterie (54,4 %), dále kurzové sázení land-based (15,2 %) a hraní her typu automatu land-based (14,8 %). Rozsah hraní jiných hazardních her, než jsou loterie, je mezi muži několikanásobně vyšší než v populaci žen. Vyšší míru prevalence je v současné době možné zaznamenat zejména mezi mladými dospělými ve věku 15-34 let (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti & INRES-SORES, 2019).

Také v České republice nyní dochází k přesunu hazardního hraní do online prostředí a poklesu míry hraní land-based hazardních her. Na popularitě stále nabývá zejména online kurzové sázení, a to v celé dospělé populaci i mezi mladými dospělými ve věku 15-34 let (Mravčík et al., 2019). Zájem o kurzové sázení online dokazuje rovněž nárůst podílu příjmu z hazardní hry. Ačkoli nejvyšší podíl stále připadá na technické hry v land-based prostředí, zaznamenáváme v této oblasti meziroční pokles. Naopak v oblasti kurzového sázení online došlo k nárůstu tohoto podílu o 5procentních bodů. V současné době tvoří tedy 20 % trhu. Právě v oblasti online hazardních her dochází rovněž k nárůstu podílu prohraných peněz (Mravčík et al., 2019).

1.4 Kurzové sázení

Kurzové sázení patří mezi nejpobulárnější a nejrozšířenější hazardní hry ve světě i u nás. Zákonem je definováno jako hazardní hra, u níž je výhra podmíněna uhodnutím sázkové příležitosti, tou je zejména sportovní výsledek nebo událost veřejné pozornosti (§ 27 zákona č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách).

Zatímco v současné době je variabilita sázkových příležitostí široká, od zmíněných sportovních událostí přes politické až ke společenským, v minulosti se sázení orientovalo především do prostředí dostihů, které byly významnou společenskou akcí spojenou s navazováním důležitých kontaktů (Prunner, 2013). Toto moderní, zejména sportovní sázení, má své počátky v 16. - 17. století především v Anglii (Sports encyklopedia, nedat.).

U nás se rozvíjelo rovněž v prostředí dostihů, avšak o poznání později, v období první republiky. Za oficiální počátek je považován až rok 1990, kdy došlo k založení první sázkové kanceláře (Verecký & Horáček, 2002).

Největší popularitu si získalo zejména sportovní sázení, které oslovuje všechny věkové i sociální skupiny. Sázkové kanceláře nabízejí v této oblasti nepřehledné množství sázkových příležitostí. Možné je dnes vsadit téměř na jakýkoli sport na různých úrovních. Sází se nejen na výsledek samotného utkání, ale rovněž na počet rohů či červených karet ve fotbale, střelce v hokeji či počet es v tenise. Na popularitě nabývají rovněž e-sporty. Možné je tak sázet například na výhru jednotlivých zápasů v počítačové hře League of Legends. I přes širokou nabídku sázených sportů však nejoblíbenějšími a nejvíce sázenými sporty stále zůstávají zejména fotbal, hokej a tenis.

Značnou variabilitu a možnost volby nacházíme rovněž v uspořádání sázkových příležitostí na daném tiketu. Někteří sázkaři volí sázky typu SOLO či single tedy jednu sázkovou příležitost v rámci jednoho tiketu, jiní dávají přednost více sázkovým příležitostem, tedy kumulovaným sázkám tzv. AKO. V tomto případě se kurzy všech jednotlivých sázek násobí, výsledný kurz je tak vyšší. Vyšší je však rovněž riziko neúspěšnosti. Jiní sázkaři upřednostňují sázky systémové či kombinované, v rámci nichž je možné podat sázku na více nezávislých událostí rozdělených do skupin s různými vklady. V případě, že nějaký vybraný tip nevyjde, stále může sázkař vyhrát alespoň částečnou sumu, za předpokladu, že správně odhadne některou z kombinací (Beka Media, nedat.a; Fortuna, nedat.).

Tyto sázky je možné podávat jak na kamenných pobočkách sázkových kanceláří, tak prostřednictvím internetu, tedy online. V České republice mělo povolení provozovat land-based sázení k 3. 1. 2020 celkem 5 společností na 2188 pobočkách. Jedná se o společnosti EVONA ELECTRONIC, spol. s r.o., FORTUNA GAME a.s., CHANCE a.s., TipSport.net a.s. a MAXI-TIP a.s. (Ministerstvo financí ČR, 2020). Tyto pobočky bývají umístovány zejména do míst s vysokou kumulací osob se zájmem o sportovní události, jako jsou například sportbary či restaurace (Prunner, 2013).

Na popularitě však nabývá zejména online podoba sázení. Dle údajů EGBA (European Gambling and Betting Association) se jedná o nejoblíbenější online hazardní hru v Evropě (EGBA, 7. prosince 2018). Nárůst popularity zaznamenáváme rovněž v České republice, kde dochází ke zvyšování počtu online sázkařů, a to v celé dospělé populaci i mezi mladými dospělými ve věku 15-34 let.

Sociodemografické charakteristiky online sázkařů na sport jsou velmi podobné charakteristikám online hazardních hráčů obecně. Studie realizované na velkých souborech osob ukázaly, že v 90 % případů jsou online sázkaři na sport muži (LaBrie, LaPlante, Nelson, Schumann, & Shaffer, 2007; Wood & Williams, 2011). Jejich věkový průměr činí 31 let (LaBrie et al., 2007). Obecně se pak online hazardním hrám věnují zejména muži mladšího věku (55 % pod 34 let), s dobrým vzděláním, obvykle na vedoucí pozici (Griffiths, Wardle, Orford, Sproston, & Erens, 2009).

Ačkoli je sportovní sázení společensky přijímanou formou gamblingu, jeho rizikovitost je rovněž vysoká. Přehledová studie zabývající se výzkumy realizovanými mezi lety 1975 a 2012 v 18 zemích světa ukázala, že sportovní sázení je jednou z hazardních her, která je úzce spjata se vznikem problémového hráčství (Williams, Volberg, & Stevens, 2012). Účast na sportovním sázení se jako prediktivním faktor problémového hraní ukázal rovněž v přehledových studiích z USA (Kessler et al., 2008; Welte, Barnes, Wiczorek, Tidwell, & Parker, 2004). V České republice se jedná o druhý nejčastější typ hazardní hry, pro kterou patologičtí hráči vyhledávají léčbu (Mravčík et al., 2019).

2 Psychologické aspekty hazardního hraní a jeho rizikovost

Tato kapitola je věnována psychologickým aspektům hazardního hraní a jeho rizikovosti. Pozornost je zaměřena především na motivaci k hraní hazardních her, rozdíly mezi rekreačním a problémovým hráčstvím a genezi hráčské závislosti obecně i v souvislosti se sportovní sázením. Poslední část této kapitoly je poté věnována rizikovým faktorům spojeným s hazardním hraním se zaměřením na online formu hazardních her, konkrétně pak sportovní sázení.

2.1 Motivy vedoucí ke hraní hazardních her

Motivaci můžeme definovat jako „*souhrn všech intrapsychických dynamických sil neboli motivů, které zpravidla aktivizují a organizují chování a prožívání s cílem změnit existující neuspokojivou situaci nebo dosáhnout něčeho pozitivního*“ (Plháková, 2003, 319).

Motivace k hazardnímu hraní bývá ve společnosti často řešeným tématem. Setkáváme se s názory, že hraní hazardních her je spojené s kulturou ovlivněným bažením po povrchní zábavě, chamtivostí a materialismem, touhou získat finance bez většího úsilí, iracionálním přesvědčením ohledně šance na výhru, subklinickou závislostí na hazardním hraní a masivním vlivem médií (Binde, 2013).

Právě motivace k hraní hazardních her je rovněž předmětem mnoha výzkumů, na jejichž podkladě poté vznikají nejrůznější modely snažící se vysvětlit atraktivitu hazardního hraní. Jedním z nich je například pětifaktorový model zahrnující jako hlavní motivační faktory socializaci, zábavu, únik, vzrušení a finanční zisk (Lee, Chae, Lee, & Kim, 2007).

Neighbours, Lostutter, Crounce a Larimer (2002) klasifikovali 16 motivů pro hraní hazardních her. Mezi nejsilnější z nich opět patří zejména vidina zisku, zábava, socializace a vzrušení. U některých jedinců může zvýšené vzrušení dosáhnout až bodu psychologického rauše, který může přinést stimulaci i relaxaci. Nepatologickou formu hraní tak v této souvislosti můžeme označit za aktivitu spojenou s relaxačním trávením volného času a zaháněním nudy. Může být rovněž zdrojem socializace mezi jednotlivými hráči, předmětem jejich debat i společně tráveného času. Často zmiňovaným motivem je pak vidina snadného zisku (Binde, 2013; Francis, Dowling, Jackson, Christensen, & Wardle, 2015; McGrath, Stewart, Klein, & Barrett, 2010).

Jisté odlišnosti v motivačních faktorech můžeme nalézt mezi pohlavími. Dle výzkumu Comana, Burrowse a Evanse (1997) jsou v populaci mužů hlavním motivem

finance, následované vzrušením, potěšením a snahou o redukci stresu a napětí. V případě žen je pak hlavním motivem nuda, osamělost, redukce stresu, potěšení a rovněž finance. Některé výzkumy dochází k závěrům, že v populaci žen je útek častějším motivem, než je tomu u mužů (Ledgerwood & Petry, 2006; Wenzel & Dahl, 2009). K podobným výsledkům dochází rovněž výzkumy zaměřující se konkrétně na online hazardní hry. Zatímco významným motivem v populaci žen je zejména únik, v populaci mužů převládá touha po finančním zisku, zábavě a napětí (Lloyd et al., 2010).

Některé výzkumy rovněž nalézají rozdíly mezi motivačními faktory v závislosti na druhu hazardní hry. Motivy jako vzrušení či únik se objevují častěji v případě hracích automatů než u loterií. V touze po finančním zisku se u skupin neobjevil rozdíl (Clarke, 2005). Sundqvist, Jonsson a Wennberg (2016) zkoumající motivy u rizikových hráčů, však nenašli žádný rozdíl mezi VLT hráči, hráči kasino her, sportovními sázkaři a loterijními hráči ani v případě úniku a zábavy. U kasino hráčů a sportovních sázkařů se však, častěji než v případě loterijních hráčů, ukazuje jako významný motiv sociální.

V posledních letech bývá rovněž zkoumán vztah mezi motivem k hraní hazardních her a závažností problémů spojených s hazardním hraním. Dle výzkumů realizovaných na populaci problémových hráčů hraní hazardních her poskytuje možnost úniku z reality, všednosti i těžkostí, dává jedinci možnost zažít vzrušení, je zdrojem zábavy, která velmi rychle a účinně zahání nuda. Stává se tak pro jedince copingovou strategií. Ačkoli hráči vědí, že tato aktivita nevyřeší jejich problémy, poskytuje jim možnost alespoň dočasněho zablokování negativních prožitků a útek před tíživou realitou, zvyšuje sebedůvěru i self-efficacy (Bradley & Schroeder, 2009; Wood & Griffiths, 2007). Mezi motivy však dochází k vzájemným mediacím a interakcím, vliv je tak velmi obtížné naleznout. Dle některých výzkumů má na závažnost hráčského chování vliv zejména finanční motiv (Coman et al., 1997; Lee et al., 2007; Neighbors et al., 2002). Dle Flacka a Morrise (2017) však hráči, u kterých převládá jako hlavní motiv únik a vzrušení, skórují v dotaznících patologického hráčství výše než hráči s finančními a sociálními motivy. Mezi patologickými hráči tak často nacházíme motivy jako stimulace, relaxace či únik od emoční tenze. Objevuje se rovněž snaha utéct od bolestivé reality, únik z neuspokojivé rodinné či pracovní situace či nudného života (Commission on the Review of the National Policy toward Gambling, 1976). Jiný výzkum přímý vztah nenalezl (Lee et al., 2007).

2.1.1 Motivy vedoucí k účasti na sportovním sázení

Motivací a významem sportovního sázení v životě mladých mužů se ve svých výzkumech zabývali například Lamont a Hing (2018) či Gordon, Gurrieri a Chapman (2015). Dle výsledků těchto výzkumů je tato aktivita úzce spjata s řadou psychosociálních aspektů. Silný vliv na počátek sportovního sázení a pokračování v této aktivitě má zejména okolí jedince. První kontakt s hazardní hrou je zpravidla úzce spjat s dalšími osobami, zejména přáteli, kolegy, ale rovněž členy rodiny, především otci či bratry. Sportovní sázení tak má velmi významný sociální aspekt. Je vnímáno jako součást životního stylu, jako volnočasová aktivita spojená se sociální interakcí. Představuje možnost získat určitý sociální status či prostředek začlenění do referenční skupiny (Lamont & Hing, 2018). Stává se předmětem komunikace i společenských setkání. Zejména muži ve skupině přátel sdílejí svoje úspěchy, tipy, rady, dochází k hromadnému sledování zápasů v hospodách či sportbarech. Významným motivem je zde rovněž soupeření, které podtrhuje požitek ze sázení. V této souvislosti můžeme hovořit rovněž o takzvaných sázkařských komunitách, které na sociálních sítích a fórech sázkových kanceláří či jiných webových stránkách spojených se sázením sdružují sázkaře. I zde dochází ke sdílení úspěchů a neúspěchů, tipů i vlastních tiketů (Gordon et al., 2015). Typickým příkladem je například facebooková skupina Sázkařský gang.

Sociální motiv však není jediným důvodem, který přitahuje k účasti na sportovním sázení. Dalším faktorem, který k sázení poutá, jsou intenzivní pocity napětí a vzrušení prožívané během podání sázky a očekávání jejího výsledku. Rizikové situace muže obecně přitahují, možnost vsadit a riskovat ztrátu financí zvyšují hladiny adrenalinu a přináší tak pozitivní prožitky napětí. V této souvislosti je nutné zmínit rovněž vliv sázení na prožívání sportovních událostí. Účast na sportovním sázení je mnohdy spojena především se zálibou ke sportu, fanděním, vnímáním příslušnosti k určitému týmu a zmiňovaným sledováním sportovních utkání (Gordon et al., 2015). V případě sledování pak sázení zvyšuje požitek ze hry, vyvolává další pocity napětí a tím jedince do sportovní události více vtahuje. Řada sázkařů tak následně vnímá samotné sledování mnohem intenzivněji a bez podání sázky již zápasy nesleduje (Gordon et al., 2015; Lamont & Hing, 2018).

Jak již bylo zmíněno výše, sportovní sázení je úzce spjata se zálibou ke sportu a fanděním. Představuje tak rovněž možnost ověřit si své znalosti ze sportovního světa. Případná výhra pak v jedinci vyvolává pocity superiority, výjimečnosti, a tak ovlivňuje jeho sebepojetí (Lamont & Hing, 2018).

Mezi další motivy, které spojují všechny hazardní hry, patří nepochybně vidina zisku. Pro řadu sázkařů představuje účast na sportovním sázení především vidinu snadného přivýdělku, kterým mohou zvýšit svou životní úroveň. Tato aktivita bývá rovněž mezi sázkaři vnímána jako forma určitého zvyku či aktivita určená k zahánění nudy (Lamont & Hing, 2018).

2.2 Rekreační, problémové a patologické hráčství

Jak již bylo zmíněno výše, hraní hazardních her je kontroverzním tématem. Negativní postoje vytváří zejména riziko vzniku problémů spojených s hraním až vznik závislosti. Každého jedince, který v některé fázi svého života okusil hraní hazardních her, však nelze považovat za osobu sociálně rizikovou či patologického hráče. Ačkoli hraní hazardních her s sebou jistě riziko přináší, při dodržování určitých psychohygienických zásad a technik zodpovědného hraní může u jedince celoživotně přetrvávat pouze v podobě zábavy, která přináší občasné zvýšení hladiny adrenalinu a životní zpestření (Prunner, 2013). Angažovanost v tomto typu zábavy a její rizikovost pro konkrétního jedince tak může nabývat různých stupňů, kterým je věnována tato kapitola.

2.2.1 Škodlivé a neškodlivé hráčství

V některých případech bývá hraní hazardních her vnímáno jako způsob rekreace či zdroj příjmu. V této souvislosti je nutné vymezit pojmy jako škodlivé a neškodlivé hráčství.

Neškodlivé hráčství bývá definováno jako: „*hraní hazardních her pro účely rekreace a zábavy a v nízkorizikových a/nebo kontrolovaných situacích*“ (Úřad vlády České republiky, 2013, 12). Tento typ hraní má malý či žádný dopad na hráče a může udržovat či zlepšovat jeho stav pohody. Bývá označováno také jako odpovědné, zdravé, společenské, rekreační, nízkorizikové, volnočasové či soukromé hraní hazardních her (Úřad vlády České republiky, 2013). DSM-V označuje společenské či profesionální hraní také jako nepatologický gambling, který je třeba odlišit od jeho patologické formy. V případě profesionálního gamblingu je nutným předpokladem disciplína a omezení rizika. Společenský gambling se pak odehrává zejména s přáteli/kolegy, trvá omezenou dobu a nedochází během něj k nepřijatelným ztrátám (Raboch, Hrdlička, Mohr, Pavlovský, & Ptáček, 2015).

Naopak škodlivé hráčství bývá spojováno s negativními důsledky, jako jsou finanční potíže, závislost, ale rovněž problémy fyzického a duševního zdraví, které přináší či

zhoršuje. Tyto důsledky může pociťovat hráč sám či jeho rodina a blízcí. Tento typ hráčství bývá rovněž nazýván problémovým, nutkavým, nezodpovědným apod. Jednotlivé pojmy se vážou k míře závažnosti a četnosti hraní. Krajní extrém tohoto škodlivého hráčství pak bývá označován jako závislost na hazardní hře či patologické hráčství (Úřad vlády České republiky, 2013). Jedná se o poruchu kontroly hráčského chování, pro kterou je charakteristická zejména vysoká intenzita hraní (čas trávený hrou), epizodický charakter, vysoké finanční částky a negativní dopady na hráče a jeho okolí (Mravčík et al., 2019). Více se symptomy budeme zabývat níže. Většina hráčů hazardních her však do kategorie škodlivého hráčství nespadá.

Dle současných poznatků však rovněž nepatologické hráčství může mít značné negativní zdravotní, sociální a ekonomické důsledky, jako je například stres, způsobený skrýváním proher, ačkoli nejsou tak časté, ztráta financí určených na jiné účely apod. (Productivity Commission, 2010).

2.2.2 Patologické hráčství

Patologické hráčství řadíme do okruhu takzvaných behaviorálních závislostí, jinak označovaných také jako nelátkové závislosti či závislosti na procesech. Prvky závislostního chování jsou v tomto případě vázány k určité činnosti či aktivitě, která přináší uspokojení vedoucí jedince k opakování této činnosti. Jedinec v touze znovu zažít příjemné pocity podléhá okamžitému impulzu a nad svým chováním ztrácí kontrolu (Lobo & Kennedy, 2006). Základním symptomem je přetrvávající a rekurentní maladaptivní hraní, kterému jedinec postupně věnuje většinu svého času, což se brzy projeví především problémy v osobním i pracovním životě (Raboch et al., 2015).

Mezi další typické vzorce vyskytující se u patologických hráčů patří zejména dlouhodobé „honby za ztrátami“. Jedinec, který prohrál určitý obnos peněz, s naléhavou potřebou pokračuje v hraní, často s vyššími sázkami či rizikem tak, aby získal ztracené peníze zpět. Při této honbě obvykle dochází k iracionálnímu chování například v podobě nesmyslných sázek, které souvisí s dalším přidruženým znakem patologického hráčství, tím je pokřivené uvažování. To se projevuje především popíráním, pověřivostí, pocitem kontroly nad výsledkem náhodných událostí či přehnanou sebejistotou (Raboch et al., 2015).

Někteří odborníci pojmem závislost označují pouze poruchu vyvolanou užíváním psychoaktivních látek. Tak je tomu rovněž v současné verzi Mezinárodní klasifikace nemocí 10. revize, která řadí patologické hráčství mezi Nutkavé a impulzivní poruchy s kódem

F63.0. Schválená 11. revize této klasifikace již obsahuje samostatnou kategorii behaviorální závislostí, která zahrnuje rovněž zmíněnou diagnózu patologické hráčství (gambling disorder). V této klasifikaci se již rovněž objevuje dělení této poruchy na převážně online či offline formu. Navazuje tak na Diagnostický a statistický manuál duševních poruch DSM-V, ve kterém se již patologické hráčství pod kategorií závislostí objevilo (*MKN-10*, 2017; Raboch et al., 2015).

V nové 11. revizi Mezinárodní klasifikace nemocí je pak patologické hráčství, převážně online (6C50.1 Gambling disorder, predominantly online) definováno jako přetrvávající a rekurentní hráčské chování, primárně provozované prostřednictvím internetu, projevující se:

1. Narušením kontroly nad hraním (počátek, frekvence, intenzita, trvání, ukončení, kontext).
2. Stoupajícím významem sázení v životě jedince do té míry, že se stává prioritou před ostatními zájmy i denními aktivitami.
3. Pokračováním či eskalací hráčského chování i přes zjevné negativní dopady. Daný vzorec chování dosahuje intenzity, při které narušuje osobní, rodinnou, sociální, studijní, pracovní či jinou oblast života.

Toto chování pak může mít kontinuální či epizodický průběh a objevovat se rekurentně. Diagnózu je možné stanovit, pokud se dané chování objevilo po dobu alespoň 12 měsíců. Tato doba, však může být zkrácena, pokud symptomy dosahují značné intenzity (World Health Organization, 2018).

Dále je hazardní hráčství či sázkařství možné nalézt v této klasifikaci rovněž v kategorii faktorů, které ovlivňují fyzický stav. Zde je pod kódem QE21 (Hazardous gambling or betting) definováno jako hraní či sázení, které výrazně zvyšuje riziko negativních dopadů na fyzický či psychický stav jedince nebo jeho okolí. Zvýšené riziko může být způsobeno frekvencí hraní či sázení, časem stráveným hazardní hrou či dalšími souvislostmi s hazardním hraním spojenými jako je zanedbávání jiných zájmů a povinností, rizikové chování spojené s hraním, negativní dopady hráčského chování, či jejich kombinace. Dané chování často přetrvává, i přes uvědomění stoupající rizikovosti a škodlivosti pro daného jedince (World Health Organization, 2018).

2.2.3 Rozdíly kvality kognitivních procesů a úrovně aktivace

Existuje řada aspektů, které odlišují rekreační a profesionální hráče od hráčů rizikových a patologických. Jedním z nich je například udržení kvality kognitivních procesů a schopnost autoregulace v průběhu hráčské epizody. Ve většině případů je nerizikový hráč v průběhu celé hry schopen vnímat herní situaci, průběžně vyhodnocovat rizika a odhadnout pravděpodobnost výhry. Na základě těchto informací následně zvládá korigovat strategii vlastní hry, množství vložených financí a v případě nezdaru je schopen včas ukončit svou aktivitu. Tyto schopnosti závisí zejména na struktuře psychické variability osobnosti, kvalitě mentálních předpokladů, stupni únavy ovlivňující kognitivní procesy, případné intoxikaci a její míře, individuální zkušenosti s danou hazardní hrou apod. (Prunner, 2013).

Udržení kvality kognitivních procesů souvisí zejména s úrovní aktivace. Aktivační úroveň, také známá jako arousal, je pojem označující zvýšené vnitřního napětí či vzrušení. To může dosahovat hodnot od nuly, během spánku, až po hodnoty submaximální a souvisí s psychickým i fyzickým nabuzením organismu, které má vliv na další výkon. Podle Yerkes-Dodsonova zákona tento vliv připomíná obrácenou U křivku. Se zvyšujícím se nabuzením se zpočátku zvyšuje rovněž výkon, až dosáhne určitého bodu, kdy další zvýšení má spíše negativní dopad na výkon jedince. V této souvislosti tak hovoříme o pásmu optimální úrovně aktivace, které vede k optimálnímu výkonu (Plháková, 2003).

Zatímco nerizikovní hráči se během účasti na hazardní hře snaží pohybovat v pásmu optimální aktivační úrovně, a tím udržovat svoje hraní pod racionální kontrolou, v případě rizikových hráčů mnohdy dochází k vychýlení, neboť u těchto jedinců zřídka dochází k uvědomění, že aktivační úroveň ovlivňuje jejich mentální výkonnost, a tedy zpracování informací a autoregulaci. Pokud se nerizikový hráč z optimálního pásma vychýlí, je obvykle schopen si tuto skutečnost uvědomit a z vzniklých problémů se poučit (Prunner, 2013).

I rizikový hráč je obvykle v počátcích schopen chovat se racionálně a, pokud má dostatek zkušeností, hra se může zpočátku vyvíjet podle jeho představ. S přibývajícím časem tráveným hrou však jedinec ztrácí schopnost regulace a pohlcován atmosférou a zvyšující se úrovní arousalu se dostává do herního transu, který narušuje jeho rozpoznávací i rozhodovací schopnosti. Svůj aktuální stav si hráč zpravidla neuvědomuje či nepřipouští. Následně tak není schopen volit vhodnou herní situaci, která se většinou projevuje ve výši vkladu. Doba nabuzení zpravidla trvá pár sekund až minut, během kterých jedinec může napáchat mnohé škody. Po poklesu úrovně aktivace si jedinec své jednání uvědomí a mnohdy ho lituje (Prunner, 2013).

2.2.4 Problémové a patologické hráčství v ČR

Z výsledků šetření provedeném za pomoci screeningové škály Lie/bet v roce 2018 vychází, že v riziku vzniku problémového hráčství se v daném roce nacházelo 1,8 % populace nad 15 let (3,2 % mužů a 0,5 % žen), z nichž 0,7 % spadalo do kategorie vysokého rizika. Mezi hráči hazardních her bylo v riziku vzniku problémového hráčství v posledních 12 měsících odhadem 4,6 % hráčů, 1,7 % poté ve vysokém riziku (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti & INRES-SORES, 2019).

Nejrizikovější hrou jsou zejména technické hry typu automaty, které následují živé hry (v obou případech online i land-based). Oproti roku 2017 rovněž došlo ke zvýšení podílu hráčů technických her v riziku problémového hráčství o více než 5 %. Zaznamenán byl rovněž nárůst problémového hráčství u hráčů online, zejména pak v případě online kurzového sázení a live sázek. Také v této skupině se zvýšil podíl hráčů spadajících do vysokého rizika (ze 4,8 % na 5,9 %). K nárůstu problémového hraní online došlo především v populaci žen (z 6,7 % na 14,3 %) (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti & INRES-SORES, 2019).

Ohroženou skupinou se v posledních letech stávají především online sázkaři na sport. To dokazují zejména zvyšující se počet tohoto typu hráčů v adiktologických službách (Mravčík et al., 2019).

V roce 2018 proběhla v rámci Společnosti Podané ruce o.p.s. analýza zaměřená na charakteristiky klientů této společnosti z řad hazardních hráčů, způsoby práce s nimi, hodnocení situace a další doporučení. V rámci této analýzy byly identifikovány dvě základní skupiny klientů této služby. Jednalo se o hráče technických her typu automaty a kurzové sázkaře. Ačkoli doposud dlouhodobě převládala klientela hráčů technických her, v poslední době dochází k obratu směrem k nárůstu počtu kurzových sázkařů v těchto službách. Pravděpodobnou příčinou je dle zprávy nárůst problémového hráčství u této skupiny, dané zvýšenou expozicí. To souvisí se zvyšující se nabídkou v této oblasti a opět se stálou společenskou normalizací kurzového sázení. Dle výsledků analýzy rovněž dochází k nárůstu klientů z řad sázkařů, u kterých zcela chybí zkušenost s technickou hrou. Věk prvního kontaktu se službou se snižuje a zároveň se zkracuje doba od počátku hraní a projevení prvních problémů, respektive vyhledání pomoci (Brenza & Charvát, 2018).

Pokud se zaměříme na charakteristiky těchto klientů, jedná se převážně o muže z různých profesí od dělnických po vysokoškolské. Často se jedná o povolání adrenalinová a dobře placená. Rovněž dochází k nárůstu klientů z řad vrcholových sportovců.

Z osobnostních charakteristik u těchto klientů dominuje impulzivita a vyhledávání adrenalinových zážitků, zaměření na výkon (pracovní i sportovní), neschopnost vypnout a relaxovat a narušené sebevědomí vedoucí ke snaze dokázat si, že jedinec je lepší než druzí. U těchto osob se rovněž objevila značné zkreslení při chápání principu her a pravděpodobnosti výher a hráčské omyly (Brenza & Charvát, 2018).

2.3 Geneze hráčské závislosti

V předchozí kapitole byly uvedeny jednotlivé stupně účasti na hazardní hře. Definován byl pojem patologické hráčství. Tato kapitola je věnována zejména rozvoji hráčské závislosti od počátků kontaktu s hazardní hrou přes jednotlivé fáze. Poslední část se zaměřuje na některé psychické procesy související s rizikovostí hazardního hraní a genezí patologického hráčství a sázkařství.

2.3.1 Počátky kontaktu s hazardní hrou

Počátek kontaktu s hazardní hrou v podobě rekreačního hráčství se u mužů obvykle objevuje v době dospívání (Rosenthal, 1992). Pro toto období je typické především první setkání s kurzovním sázením. Po loteriích a stíracích losech je tento typ hazardní hry druhou nejpreferovanější ve skupině 17-18letých v ČR (Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti & PPM Factum research, 2018). V populaci sportující mládeže je pak nejčastější hazardní hrou s celoživotní prevalencí 69 % (Čížek, 2018, in Mravčík et al., 2019).

Právě mladí sportovci jsou jednou z nejohroženějších skupin z hlediska možnosti vzniku problémového hráčství, obzvláště pak sázkařství. Pro svou aktivní účast ve světě sportu mnohdy podléhají dojmu, že na základě vlastních znalostí a dovedností, dokáží výsledky utkání lépe predikovat a jsou tak schopni bookmakera porazit. K první sázce u této skupiny dochází často ještě před dovršením 18. roku, a to většinou prostřednictvím staršího spoluhráče či trenéra týmu. Typické je rovněž sázení ve skupině, mnohdy po sportovním tréninku. V rámci skupiny tito mladí sázkaři obvykle podávají tikety s menšími vklady, neboť se nechtějí před spoluhráči shodit a vypadat jako gambleři. Následně v soukromí však sází částky daleko vyšší (Mravčík et al., 2018).

Není výjimkou, že v některých případech mladí nezletilý sázkaři sází rovněž prostřednictvím svých rodičů či přímo v jejich přítomnosti. Ti si mnohdy neuvědomují rizikovost sázení a využívají ho jako nástroj ke sblížení a trávení společného volného času. Hraní před plnoletostí je však výrazným rizikovým faktorem, neboť brzký kontakt s hazardní

hrou může významně ovlivnit formování hodnotového žebříčku dětí a mladistvých. Velmi nebezpečné je zpravidla setkání s vysokou výhrou, které v dětech a mladistvých, a často nejen v nich, vyvolává dojem, že díky sázení mohou získat velké obnosy peněz bez většího úsilí (Mravčík et al., 2018).

Problémem v této oblasti je zejména obecná tolerance kurzového sázení. Tu podporují zejména všudypřítomné reklamy na provozovatele hazardních her (Mravčík et al., 2018). Více se touto problematikou budeme zabývat v kapitole zaměřené na rizika.

Ženy se k účasti na hazardních hrách obvykle dostávají až v pozdějších fázích života, obvykle kolem 30. roku (Tavares, Zilberman, Beites, & Gentil, 2001).

2.3.2 Rozvoj hráčské závislosti

Řada odborníků se shoduje, že významný vliv na genezi hráčské závislosti má zejména velká výhra v počátcích hráčské kariéry (Custer & Milt, 1986). V této souvislosti byla stanovena 3 stádia geneze hráčské závislosti (Lesieur & Custer, 1984).

Počáteční fáze bývá označována jako **fáze výher**. Hraní hazardních her je pro jedince formou trávení volného času, které přináší zábavu a vzrušení. V této fázi se hráč poprvé setkává s velkou výhrou, která v některých případech může dosáhnout až ročního platu. Tento počáteční úspěch ovlivňuje jedincův self-esteem a podílí se na následných kognitivních zkresleních, neboť posiluje iluzi kontroly a další kognitivní omyly. Hráč získává pocit, že výhry jsou produktem jeho schopností a dovedností. To mu dává pocit velikášství a omnipotence. Prohry jsou naopak vnímány jako důsledek vnějších sil, tedy neštěstí ve hře, špatné rady, událostí ve hře či podvodu. Jedinec si užívá života. Výhry jsou obvykle utráceny či opět vloženy do další hry (Lesieur & Custer, 1984).

Druhá fáze rozvoje hráčské závislosti bývá označována jako **fáze proher** či také **fáze ztrátová**. Jedinec, hnaný prožitkem spojeným s prvními úspěchy, touží po dalších a větších výhrách. Stále častěji se však setkává s neúspěchem a značnými finančními ztrátami, které se snaží opětovným hraním získat zpět (Lesieur & Custer, 1984). V zahraniční literatuře se v souvislosti s touto fází setkáváme s pojmem „chasing“ neboli stíhání či také štvání výhry. Jedinec za účelem znovunabytí prohraných financí zvyšuje frekvenci hraní i výši sázek (Prunner, 2013). Postupně tak přichází o své finance. Na hazardní hru si musí půjčovat. Hledá pomoc u přátel i známých, bankovních i nebankovních společností. Dluhy narůstají. Jedinec je však přesvědčen, že jedinou možností, jak finance získat zpět je výhra, a tak této aktivitě věnuje stále více času. Hrou je zcela pohlcen, stahuje se do sebe, což negativně

ovlivňuje pracovní i soukromý život. Objevují se první lži a skrývání v rámci přátel i blízkých. Již v této fázi může jedinec pochopit, že další skrývání situaci nevyřeší, dochází k bodu zlomu („crunch“) a přiznání. To přichází zejména v momentě, kdy jedinec přijde o všechny dostupné zdroje financí. Pokud se v této fázi svěřívá rodině, často z její strany přichází pomoc. Hlavním problémem hráče jsou zejména dluhy. Jedná se tak o pomoc především finanční (Lesieur & Custer, 1984).

Efektivita této pomoci závisí na přístupu všech zainteresovaných osob. Je důležité nastavit jasná pravidla, aby hráč nenabyl dojmu, že peníze jsou automatickým darem rodiny. Hrozí zde totiž riziko, že tato finanční pomoc, bude problémy jedince protahovat a prohlubovat. Hráč opakovanou finanční pomocí či pomocí bez jasných pravidel může nabýt dojmu, že má „krytá záda“ a v případě dalších problémů se může na rodinu opět obrátit. To však vede k nedostatečnému uvědomění si závažnosti situace. Rodinným příslušníkům a blízkým je tak doporučováno poskytnout finanční pomoc pouze jednou, a to ve formě půjčky ve spojení se závazkem ze strany hazardního hráče. Vědomí, že jde pouze o půjčku, kterou je hráč povinen splatit, je důležité, neboť pro jedince může být připomínkou problémů, které sobě i druhým způsobil. Pokud hráč nese následky za své chování, snižuje se pravděpodobnost další účasti na hře a zvyšuje se šance, že jedinec v případě nutkání ke hře situaci zvládne. Součástí závazku by pak mělo být okamžité a celkové ukončení hráčských aktivit. Pokud dojde k jeho porušení, rodina by již neměla poskytnout hráči další finance (Prunner, 2013). Tento stupeň geneze hráčské závislosti tak může mít dvě vyústění. Pokud hráč dodrží domluvu s rodinou, začíná období abstinence, pokud ne, mnohdy se znovu roztáčí kolotoč proher, z kterého se jedinec postupně dostává do třetího stádia. Dle Nešpora již v této fázi hovoříme o patologickém hráčství (Nešpor, 2006).

Třetí fáze geneze hráčské závislosti bývá známá jako **fáze zoufalství**. Projevuje se silnou obsesí hráče vyhrát ztracené peníze zpět a zaplatit stále se prohlubující dluhy. Hráč se stává černou ovčí rodiny. Neustále hledá možné zdroje financí. Dostává se pod velký tlak, který vede k panice a iracionálnímu jednání, to může být v některých případech spojeno rovněž s pácháním trestné činnosti. Jedinec prožívá velmi nepříjemné psychické stavy, které se navenek mohou projevovat zvýšenou iritabilitou a hypersenzitivitou. Mnohdy nespí ani nejí. Jeho život je orientován pouze na získání finančních prostředků na zaplacení dluhů. Ačkoli se také v této fázi objevují občasné výhry, jsou využity na další hru a mnohdy spojeny s ještě většími ztrátami. Hráč je fyzicky i psychicky vyčerpaný. Zažívá pocity bezmoci a beznaděje, neboť není schopen splácet své závazky. Objevují se výčitky svědomí i depresivní stavy, vedoucí až k myšlenkám na sebevraždu a sebevražedným pokusům

(Lesieur & Custer, 1984; Nešpor, 2006). Z retrospektivní studie mortality patologických hráčů vyplývá, že riziko úmrtí v této skupině je přibližně dvojnásobně vyšší ve srovnání s osobami téhož pohlaví a věku v obecné populaci. Sebevraždy pak tvoří 26,7 % všech úmrtí (Mravčík et al., 2015). Pokusy o sebevraždu jsou spojeny především s finančními a rodinnými problémy. Patologičtí hráči mnohdy získávají pocit, že jejich situace je bezvýchodná a rozhodnou se pro krajní řešení (Prunner, 2013).

Východiskem z této situace bývá zejména léčba a okamžité řešení finanční situace. Dle závažnosti patologického hráčství je jedinci po vyhledání pomoci doporučena ambulantní či pobytová forma léčby. V případě léčby ambulantní jedinec pravidelně navštěvuje adiktologickou ambulantní službu zaměřenou na patologické hráčství. Zde absolvuje několik sezení individuální, případně skupinové, terapie dle potřeby. V závažnějším případě pak bývá volena léčba pobytová v rámci psychiatrické nemocnice či terapeutické komunity. Délka léčby se zpravidla pohybuje od 3 (v rámci PN) po 18 měsíců (v komunitě).

Dle výzkumu realizovaném na patologických hráčích v ČR dochází k pocíťování závažných problémů spojených s hazardní hrou přibližně po 6 až 8 letech od první zkušenosti. Tato perioda je však značně individuální. K vyhledání pomoci se však hráči odhodlají průměrně až po 4 letech po prvním vnímání těchto závažných obtíží (Maierová, Charvát, & Miovský, 2014).

2.4 Kognitivní omyly spojené s hraním hazardních her

Mnoho výzkumů zabývajících se hazardním hraním se zaměřuje na takzvané kognitivní zkreslení či kognitivní omyly, biasy či heuristiky. Jedná se o zkrácené myšlenkové postupy, které pomáhají zjednodušit problémy a najít cestu k jejich řešení. Vedou k rychlému a snadnému vyřešení problémové situace, avšak nezaručují, že toto řešení bude správné či pravdivé. Redukce kognitivního úsilí je tak na úkor kvality a přesnosti nalezeného východiska (Plháková, 2003). Velmi detailně se touto problematikou zabývali zejména Kahnemann a Tversky (1982). V rámci svých výzkumů se věnovali například kognitivní analýze rozhodnutí před uskutečněním sázky. Právě tato rozhodnutí jsou ovlivněna řadou kognitivních omylů, špatných úvah a chybných úsudků.

V souvislosti se sázením je nutné zmínit především **iluzi kontroly**. Jedná se o základní kognitivní omyl projevující se nejen během hraní hazardních her, ale rovněž v běžném životě. Na jeho základě podléháme mylnému dojmu, že máme kontrolu nad

situacemi, které jsou náhodné, nekontrolovatelné či nepředvídatelné. Tato iluze o vlastní kontrole pramení z lidské potřeby hledat příčinnou souvislost mezi jevy, a to i tam, kde nejsou. Pro jedince je obtížné vidět jednotlivé události jako vzájemně nezávislé, což vede ke snaze kontrolovat okolní svět (Krejčí, 2019). Právě tento typ kognitivní distorze je však považován za hlavní faktor ovlivňující závažnost hráčské závislosti i její trvání (Toneatto, Blitz-Miller, Calderwood, Dragonetti, & Tsanos, 1997). V souvislosti s hazardním hraním se projevuje jako představa o pravděpodobnosti vlastního úspěchu, která je však neúměrně vysoká vzhledem k objektivní pravděpodobnosti (Langer, 1975).

Mezi sázkaři se často objevuje snaha stát se v této oblasti profesionálem, to zejména na základě systematických a intenzivních analýz jednotlivých utkání (Prunner, 2013). Hráči mnohdy nabývají přesvědčení, že úspěch ve hře závisí na jejich znalostech a dovednostech (Huberfeld, Gersner, Rosenberg, Kotler, & Dannon, 2013). Část těchto hráčů tak tráví velké množství času sledováním zápasů, jejich analýz, čtením článků a sledováním aktuálního dění v sázeném sportu. Tato iluze kontroly je pak ještě silnější v případě aktivních sportovců. Právě oni často nabývají přesvědčení, že jsou schopni, na základě vlastních zkušeností, dovedností a znalostí získaných vlastní aktivní účastí ve sportovním světě, odhadnout výsledek utkání lépe než průměrný člověk. Mnohdy tak podléhají dojmu, že jsou chytřejší než jiní hráči hazardních her či že sportovní sázení není tak docela možné srovnávat s jinými formami hazardu (Tel Aviv University American Friends, 19. března 2013). Takové přesvědčení může vést hráče až k pravidelným obdobím finančních ztrát (Úřad vlády České republiky, 2013). Možnost predikce sportovních výsledků je však stále předmětem četných výzkumů. Opět se tak dostáváme k tématu strategických a nestrategických hazardních her a možnosti úspěšného odhadu výsledku.

Od Langerovi studie věnující se iluzi kontroly se však setkáváme s názory některých odborníků, kteří tvrdí, že informace, které sázkaři vyhledávají a spojují tak, aby lépe odhadli výsledek a zvýšili tak svou pravděpodobnost výhry, pouze podporují a zvyšují jejich iluzi kontroly (Cantinotti, Ladouceur, & Jacques, 2004). Tento názor sdílí i řada výzkumníků věnující se kognitivním omylům v prostředí hazardních her (Burger, 1991; Rogers, 1998). Toto přesvědčení je však v rozporu s výzkumy, které prokazují, že některé faktory jako je výhoda domácího týmu či umístění v žebříčku mohou ovlivnit výsledek fotbalového zápasu (Boulier & Stekler, 1999, 2003; Vergin & Sosik, 1999). Podobně je tomu i v případě tenisu. I zde byly nalezeny jisté faktory, které mohou ovlivnit výsledek utkání. Mezi ně patří například pozice v žebříčku, předchozí výkon sportovce, jeho fyzické charakteristiky či povaha zápasu (Del Corral & Prieto-Rodríguez, 2010). Odpověď na otázku, jakou roli ve

správnosti tipu má náhoda a do jaké míry je jedinec schopen výsledkem utkání na základě dostupných informací odhadnout, je tak stále předmětem mnoha výzkumů. Je jasné, že sportovní sázení nelze v tomto ohledu srovnávat s loterieri či například hrou s kostkami. Do jaké míry je však výsledek ovlivněn náhodou?

Existenci hráčských schopností vyvrací například výzkum realizovaný v Kanadě, který se zabýval úspěšností predikce, výší výhry a typem strategií mezi hokejovými sázkaři. Z výzkumu vychází, že 47,3 % tipů skutečných sázkařů bylo úspěšných oproti 33,3 % úspěšných tipů vygenerovaných na základě náhody. Výše proher však byla značnější v případě reálných sázkařů. Mezi faktory, které ovlivnily tipy respondentů, patřily zejména předchozí výsledky zápasů daných týmů, prostředí, ve kterém se utkání odehrávalo (domáci/hosté – s preferencí domácích) a výše kurzu. Dle výsledků tohoto výzkumu je přesvědčení o vlastních schopnostech a možnosti predikovat výsledek na základě vlastních zkušeností a dovedností pouze jedním z kognitivních omylů (Cantinotti et al., 2004). Další výzkum, který popírá vliv znalostí na úspěšnost predikce, srovnával skupinu patologických hráčů (sázkařů), kteří pravidelně sázeli na sport, amatérských sázkařů a laiků ve schopnosti predikce výsledků zápasů Champions League. Účastníci výzkumu byli rozděleni na základě znaků závislosti dle DSM-IV-TR a dotazníku SOGS a rovněž dle úrovně znalostí ze světa fotbalu a Champions League. Mezi těmito třemi skupinami nebyl nalezen signifikantní rozdíl ve schopnosti predikce sportovních výsledků (Huberfeld et al., 2013). K podobným výsledkům dochází rovněž další z výzkumů zaměřující se na úspěšnost predikce výsledků zápasů mezi fotbalovými experty (profesionální či poloprofesionální hráči, trenéři, novináři), amatéry (amatérští fotbalisté, rozhodčí) a laiky. Ani v tomto výzkumu však nebyly nalezeny statisticky významné rozdíly mezi jednotlivými skupinami. I tito autoři tak dochází k závěru, že přesvědčení o přínosu expertnosti v případě sportovního sázení je pravděpodobně pouhou iluzí kontroly (Khazaal et al., 2012). Všechny tyto výzkumy však byly orientovány na predikci výsledků kolektivních sportů., konkrétně na fotbal a hokej. Vystává zde tak otázka, zda by ke stejným výsledkům došly výzkumy realizované na jiných typech sportů, zejména na individuálních. Tedy zda úspěšnost predikce není dána typem sportu či počtem hráčů, které mohou průběh hry ovlivnit.

2.5 Typologie hazardních hráčů a sázkařů

Typologii sázkařů je v rámci výzkumů věnováno poměrně málo pozornosti. Většina klasifikací se zabývá hazardními hráči obecně, zejména pak dělením patologických hráčů.

V této kapitole tak nastíníme několik obecných klasifikací a typologií a následně seznámíme s některými pokusy o dělení sázkařů.

Pokud se zaměříme na typologii hazardních hráčů obecně, jako první dělení můžeme uvést členění dle preference hazardní hry. Na tomto základě je možné hráče klasifikovat dle obecnějších charakteristik těchto her, tedy na ty, které preferují strategické či nestrategické hry, online či land-based formu, či úžeji dle konkrétního druhu hazardní hry. Rozdíly mezi jedinci preferující strategické a nestrategické hry jsme již uvedli výše. Věnovat se tak nyní budeme dalším klasifikacím.

Dle výzkumů zabývajících se online hazardním hraním jsou jedinci preferující tento typ hry obvykle svobodní muži charakterizovaní nižším věkovým průměrem, dobrým vzděláním a vyšší pracovní pozicí. Častěji kombinují více typů hazardních her, mají zkušenosti s návykovými látkami, jejich výdaje spojené s účastí na hazardním hraní jsou vyšší a rovněž dosahují vyšších výsledků v dotaznících problémového hráčství oproti hráčům land-based. Častěji se také jedná o studenty (Griffiths et al., 2009; Wood & Williams, 2011). U těchto hráčů byla rovněž nalezena větší sobeckost, ochota riskovat a nižší sebekontrola (Carver & McCarty, 2013).

Steward a Zack (2008) rozdělili hazardní hráče na 3 skupiny dle motivů. V první skupině hraní slouží jako způsob odreagování a relaxace, pro druhou skupinu představuje copingovou strategii, snižující negativní emoce, v případě poslední skupiny pak hraní přináší zejména příjemné pocity.

Typologií patologických hráčů se zabývá rovněž Blaszczynski (2000). Na základě klinických zkušeností i četných výzkumů rozdělil patologické hráče na: „normální“ problémové hráče, vyznačující se problémovým hraním bez známek další patologie; emočně nevyrovnané hráče, jejichž hlavním motivem je změna aktuálního psychického stavu či uspokojení psychických potřeb, vyznačující se negativními zkušenostmi v průběhu vývoje, neurotickými rysy a patologickým hráčstvím v rodinné anamnéze; posledním typem je poté skupina jedinců, jejichž sklony k hráčství jsou způsobeny poruchou impulzivity na neurochemickém podkladu.

Na základě analýzy dostupných výzkumů v oblasti typologie hazardních hráčů Milosevic a Langerwood (2010) stanovili 3 základní typy gamblerů: behaviorálně podmíněný, emočně zranitelný a antisociálně impulzivní, které odpovídají výše zmíněné klasifikaci dle Blaszczynského. V případě skupiny behaviorálně podmíněných je hraní založeno na sociálním vlivu a kognitivních zkresleních a neslouží jako emoční regulátor. Tento typ hráčů se vyznačuje zejména nízkou mírou psychopatologie a absencí

maladaptivních rysů osobnosti. Druhý typ, emočně zranitelný, je charakteristický především zvýšenou mírou neuroticismu či depresivity, nízkou mírou impulzivity a sensation seeking. U této skupiny hraní představuje především zdroj emoční regulace, únik či copingovou strategii. Poslední typ, antisociálně impulzivní, se vyznačuje především antisociálními rysy osobnosti, vysokou impulzivitou a sensation seeking. V tomto případě je hraní zdrojem pozitivních emocí a je řízeno neuvážeností jedince.

Gambling Commission (nedat.), zabývající se regulací hazardního hraní ve Velké Británii, dělí hazardní hráče do 8 základních typů v závislosti na motivaci. První typ „Joy of the game“ je motivován především zábavou spojenou s prožíváním příjemných pocitů. V případě typu „Wise choice“ dominuje hraní za účelem zisku, hráči tohoto typu disponují značnými znalostmi a orientací v dané hře, jedná se například o zkušené pokerové hráče. V případě třetího typu „For the banter“ převládá značný sociální aspekt, hraní u tohoto kategorie hráčů probíhá obvykle ve skupině. Jedním z hlavních motivů je porazit ostatní. Rovněž čtvrtý typ „To be social“ je úzce spjat s okolím jedince, hraní zde však nemá charakter kompetice, převládá sociální motiv. Pro typ „Passing the time“ hraní představuje především zdroj relaxace a zahánění nudy. V případě skupiny hráčů „Just what I do“ je hraní rutinní záležitostí, tito hráči o stylu hry příliš nepřemýšlí. Sedmý typ „For the thrill of it“ je charakteristický příležitostným hraním, u těchto jedinců převládá magické myšlení, hraní je zdrojem zábavy. Osmý typ hazardních hráčů, „Money to burn“, disponuje volnými financemi a časem, který jsou ochotni investovat do hazardu s cílem proměnit málo za více.

Rosecrance (1986) zabývající se typologií sázkařů na koně identifikoval 5 základních typů. První skupinou jsou profesionální sázkaři. Jedná se o malou skupinu jedinců, jejichž styl vykazuje dlouhodobou ziskovost a představuje práci na plný úvazek. Tito jedinci jsou charakterističtí značnou zaměřeností, vysokou disciplínou a užíváním určitých strategií sázení. Druhým typem jsou „Vážní sázkaři“. Tento typ bere sázení vážně. Daní jedinci usilují o to, stát se profesionálem v daném oboru, pro tento cíl jsou ochotni zanechat svého zaměstnání, aby se mohli na plný úvazek věnovat světu sázení. Úspěch zde však není zaručen. Jejich emoční kontrola je obvykle nižší než u prvního typu, častěji se objevují ztráty, neboť tito hráči postrádají přísné strategie hry. Třetí typ označený termínem „Bustout“, dominuje silou, potřebou akce a napětí. Mnohdy se jedná o osoby z nižších sociálních vrstev. Pravidelný či běžný sázkař „Regular“ je charakterizován zaměstnáním, které umožňuje věnovat se sázení, to představuje doplňkovou aktivitu. Tito sázkaři užívají určité strategie sázení a finanční zisk mnohdy nebývá hlavním motivem této aktivity.

Poslední skupinou jsou „Part-time sázkaři“, pro které tato aktivita představuje především zdroj zábavy a odpočinku.

V České republice se subtypům patologických hráčů věnovala například Maierová (2015).

Jak bylo zmíněno výše, v rámci sportovního sázení jsou informace o typologii hráčů značně omezené. Pro tuto skutečnost jsme se, kromě výše uvedeného výzkumu zabývajícího se dostihovým sázením, rozhodli uvést rovněž jednu z diplomových prací a neobornou typologii uvedenou na stránkách určené pro sportovní sázkaře.

Med (2019) v rámci své diplomové práce identifikoval 3 typy sázkařů na základě preference způsobu sázení. Sázkaři první skupiny „Typ počítač“ jsou charakterizováni jako *“Mladí, Středně příjmoví, Středně sázející, Proděleční”*. Druhá skupina „Typ aplikace“ byla označena pojmy *“Nejmladší, Nízkopříjmoví, Aktivně sázející, Neutrální”*. Poslední druh sázkařů preferuje sázkové kanceláře, nese tedy označení „Typ kancelář“ s přívlastky *“Střední a vyšší věk, Středně příjmoví, Nejčastěji sázející, Looseři”*.

Dle typologie uvedené na blogu určeném sportovním sázkařům je pak možné tento typ hazardních hráčů rozdělit do pěti základních kategorií nazvaných „Znalci a odborníci“, „Dříči“, „Tutovkáři“, „Požitkáři“ a „Gambleři“. „Znalci a odborníci“ jsou charakterizováni určitou úspěšností založenou na rozsáhlých znalostech a orientaci na určité sporty, tito sázkaři se věnují důkladným analýzám, využívají strategie value bettingu či sure bettingu a práci s procenty. „Dříči“ dle této typologie nedisponují talentem ani důkladnými znalostmi konkrétního sportu, hromadí však velké množství analýz, na jejich základě se snaží zvýšit svoji úspěšnost. „Tutovkáři“ se orientují především na nízké kurzy, které považují za jistější, jejich typy však nejsou příliš detailně informačně podloženy. Charakteristické je rovněž podávání AKO tiketů s nízkým vkladem. „Požitkáři“ se vyznačují občasným sázením, které je především zdrojem zábavy a zvýšení prožitku ze sledovaného zápasu. Vidina zisku je obvykle až sekundárním motivem. Poslední kategorií jsou „Gambleři“ vyznačující se především sázením téměř na vše, otáčením či impulzivitou. Jako hlavní motiv u této skupiny převládá únik od nepříjemné reality života (Ladyambiente, 19. září 2016). Tato teorie není nijak výzkumně podložena, je zde zahrnuta spíše jako zajímavost, vychází však ze zkušenosti sázkařů, kteří se v daném prostředí přímo pohybují, určitou validitu tak můžeme předpokládat.

2.6 Rizikové faktory vzniku závislosti na straně jedince

Jak již bylo zmíněno výše, ne každé hraní hazardních her vede ke vzniku problémů a rozvoji závislosti. Existuje řada faktorů, jak na straně samotné hráče, tedy charakteristiky individuální, tak na straně konkrétní hazardní hry, které mohou dané riziko zvýšit (Meyer, Hayer, & Griffiths, 2009). Tato kapitola se zaměřuje především na rizikové faktory na straně jedince.

V této souvislosti v současné době převládá především bio-psycho-sociální model výkladu patologické hráčství. Příčina vzniku tohoto onemocnění je dle daného modelu multifaktoriální, založena na určitých vrozených, získaných a vývojových dispozicích (Vacek, 2014).

Na straně biologické bývá zmiňován zejména vliv dědičnosti. Probíhají pokusy o nalezení konkrétních genů zodpovědných za rozvoj závislosti. Z pohledu neurobiologického jsou behaviorální závislosti, stejně jako látkové, spojovány se systémem odměny, který se podílí na jejich rozvoji a udržování. Tyto teorie dávají do souvislosti vznik patologického hráčství a hladinu neurotransmiterů v mozku. Souvisejí pak zejména s dopaminergním a endogenním opiátovým systémem (Kalina, 2015).

Pokud se zaměříme na psychologické faktory ovlivňující vznik patologického hráčství, jako klíčový vrozený faktor bývá zmiňován zejména temperament a rovněž náchylnost k určitým psychickým poruchám (Vacek, 2014). Patologické hráčství bývá spojováno s poruchou kontroly impulsů a kompulzivitou. Tedy nedostatkem autoregulačních mechanismů (Hollander, Buchalter, & DeCaria, 2000). Řada teorií mluví o určité struktuře variability osobnosti, která u jedince způsobuje zvýšenou inklinaci k riskantnímu chování, tedy i k riskantním aspektům hry, a následným problémům se sebeovládáním v případě vtažení do hry (Prunner, 2013). U jedinců se objevují sklony k vyhledávání nového spojené s neopatrným chováním, vyšší dráždivostí, potřebou vyšší míry vzrušení pro dosažení uspokojení a dezinhibovaným chováním (Vacek, 2014).

Zaznamenán byl rovněž vysoký výskyt psychiatrické komorbidity, zejména pak úzkostně-depresivních poruch, a rovněž užívání návykových látek (Mravčík et al., 2019). Ze studie patologických hráčů v léčbě vychází, že v posledních 30 dnech před léčbou trpělo pravděpodobně 70 % pacientů úzkostně-depresivní poruchou. Užívání návykových látek mezi těmito hráči pak několikanásobně převyšuje míru v obecné populaci (Mravčík et al., 2018). Dalším přidruženým onemocněním bývají poruchy nálad, nejčastěji pak deprese (až v 75 %) a bipolární-afektivní porucha (Hollander et al., 2000). Ty se mohou u hráče

vyskytovat ještě před propadem do patologického hráčství. Hraní tak mnohdy slouží jako určitý druh sebemedikace (Rosenthal & Rugle, 1994).

Častý je rovněž výskyt poruch osobnosti, zejména pak z klastru B a C dle DSM-V. K zajímavému závěru došel výzkum věnující se psychopatologii u online hazardních hráčů. Zatímco u offline hráčů se častěji setkáváme s poruchami osobnosti klastru B, v případě online hráčů jsou to poruchy osobnosti klastru C (Barrault & Varescon, 2012). Tato komorbidita duševních poruch pak následně komplikuje kontrolu hraní i léčbu hráčské poruchy.

Poslední složku tohoto modelu pak tvoří sociální činitelé, tedy především okolí jedince.

K dalším rizikovým faktorům pak dále patří mužské pohlaví, nižší socio-ekonomický status, příslušnost k minoritě, výskyt patologického hráčství u rodičů či užívání návykových látek (Fischer & Škoda, 2014).

2.6.1 Rizikové faktory na straně jedince u online sázení na sport

Pokud se zaměříme konkrétně na sportovní sázkaře, dle dostupných výzkumů byly nalezeny určité charakteristiky, které se ve zvýšené míře objevují právě v případě problémového či patologického sázení. Ty je možné rozdělit do třech základních kategorií. Jedná se o faktory demografické, behaviorální a psychologické.

Mezi demografické rizikové faktory řadíme především mužské pohlaví, nižší věk, účast na dalších typech hazardní hry, svobodnost, vyšší vzdělání a práci či studium na plný úvazek (Johansson, Grant, Kim, Odlaug, & Götestam, 2009; Russell, Hing, Li, & Vitartas, 2019).

Faktory behaviorální jsou spojené zejména větší zaujetí hrou. Tito sázkaři věnují na sázení větší obnosy peněz, sází častěji, mají založené účty u více sázkových kanceláří, kombinují online a land-based formu a obvykle se věnují široké paletě sportů (Braverman & Shaffer, 2012; LaBrie & Shaffer, 2011).

Z psychologických faktorů je pak možné u problémových sportovních sázkařů pozorovat zejména určité specifické druhy motivace, jmenovitě pak motivy jako jsou napětí, únik, finanční zisk, sociální motivy a sebepojetí. Dále se u těchto jedinců objevuje větší touha sázet, větší množství kognitivních zkreslení spojených se sportovním sázením, nižší sebekontrola, problémy s alkoholem či nižší zodpovědnost v oblasti sázení (Russell, Hing, & Browne, 2019).

2.7 Rizikové faktory vzniku závislosti na straně hry

Kromě faktorů individuálních se na rozvoji hráčské závislosti podílí rovněž faktory na straně hry. Ty můžeme rozdělit na situační a strukturální. Situační charakteristiky usnadňují počáteční kontakt s hazardní hrou, ovlivňují rozhodnutí s hrou začít a rovněž její pokračování. Jedná se zejména o charakteristiky prostředí. V této souvislosti bývá obecně zmiňován zejména přístup k hazardní hře, možnost účasti na ní, výhody, které hazardní hra nabízí, prezentace pomocí reklamy apod. (Griffiths & Parke, 2003). Strukturální charakteristiky souvisí již se samotným typem hazardní hry, jsou její integrální součástí. Stimulují rozvoj hráčské aktivity, motivaci ke hře a uspokojují některé lidské potřeby. Mezi strukturální charakteristiky hry řadíme například možnou frekvenci hraní, pravděpodobnost výhry, iluzi kontroly výsledku hry, počáteční částku nutnou ke hře, obtížnost hry, výšku potenciální výhry apod. (Meyer et al., 2009). V této kapitole se zaměříme na rizikové faktory online hazardních her, se zaměřením na sportovní sázení, zejména pak live sázky.

2.7.1 Rizikové faktory online hazardních her

S rozvojem internetu a přechodem gamblingu do online prostředí došlo na poli hazardních her k mnoha změnám. Zvýšila se nejen nabídka herních příležitostí, ale rovněž došlo ke změnám právě ve strukturálních a situačních charakteristikách těchto her, které ovlivnily jejich rizikovost.

Rizikovými faktory online hazardních her se ve svých výzkumech zabývá především Griffiths. V jednom ze svých článků shrnuje strukturální charakteristiky tohoto typu her, které jsou uživateli označovány za výhody, pro které preferují právě online formu hraní. Jednou z hlavních výhod je již zmiňovaná dostupnost. Díky chytrým telefonům a všudypřítomnému internetu je možné účastnit se hazardních her 24 hodin denně, 7 dní v týdnu, téměř z jakéhokoli místa. Avšak právě tato dostupnost je jedním z předních rizikových faktorů vzniku problémového či patologického hráčství (Griffiths, 1999). Jak ukazují již starší výzkumy, se stoupající dostupností hry, stoupá rovněž počet problémových hráčů (Dielman, 1979; Kallick-Kaufmann, 1979; Marcum & Rowen, 1974; Rosecrance, 1985).

Právě s dostupností je spojen další z rizikových faktorů, tím je frekvence hraní, tedy počet příležitostí ke hře za jednotku času. Čím kratší je čas mezi jednotlivými hrami, tím je pravděpodobnost vzniku problému větší. Právě frekvence hraní je díky dostupnosti v případě online hazardních her vysoká (Griffiths, 1999). Výzkum mezi vysokoškolskými studenty

ukázal, že 60 % online hazardních hráčů hraje častěji než jednou týdně oproti 20 % hrajících offline, tedy v kasinech, hernách a kamenných pobočkách (Griffiths & Barnes, 2008). Pokud se zaměříme přímo na sportovní sázení, v minulosti se jevílo z tohoto pohledu jako méně rizikové, zejména pak to fotbalové (Griffiths, 1999). Se zvyšujícím se počtem sázkových příležitostí, však i zde nalézáme značné riziko, zejména pak v případě live kurzové sázení, které přináší rychlý výsledek a umožňuje sázet téměř nepřetržitě.

Další výhodou, kterou s sebou hraní online přináší je anonymita. Právě možnost hrát z pohodlí domova, v soukromí, bez nutnosti docházet do kasin, heren či na pobočky sázkových kanceláří, je jednou z často zmiňovaných výhod tohoto hraní. Hráči se tak nemusí obávat stigmatizace a rovněž své neúspěchy mohou prožívat sami v sobě, bez zkoumavých pohledů okolí. Ze sociální aktivity se tak hraní stává aktivitou spíše asociální. To s sebou však přináší značná rizika. S přechodem hazardních her do online prostředí, do pohodlí domovů a prací, se rovněž snižuje možnost kontroly ze strany přátel a blízkých nad samotným uživatelem (Griffiths, 2003). Jedinec již nemusí opouštět svou práci či rodinu, aby mohl pokračovat v hazardní hře. Může tak dojít k pozdějšímu odhalení problému. Z výzkumů rovněž vychází, že právě problémoví hráči bývají s větší pravděpodobností ti, kteří hrají osamoceně (Meyer et al., 2009). Rizikovost online hazardního hraní z hlediska sociálního zapojení je však stále nejasná. Osamocené hraní totiž může rovněž snižovat riziko, neboť redukuje efekt sociální facilitace. Ochota riskovat tak dle této teorie může být ve skupině osob zvýšena (Griffiths & Parke, 2002).

Jako další výhody a zároveň rizikové faktory Griffiths (2003) uvádí interaktivitu, možnost úniku a disociaci, které internetové prostředí nabízí. V tomto světě ztrácí jedinec pojem o čase i dějích kolem něj, může tak uniknout od všednosti či starostí běžného dne.

Výhody spojené s online formou hazardních her navíc podporují pouze minimální podmínky nutné k účasti. Jedinými nutnými předpoklady jsou přístup k internetu a možnost elektronické platby, kterými v současné době disponuje téměř každý. Právě elektronická platba bývá označována jako jeden z hlavních rizikových faktorů. Roli zde hraje především psychologická hodnota peněz. Pro mnohé osoby je totiž hodnota elektronická menší, než je tomu v případě peněz reálných. Tuto skutečnost můžeme vidět rovněž při běžném nakupování, kdy lidé jsou obvykle ochotni utratit více peněz, pokud platí debetními či kreditními kartami než reálnými penězi (Griffiths & Parke, 2002). Elektronické platby, které jsou téměř okamžité, rovněž usnadňují proces rozhodování a mají vliv rovněž na dostupnost a frekvenci hazardní hry (Griffiths, 2003).

Griffiths a Barnes (2008) se ve svém výzkumu hazardního hraní mezi vysokoškolskými studenty mimo jiné věnovali motivaci k hraní hazardních her online. Hlavní motivem pro hraní v online prostředí se ukázala právě dostupnost (84 %), flexibilita (75 %), možnost hrát 24 h/denně (66 %), ale také následování přátel (67 %), velký výběr hazardních her (57 %), reklama (40 %), anonymita (25 %), demo hry (21 %) či následování členů rodiny (14 %). Většina hráčů volila takové operátory, kteří umožňovali rovněž hraní offline.

Řada výzkumů se věnovala rozdílům v rizikovosti a potenciálu vzniku problémového či patologického hráčství v populaci online a land-based hazardních hráčů. Ladd a Petry (2002) zkoumali výskyt hazardního hraní u pacientů, kteří vyhledávali lékařskou péči zdarma či se sníženými náklady. Všichni respondenti měli zkušenost s hazardním hraním, 70 % z nich v posledních dvou měsících, více než polovina respondentů (56,9 %) pak se sportovním sázením. Z celého souboru 389 osob mělo 8,1 % zkušenost s hraním online hazardních her, tito pacienti dosahovali vyššího počtu bodů, tedy vyšších úrovní v dotazníku SOGS, než pacienti bez zkušenosti s online hazardním hraním.

Wood, Griffiths a Parke (2007) se ve svém výzkumu věnovali online pokerovým hráčům v populaci vysokoškolských studentů. Z celkového počtu 422 respondentů vykazovalo 18 % rysy patologického hráčství (dosáhli 4 či více kritérií dle DSM-IV), u 30 % respondentů se vyskytovaly určité rysy problémového hráčství (2-3 kritéria).

Dle dalšího výzkumu, který se věnoval online hazardním hrám mezi vysokoškolskými studenty, se problémoví hráči (dle výsledků dotazníku SOGS) častěji věnovali online hazardním hrám. Frekvence hazardního hraní ve skupině online hazardních hráčů a množství utracených peněz za týden pak byla signifikantně vyšší než ve skupině land-based hráčů (Griffiths & Barnes, 2008).

Mnohé výsledky výzkumu ukazují, že četnost hraní ve skupině online hazardních hráčů je zpravidla vyšší než v případě hráčů offline. Dle portugalského výzkumu tráví online hráči hraním více hodin denně a více dní během týdne než hráči offline. Čas trávený hraním je vyšší rovněž o víkendu (Hubert & Griffiths, 2018).

V této souvislosti je však nutné zmínit, že ve většině případů se hráči, zejména ti problémoví, věnují více typům hazardních her a často dochází ke kombinaci online i offline forem (Gainsbury, Russell, Blaszczynski, & Hing, 2015; Wood & Williams, 2011). V mnohých případech je však online forma hazardního hraní nejvíce preferovanou (Lopez-Gonzalez, Estévez, & Griffiths, 2019). Vstup internetu do prostředí hazardního hraní tak může měnit některé základní situační a strukturální charakteristiky a činit tak hraní více

návykové a/nebo problematické pro ohrožené jedince (Griffiths & Barnes, 2008). Internet mění vnímání času a umožňuje únik z běžného světa do světa zajímavých informací (Shaffer, 1996).

Ačkoli je zkoumání rizikovosti online hazardních her věnováno v posledních letech velké množství pozornosti, stále není jasné, zda online gambling skutečně častěji vede k problémovému hráčství či zda si problémoví hráči častěji vybírají online formy hazardu na základě svých vlastností a charakteristik. Pravděpodobně jde o kombinaci externích a individuálních rizikových faktorů, které zvyšují potenciál vzniku problémového hráčství (Derevensky & Gupta, 2007).

V této souvislosti je však nutné zmínit rovněž výzkumy, které odporují výše zmíněným. Dle výzkumu realizovaném na 1920 osob převážně z USA vychází, že problémoví hráči (dle CPGI) častěji volí land-based hry než hazardní hraní online. Avšak i tento výzkum prokázal velmi vysokou míru problémového hráčství v populaci online hráčů. Tato míra je 10krát vyšší než v běžné populaci. Z daného výzkumu rovněž vyplývá, že délka času trávená hraním online je silným prediktorem vzniku problémového hráčství (Wood & Williams, 2007).

Většina těchto výzkumů je realizována na populaci vysokoškolských studentů. Právě vysokoškolští studenti a mladí dospělí obecně jsou považováni za zranitelnou skupinu osob. Dle Moodieho (2008) je příčinou zejména propojení studentského života s rizikovým chováním, konzumací alkoholu, nelegálních látek, sexuálním chováním a gamblingem.

V souvislosti s online hazardním hraním a jeho rizikovostí je rovněž nutné zmínit koncept dvojí závislosti. Ne pouze online forma hazardního hraní má závislostní potenciál, ale rovněž samotný internet jako médium a zařízení jej zprostředkující. Ve starších člancích můžeme najít názor, že Internet jako takový nedisponuje inherentními návykovými vlastnostmi, avšak má schopnost stimulovat naše smysly a měnit naše subjektivní stavy (Shaffer, 1996). V současné době, kdy se stále častěji setkáváme s případy netolismu, jsou však tyto myšlenky již překonány.

2.7.2 Rizikové faktory online sázení na sport

Změna strukturálních a situačních charakteristik hazardního hraní vzniklých přechodem do online prostředí se dotkla rovněž sportovního sázení. V této kapitole se zaměříme na charakteristiky vztahující se již přímo k tomuto typu hazardní hry.

S přechodem do online prostředí se zvýšila dostupnost této hazardní hry a rovněž počet sázkových příležitostí. To ovlivnilo u řady sázející zejména frekvenci mezi jednotlivými sázkami. Před zavedením online formy hazardních her docházelo ve většině evropských zemí k sázení většinou během týdne, sportovní události se pak konaly zpravidla o víkendu. Pro podání každé nové sázky bylo nutné dojít na pobočku, což snižovalo frekvenci mezi jednotlivými sázkami. Právě tato časová prodleva byla jedním z faktorů, které činily sportovní sázení méně rizikové. S přechodem do online prostředí se však situace mění. Sázení se stává kontinuální aktivitou, a tím nabývá na rizikovosti (Griffiths & Auer, 2013).

Další možnosti, které s sebou online sázení přineslo, jako možnost cash-outu, tedy výběru poměrné části výhry ještě před skončením všech zápasů, které jsou součástí tiketu; AKO sázky či sázení proti dalším účastníkům, ovlivnily rovněž iluzi kontroly, neboť daly sázkaři možnost větší volby, a tím pocit větší ovlivnitelnosti a menšího podílu štěstí a náhody (Griffiths, 19. listopadu 2017). Všechny tyto změny, tak zvýšily rizikovost tohoto typu hazardní hry.

Stejně jako v případě online hraní obecně se však studie zabývající se rizikovostí online sázení rozcházejí. 16 % ze vzorku 4688 australských hazardních hráčů označilo online sportovní sázení jako svou nejproblematictější hráčskou aktivitu (Gainsbury, Russell, Hing, et al., 2015). Studie zaměřující se na chování online sázkařů na stránce bwin však ukázaly, že úroveň sázení uživatelů této platformy je přiměřená, sázkaři upravují svou frekvenci sázení, počet sázek a výši vkladu dle momentální bilance. Dochází tak k závěrům, že online sázení na sport není ve své podstatě spojeno s excesivním hraním (LaBrie et al., 2007; LaPlante et al., 2008). Jeho rizikovost ovšem potvrzují údaje z klinické praxe adiktologických služeb zmíněných výše, kde zaznamenáváme stoupající počet online sázkařů (Mravčík et al., 2018). Podobný trend nacházíme rovněž v jiných zemích Evropy. Výzkum realizovaný na patologických hráčích v léčbě v rámci univerzitní nemocnice v Barceloně porovnával charakteristiky online a offline sportovních sázkařů. Ve skupině online sázkařů byla zaznamenána vyšší hodnota maximální sázky, rychlejší přechod do dluhů a vyšší hodnota těchto dluhů (Estévez et al., 2017).

Problémem je v této souvislosti především výše zmíněná dostupnost, která zvyšuje možnou frekvenci účasti na hazardní hře, jež je obecně spojena s vyšším rizikem vzniku závislosti. K zvýšení potenciálního rizika přispělo rovněž zavedení live sázek.

2.7.3 Live sázení

Live sázky umožňují sázet na různé sázkové příležitosti přímo během zápasu, tedy po jeho zahájení a před jeho ukončením. Sázkové kanceláře tak nabízejí nepřeborné množství sázkových příležitostí, díky kterým mohou jejich klienti okamžitě reagovat na průběh zápasu a dění ve hře. Díky live sázkám má jedinec možnost sázet nepřetržitě s velmi rychlým vyhodnocením. Sázení se tak stává diskontinuální aktivitou, podobně jako je tomu v případě technických her. Dochází tak k odklonu od původních tvrzení, že rizikovitost sportovního sázení je nižší, než je tomu v případě jiných hazardních her, neboť se ztrácí časová prodleva mezi položením sázky a jejím vyhodnocením, jak tomu je v případě sázek předzápasových (Griffiths & Auer, 2013). Jak již bylo uvedeno výše, právě frekvence sázek (počet sázek za jednotku času), frekvence sázkových příležitostí a vyplácení jsou faktory, které usnadňují přechod k nadměrné sázení (Auer & Griffiths, 2013).

Tento typ sázky však v současné době stále nabývají na popularitě. Online sázková kancelář Bet 365 v roce 2015 uvedla, že 80 % výnosů ze všech sportovních sázek pochází právě z live sázení (Jackson, 2015). Ve Španělsku tvoří live sázky 70 % všech sázek na sport (Dirección General de Ordenación de Juego, 2017).

Poprvé se o rizikovitosti live sázení zmiňují Parke a Griffiths (2007). Ti již na počátku varovali před rizikem excesivního, dlouhotrvajícího a bezmyšlenkovitého sázení spojeného s tímto typem hry. Možnost nepřetržitého sázení zkracuje dobu mezi sázkami a v případě prohry tak krátí čas běžně využitelný pro uvědomění a finanční zvážení. V případě výhry pak velmi často může dojít k rychlé ztrátě způsobené okamžitým vsazením vyhraných peněz (Parke & Griffiths, 2007).

Dle současných výzkumů live sázky skutečně mohou vést k impulzivnímu sázení, tedy podání sázky bez většího rozmyslu (Killick & Griffiths, 2018). To je nebezpečné především pro problémové hráče, u kterých možnost rychlého a nepřetržitého sázení potencuje právě zmíněné rychlé a impulzivní rozhodnutí bez času na reflexi (Hing, Cherney, et al., 2015; Nelson et al., 2008). Dle dostupných výzkumů dosahují impulzivní hráči v dotaznících problémového hraní vyšších výsledků. Právě tito hráči se častěji věnují live sázkám. Příčinnost však není jasná. Je možné, že sázení impulzivních live sázek vede k rozvoji problémů spojených s hraním hazardních her či naopak problémoví hráči častěji sázejí live sázky (Hing, Li, Vitartas, & Russell, 2017).

Dle výzkumu LaPlante, Nelsona a Graye (2014) realizovaném na 1 440 uživatelích bwin vede live sázení oproti předzápasovému častěji ke vzniku problémů spojených

s hazardním hraním. Longitudinální výzkum LaBrie et al. (2007) realizovaný na 40 499 uživatelích bwin ukázal, že sázkaři, kteří využívají častěji live sázky jsou oproti předzápasovým sázkařům více angažovaní ve hře (dle počtu sázek, výše vkladu a prohraných peněz). Dle výzkumu realizovaném na vzorku 27 653 uživatelů bwin je 60 % hráčů zapojeno do několika typů hazardních her online. Právě mnohočetné hráčské aktivity a účast na live sázkách či pokeru jsou signifikantním prediktorem rizikového hraní (Brosowski et al., 2012). V mnoha studiích věnujících se užívání strategií zodpovědného hraní bývá uzavření hráčského konta spojováno s pocíťováním problémů spojených s hraním a sázením. Využívání live sázek bývá v těchto výzkumech významným behaviorálním markerem pozdějšího uzavření účtu (Braverman & Shaffer, 2012; Xuan & Shaffer, 2009)

Právě live sázky dle dostupných výzkumů rovněž vedou k častějším kognitivním omylům (Lopez-Gonzalez, Guerrero-Solé, & Griffiths, 2018). Časová konstrikce má vliv na průběh zpracování informací. V případě nedostatku času sázkaři často informace zpracovávají heuristicky nikoli analyticky, může tak docházet k sázkám, které nejsou dostatečně teoreticky podloženy (d'Astous & Di Gaspero, 2015). Live sázení rovněž zesiluje iluzi kontroly, neboť dávají sázkařům možnost rozhodovat o rychlosti hry, objemu sázek a rovněž množství vsazených peněz, a tím zkreslují představu o kontrole nad průběhem hry (Killick & Griffiths, 2018).

2.8 Reklamy, prezentace sportovního sázení a vnímání rizika

Dalším z faktorů, které mohou ovlivnit počátek i průběh sázkařské kariéry, jsou již zmíněné všudypřítomné reklamy. Sportovní sázení je v nich prezentováno jako atraktivní aktivita úzce spojená se sledováním sportu, prostřednictvím které je možné dosáhnout úspěchu, moci, vyššího sociálního statusu a atraktivity. Sázkaři jsou pak prezentováni jako mladí, profesionální, inteligentní muži (Milner et al., 2013). Dle dostupných výzkumů tyto reklamy skutečně potencují vyšší sledování sportovních utkání a také chuť vsadit (Hing et al., 2015a, 2015b; Thomas, Lewis, Duong, & McLeod, 2012). A to rovněž v případě problémových či patologických sázkařů, u kterých udržují či zhoršují jejich rizikové chování během hry, neboť podporují impulzivní sázení (Hing, Sproston, Brook, & Breding, 2017).

Součástí reklamních spotů jsou rovněž nabídky na nejrůznější vstupní bonusy, kterými sázkové kanceláře lákají potenciální nové sázkaře (Lamont & Hing, 2018).

Pozitivní prezentace sportovního sázení během televizních přenosů i přímo na stadionech ovlivňuje vnímání této aktivity a s tím související pohled na její rizikovost.

Ohroženou skupinou jsou především mladí muži, zejména pak sportovci, kteří pod vlivem reklamy, získávají dojem, že sázení je normální, sociálně přijatelný způsob trávení volného času, který je součástí zájmu o sportovní události (Deans, Thomas, Daube, & Derevensky, 2017). V tomto ohledu nacházíme značný rozdíl ve vnímání oproti jiným hazardním hrám. Sportovní sázení má na poli gamblingu poměrně výlučnou pozici, neboť se jedná o stále velmi společensky akceptovanou formu hazardního hraní, která obvykle není v laické společnosti spojována s rizikem vzniku závislosti a sázkař není postihnut stigmatem gamblera (Lopez-Gonzalez, Estévez, & Griffiths, 2019, Wicker & Soebbing, 2012). Tato snížená percepce rizikovosti a akceptace sportovního sázení jako součást zájmu o sportovní dění je pak markantnější zejména v případě aktivních sportovců (Yüce, Yüce, & Katirci, 2017).

V souvislosti s online prostředím je zde nutné zmínit závěry studií, které shodně reportují, že online hráči mají obecně pozitivnější postoj k hazardním hrám a jsou přesvědčeni, že možná rizika nepřevažuje nad benefity (Gainsbury, Wood, Russell, Hing, & Blaszczynski, 2012; Gainsbury et al., 2015).

Tento pohled na problematiku sázení je však již sám o sobě rizikový. Absence vnímání rizikovosti sázení spojená s omezenou sebestigmatizací jedince jako gamblera, totiž může vést k snížení pravděpodobnosti vyhledání pomoci či řešení vzniklých problémů (Miller & Thomas, 2017). Sociální přijatelnost sportovní sázení souvisí rovněž se zásahem okolí jedince v případě prvních projevů problémového sázení. Jelikož je tato aktivita ve společnosti značně normalizována, rodina mnohdy nezareaguje na tyto projevy včas, neboť si neuvědomuje riziko a s ním spojené problémy, které může tato aktivita působit (Lopez-Gonzalez et al., 2019).

3 Opatření snižující rizika vzniku patologického hráčství

V posledních letech zaznamenáváme snahy vlád a nejrůznějších organizací o prosazování pravidel, strategií a programů zodpovědného hraní. Jedná se o sérii nejrůznějších opatření nabízená hráčům a sázkařům za účelem snížení prevalence a incidence problémového a patologického hráčství v populaci (Ladouceur, Shaffer, Blaszczyński, & Shaffer, 2016). Jsou zaměřené na prevenci, minimalizaci rizik a ochranu veřejného zdraví. Hazardní hraní je v této souvislosti vnímáno jako rizikové s potenciálem vzniku závislosti. Dodržování pravidel zodpovědného hraní nabízí účastníkům hazardní hry možnost účastnit se této aktivity bezpečným způsobem s pomocí nastavení vlastních limitů a omezení (Shaffer, Blaszczyński, Ladouceur, Collins, & Fong, 2019).

Jak již bylo zmíněno výše, tyto strategie mohou být uzákoněny, tedy součástí právních norem státu, či dobrovolné, mohou je nabízet přímo provozovatelé hazardních her či si je jedinec nastavuje zcela sám pro sebe (Reilly, 2017). Mezi tyto strategie řadíme například sebevyloučení, sledování hráčských vzorců, nejrůznější limity, hlídání času tráveného hraním, varovné zprávy, edukaci apod. Mnoho z nich však vzniklo velmi nahodile bez větších empirických důkazů (Ladouceur et al., 2016). V posledních letech tak dochází ke snaze o empirické zkoumání těchto metod. Výsledky výzkumů jsou mnohdy protichůdné. Zatímco některé ukazují alespoň částečně pozitivní efekt těchto strategií (Hayer & Meyer, 2011; Ladouceur, Sylvain, & Gosselin, 2007; Nelson et al., 2008, Nelson, Kleschinsky, LaBrie, Kaplan, & Shaffer, 2010). Jiné výzkumy nezaznamenaly žádný vliv (Thériault et al., 2018).

3.1 Základní strategie zodpovědného hraní

V následujícím textu se zaměříme na 3 nejužívanější techniky zodpovědného hraní. Pozornost bude věnována především jejich efektivitě na základě zahraničních výzkumů. Jedná se o sebevyloučení, nastavení limitů a zpětnou vazbu. V poslední části se pak zmíníme o dalších možnostech zodpovědného hraní.

3.1.1 Sebevyloučení

Sebevyloučení, tedy zabránění pokračování v hazardním hraní, je zřejmě nejradikálnějším sebeomezujícím opatřením, neboť vede k dočasnému či úplnému odstřižení hráče od účasti na hazardní hře. Jeho podoby se liší v závislosti na typu hazardní hry. V případě sázení, po

nastavení tohoto opatření, již nemá uživatel možnost, po dobu předem nastavenou, podat žádnou novou sázku. Umožněno je mu však přihlášení do hráčského konta a vybrání zbývajících financí. Pokud se daná společnost zabývá více typy hazardní hry, je možné sebevyloučení pouze pro určitou oblast (Bet365, nedat.).

Dle výzkumů zabývajících se tímto opatřením v prostředí online vyplývá, že sebevyloučení volí zejména hráči, kteří vykazují určité známky problémového hraní. Tyto výsledky vycházejí zejména z výzkumu Hayera a Mayera (2011) věnujícího se charakteristikám sebevylučujících hráčů a efektivitě tohoto opatření v rámci australské stránky Win2day.at. Mezi znaky těchto jedinců patří mladší věk, vyšší míra ztrát a vyšší rizikovitost hraní. Podobné výsledky vyplývají rovněž z výzkumu realizovaném na populaci online kasino a poker hráčů Německa a Rakouska. I v tomto výzkumu byli sebevylučující jedinci mladší než kontrolní skupina, rovněž vykazovali větší ztráty a vyšší rizikovitost hraní (Dragicevic, Kudic, Percy, & Parke, 2015).

Rozhodnutí pro sebevyloučení je často velmi spontánní, zejména díky rychlé možnosti nastavení. Mezi hlavní důvody patří především prevence propadu do excesivnějších forem, velké finanční nebo časové ztráty, pocit ztráty kontroly či zlost na herní portál (Hayer & Meyer, 2011). Motka et al. (2018) se ve své studii věnovali analýze 16 výzkumů v německém a anglickém jazyce realizovaných v letech 1997 až 2017. Tyto výzkumy se zaměřovaly na sebevyloučení v online i land-based prostředí. V obou skupinách se jako hlavní motivy sebevyloučení ukázaly finanční a rodinné problémy vzniklé v souvislosti s účastí na hazardní hře.

Výsledky výzkumů zaměřující se na efektivitu tohoto opatření ukázaly, že sebevyloučení má určitý pozitivní efekt, avšak poměrně často dochází k porušení nastavených pravidel (Hayer & Meyer, 2011; Ladouceur et al., 2007; Nelson et al., 2010). U sebevyloučených jedinců docházelo ke zlepšení v oblasti finanční, pozitivní posun nastal rovněž v následcích hraní, výsledných skórech dotazníku DSM-IV i v oblasti psychické pohody (Tremblay, Boutin, & Ladouceur, 2008).

Vliv na změnu hráčských vzorců zde má rovněž doba abstinence formou sebevyloučení. Po krátké 15denní abstinenci nebyly zaznamenány žádné významné změny v hráčském chování, míře cravingu, kognitivních omylech ani závažnosti problémů. Hráči toto krátkodobé sebevyloučení však hodnotili jako zajímavou zkušenost, která jim dala čas přemýšlet o roli hraní v jejich životě. Pozitivní vliv byl prokázán v rámci střednědobého, dvou měsíčního sebevyloučení. Po této době byl zaznamenán pozitivní posun v oblasti iluze kontroly a vnímané schopnosti přestat hrát a zároveň v subškále desire (touha) v dotazníku

GACS (Caillon et al., 2019). Pozitivní vliv sebevyločení dokazuje rovněž longitudinální výzkum realizovaný ve Francii zaměřující se na přechod mezi patologickým a nepatologickým hráčstvím na základě kritérii DSM-IV, z kterého vyplývá, že již měsíční abstinence představuje významný protektivní faktor zabraňující přechodu do patologického hráčství (Bruneau et al., 2016).

3.1.2 Limity

Nastavení finančních či časových limitů patří zřejmě mezi nejznámější formy sebeomezujících opatření. Jejich cílem je stanovit hře určité mantinely, a to v neemočném stavu, ještě před pohlcením hrou samotnou. Dle závislosti na provozovateli hry a legislativě daného státu je možné nastavit si například výši vkladu, sázky, výhry, prohry, času stráveném hrou apod. (Ladouceur et al., 2016).

Výzkum Auera a Griffithse (2013) se zaměřoval na efektivitu tohoto opatření u hazardních hráčů na webu win2day. Výsledky výzkumu ukazují, že nastavení limitů (časových i finančních) má pozitivní vliv zejména na hráče s vysokou intenzitou hraní.

Výzkum Nelsona et al. (2008) se zaměřoval na změnu hráčského chování při užívání limitů u online sportovních sázkařů na stránce *bwin*, a to v případě předzápasových i live sázek napříč 20 státy. Dle výsledků tohoto výzkumu si sázkaři nastavují limity až po určité době sázení, nikoli na počátku při registraci. Toto opatření bylo dobrovolné, realizátoři výzkumu předpokládají, že se jedná o skupinu se zvýšeným rizikem problémového hraní. Před nastavením limitů tito sázkaři sázeli častěji (více dní) a větší počet sázek během dne než kontrolní skupina bez sebeomezujících opatření, avšak výše jejich sázek byla menší. Po zavedení limitů došlo ke snížení počtu prosázených dnů, počtu sázek během jednoho dne a rovněž ke snížení celkového množství vsazených peněz. V případě frekvence sázení, výše sázek za den a finančních ztrát však nebyly zaznamenány žádné výrazné změny. U 10 % sázkařů pak došlo po zavedení limitů k úplnému zanechání sázení.

Dle Wooda a Griffithse (2014) je právě nastavení finančních limitů základní strategií zodpovědného hraní u nerizikových hráčů.

3.1.3 Zpětná vazba

Zpětná vazba může sloužit jako silný nástroj pro monitoring hráčského chování. V prostředí hazardního hraní se setkáváme s dvěma základními typy. Těmi jsou normativní a personalizovaná zpětná vazba. Normativní zpětná vazba dává jedinci obecné informace

o hráčském chování osob stejného věku, pohlaví a dalších demografických faktorů. Jedinec může tedy své chování srovnat s normou a získat tak realistickou představu o rizikovosti svého chování (Lucar, Wiebe, & Philander, 2013). Personalizovaná zpětná vazba je již vázána přímo na daného hráče a podává informace o míře hraní daného jedince již ve srovnání s normou. Dle analýzy současných výzkumů je právě personalizovaná zpětná vazba, spolu s limity, nejúčinnější strategií zodpovědného sázení (Griffiths, 2017).

Auer a Griffiths (2015) se ve svém výzkumu věnovali efektivitě personalizované zpětné vazby u evropské populace online hráčů. Při užití tohoto informačního opatření hráči trávili hraním výrazně méně času a menší byly rovněž jejich výdaje.

3.1.4 Další strategie zodpovědného hraní

Výše uvedené nástroje však nejsou jedinými možnými opatřeními snižující riziko propadu do patologického hráčství. Jako strategie zodpovědného hraní bývají označovány rovněž méně formalizované metody. Jedná se například o určité kognitivní strategie, jako pochopení pravděpodobnosti výhry a prohry či hraní pouze pro zábavu, a rovněž strategie behaviorální, například vyhýbání se štvání výhry neboli tzv. otáčení (Hing, Sproston, Tran, & Russell, 2017). Už pouhé uvědomění rizikovosti sázení, existence kognitivních omylů či toho, že hraní je mnohdy spojeno především s prohrou, tak může napomoci k udržení kontroly nad hraním či sázením.

Z formalizovaných metod užívaných v zahraničí je pak možné zmínit existenci vyskakovací zprávy (pop-up messages), které přináší účastníkovi hazardní hry další informace o jeho hraní či sázení. Mohou informovat o velikosti ztrát, stráveném čase, překročení limitů a dalších aspektech hráčského chování či edukovat hráče o fungování hry, pravděpodobnosti výhry apod. (Lucar et al., 2013). Jejich pozitivní vliv můžeme najít jak v prostředí online, tak land-based, především pak VLT (Monaghan, 2008; Monaghan & Blaszczynski, 2010).

3.1.5 Neproblémoví hráči a strategie zodpovědného hraní

Ačkoli řada výše uvedených výzkumů se zaměřuje především na strategie zodpovědného hraní v souvislosti s patologickým hráčstvím, tato opatření zřejmě nejsou dominantou pouze problémových forem hraní. Z výsledků výzkumu Wooda a Griffithse (2014) vyplývá, že užívání strategií zodpovědného hraní je spojeno především s nižšími skóry v dotaznících problémového hraní. Tyto závěry potvrzují rovněž výsledky dalšího výzkumu zaměřeného

na rekreační hráče (Hing et al., 2016). Mezi nejčastěji užívané strategie patří zejména nastavení limitů (časových i finančních), zařazení jiných volnočasových aktivit, opuštění hracích prostor dříve než dojde k otáčení, vyhýbání se užívání alkoholu během hry či omezení hraní při špatné náladě (Lostutter, Lewis, Cronce, Neighbors, & Larimer, 2014; Wood & Griffiths, 2014).

Řada rekreačních hráčů však nevidí ve vlastním případě smysl v zavádění těchto opatření, která jsou dle jejich názoru určena především pro patologické hráče (Parke et al., 2007).

3.2 Nástroje společenské odpovědnosti provozovatelů hazardních her

Aktivitami týkajícími se zodpovědného hraní se zabývají rovněž přímo sázkové kanceláře. Tato oblast spadá pod etickou odpovědnost, jež je jedním z pilířů společenské odpovědnosti firem (CSR). Ta je definována jako „*takové chování manažerů a dalších zaměstnanců firmy, které respektuje nejen ekonomické a technické zájmy firmy, ale i zájmy všech firemních stakeholderů, přičemž je realizováno dobrovolně nad rámec zákona a smluvních ujednání a prolíná se všemi firemními činnostmi*“ (Tetřevová et al., 2017, 19).

Na webových stránkách společností z oblasti herního průmyslu tak můžeme naléznout články věnující se technikám zodpovědného hraní, testování patologického hráčství a rovněž kontakty na odbornou pomoc. Například společnost Sazka se v rámci etické odpovědnosti věnuje aktivitám v oblasti primární prevence, účastní se odborných debat apod. V roce 2017 se zavázala k dodržování mezinárodních standardů zodpovědného hraní, které jsou povinné pro členské společnosti World Lottery Association. V této souvislosti získala společnost SAZKA certifikát zodpovědného hraní WLA nejvyššího stupně a rovněž mezinárodní certifikát zodpovědného hraní The European Lotteries (SAZKA a.s., nedat.a). Na jejích stránkách tak můžeme najít desatero či test zodpovědného hraní, informace o herních limitech i mapu pomoci (SAZKA a.s., nedat.b).

Tři největší společnosti zabývající se v České republice sportovním sázením, FORTUNA GAME a.s., CHANCE a.s. a Tipsport.net a.s., jsou členy Asociace provozovatelů kurzového sázení (APKURS). Mezi hlavní cíle této asociace patří přispívání k férovým postupům, transparentnost a dodržování zákonů. Dlouhodobým cílem je poté vyvažování zájmů mezi provozovateli, regulátory, obcemi a veřejností (APKURS, 2009). Součástí členství je rovněž dodržování etického kodexu vycházejícího rovněž z principů mezinárodních organizací jako je WLA. Jeho součástí je i „Bezpečností desatero“ určené

účastníkům hazardní hry, jehož dodržování slouží k minimalizaci rizik spojených se sázením (APKURS, nedat.a):

1. Hrajte pouze tehdy, když jste odpočatí a soustředění.
2. Nikdy nehrajte, pokud řešíte vážné osobní problémy nebo jste v depresi.
3. Při hraní dělejte pravidelné přestávky.
4. Předem si sami stanovte pevnou částku, která bude vašim dlouhodobým osobním limitem a již jste ochotni vložit do hry. Nastavte si ho po pečlivém zvážení a vycházejte přitom ze svých reálných finančních možností (*jde o osobní limit, který si hráč nastavuje sám bez provozovatele kurzových sázek*). Tento osobní limit během hry nikdy dodatečně nezvyšujte.
4. Stanovte si maximální výhru, po jejímž případném získání hru ukončíte.
5. Stanovte si, jaké výše může dosáhnout vaše případná ztráta v jednotlivé hře. Nikdy dále nepokračujte.
6. Nikdy nehrajte pod vlivem alkoholu nebo léků.
7. Rozhodujte se sami za sebe. Nenechte se ovlivnit názory jiných.
8. Hraní má být zdrojem radosti, napětí a poučení, ne osobních ztrát, hazardu a smutku.
9. Ved'te si osobní záznamy, které vám ukážou dlouhodobou úspěšnost.
10. Dobrému hráči se věci nedějí samy od sebe. Dobrý hráč umí začít, pokračovat nebo skončit podle toho, jak se sám rozhodne.

Na stránkách těchto sázkových kanceláří pak můžeme nalézt plné či zkrácené verze tohoto desatera spolu s dotazníkem zjišťující míru rizika a kontakty na příslušné odborníky z oblasti léčby patologického hráčství. Součástí etické odpovědnosti této výše zmíněné asociace je rovněž podpora projektu Rubikon, který se věnuje zejména preventivním interaktivním programům pro mladistvé s cílem zvýšit právní povědomí a zabránit nezletilým v přístupu k sázení (APKURS, nedat.b).

V zahraničí je společenské odpovědnosti v oblasti hazardního hraní věnováno ještě více pozornosti. Typickým příkladem je švédská herní společnost AB Svenska Spel, která disponuje nástrojem Playscan. Jedná se o nástroj, který analyzuje hráčské chování, založený na personalizované zpětné vazbě. Napomáhá uživatelům sledovat jejich hraní pomocí evaluace chování a detekce případného rizika. V momentě, kdy Playscan vyhodnotí rizikové chování jedince, nabídne uživateli možné tipy a doporučení pro změnu hráčského chování. Zaměřuje se na finance, čas strávený hraním, intenzitu hraní, vklady i hraní v rizikových obdobích (Playscan, nedat).

Hlavním cílem sázkových společností je však především maximalizace zisku, a tak zatímco na jedné straně proklamují sociální odpovědnost a snahu o podporu zodpovědného sázení a hraní, na straně druhé dochází k zmiňované masivní snaze o přilákání co největšího množství klientů a zavádění nových forem sázení vedoucí k zvýšení frekvence sázení a tím zvýšení příjmů z hazardní hry.

3.3 Základní techniky bankroll managementu a money managementu

Na stránkách sázkových kanceláří a nejrůznějších webů o sázení můžeme rovněž naléznout konkrétní doporučení ohledně takzvaného bankroll managementu či také money managementu. Tento pojem označuje techniky a strategie hospodaření s financemi, a to nejen v prostředí hazardu, ale také v běžném životě. V případě hazardních her se jedná o nástroje organizace financí, které umožňují minimalizovat ztráty a maximalizovat zisky (Sportovní tipy a sázky, 17. května 2016). Základem je především stanovení si banku a dodržování maximálních vsazených částek (Mistr sázení, nedat.). Využívány jsou především zkušenosti z burzy a finančních trhů.

Slovem bank označujeme kapitál či také sumu peněz, kterou si hráč může dovolit prohrát. Na základě výše této částky by poté jedinec měl určovat výši svých sázek. Ta může být konstantní, proporcionální či kombinovaná. Nejčastěji bývá doporučováno sázet **proporcionálně**, tedy určité procento z aktuální výše banku. To umožňuje přizpůsobovat výši vsazené částky aktuálnímu úspěchu sázkaře. Dle momentální úspěšnosti se tak střídají fáze „užívání“ a „uskromňování“ (Petronius, nedat.a). Jednotlivé webové stránky se však při doporučení ohledně procentuální výše vsazené částky neshodují. Webová stránka Mistr sázení například radí začínajícím sázkařům sázet pouze 2 % z výše banku (Mistr sázení, nedat.). Obecně se pak setkáváme s doporučeními pohybujícími se většinou v rozpětí 2-5 %, přičemž není vhodné překračovat hodnotu vyšší než 5 % banku. Nastavený limit by měl být dle některých názorů vždy fixní (Beka Media, nedat.a). Existují však rovněž strategie sázení, které jsou založeny na manipulaci s touto procentuální výší na základě různých faktorů. Sázkář může například během volby výše vsazené částky zohledňovat výši kurzu, nebo, pokud sází dle tipů analyzátorů, využívat jednotkový systém založený na míře důvěry konkrétním tipům či tipérům (Admin, 27. dubna 2018).

Konstantní sázka nebo také flat betting pak spočívá v sázení stále stejné sumy na jednotlivé sázkové příležitosti či tikety. Celkovou výši banku je tak možné rozdělit na několik tiketů se stejnou výší vsazené částky. Tento systém je doporučován sázkařům

začátečnickům (Petronius, nedat.a). **Kombinovaná forma** pak představuje spojení těchto metod.

Mnohá doporučení se týkají rovněž práce s výhrou. Konkrétně pak možností úspory, tedy odložení části peněz. I zde má sázkař možnost volby z několika technik. První z nich je založena na nastavení intervalu, po kterém dojde k uložení části výhry, a rovněž na její procentuální výši. Tedy například každý měsíc sázkař uloží 25 % výhry. Druhou možností je násobková hranice, kdy se sázkař rozhodne odložit si část svého vkladu. Nejčastěji pak dvojnásobek (Beka Media, nedat.a).

Pokud sázkař sází podle sebe, tedy nevyužívá tipéry, ale sází na základě vlastního uvážení, doporučuje se zaměřit se na sport, ve kterém se orientuje, a vybrat si jednu ligu, nebo menší počet týmů, které bude sledovat. O této lize či týmech by si měl sázející vyhledávat informace, číst analýzy a reporty a na jejichž podkladě poté uvažovat o sázkových příležitostech a výši sázek (Petronius, nedat.a). Možnost ovlivnění predikce na základě vědomostí a znalostí je však, jak bylo uvedeno výše, sporná.

Další doporučení se týká typu sázek. Sázkářské weby radí sázet z 90 % SOLO sázky, tedy tikety obsahující pouze jednu sázkovou příležitost. Celkový kurz na akumulovaných sázkách, tedy na tiketech s větším počtem sázkových příležitostí, sice bývá vyšší, avšak pravděpodobnost výhry zde klesá (Petronius, nedat.a).

Tyto techniky je rovněž vhodné doplnit vedením sázkařských záznamů, tedy takzvaného sázkařského deníku. Ten může mít podobu papírovou či elektronickou. Jeho vedení je však poměrně důležité, neboť umožňuje sázkaři udržovat si přehled o své bilanci a typech sázek. Doporučeno je zaznamenávat především informace o účastnících a okolnostech zápasu (běžné ligové utkání, úvod sezóny, boj o titul apod.), neobvyklých událostech, typu sázky (SOLO/AKO a vítěz/výsledné skóre/...), výše sázky a její úspěšnost. Důležitá je zejména následná práce se zapsanými informacemi jako přizpůsobování výše sázek apod. (Beka Media, nedat.b).

3.4 Některé strategie sázení snižující riziko finančních ztrát

Jak již bylo zmíněno výše, nejčastěji doporučovaným způsobem sázení je sázení proporcionální, tedy založené na investici určitého procenta z banku. Ačkoli existují názory, že procentuální výše by měla být fixní, existují systémy, které jsou založeny právě na dělení neboli na zvyšování a snižování procentuální výše dle nejrůznějších faktorů. Na webových stránkách věnující se sportovnímu sázení je možné nalézt nespočet strategií, tipů a rad

týkající se maximalizace zisků a minimalizace ztrát. Není však možné je v rámci této práce plně postihnout, uvedeny jsou tak alespoň základní.

Jedním z nejznámějších systémů sázení je takzvané hodnotné sázení známé jako value betting. Jedná se o strategii založenou na nalezení hodnoty ve vypsáném kurzu. Sázkář na základě dostupných informací určí pravděpodobnost své výhry, tu přepíše do kurzu a následně srovná s kurzem vypsáným sázkovou kanceláří. Pokud zjistí, že kurz vypsáný sázkovou kanceláří je nadhodnocený, tedy vyšší než kurz, který sám stanovil, měl by sázku na danou příležitost podat. Tato technika je založena především na práci s informacemi (Petronius, nedat.b). Jelikož se sázkové kanceláře zaměřují především na nejznámější ligy, zápasy a akce, hodnotné kurzy se lépe hledají v nižších ligách či méně známých zápasech. V případě nejvíce sázených akcí je většinou kurz na favorita podhodnocen. Tento systém bývá označován za nejlepší strategii sázení. Vyžaduje však značnou trpělivost, neboť úspěch se může dostavit až po určitém časovém období (Sazkovekancelare.com, 26. července 2019).

Druhou nejznámější strategií sázení je arbitrážní sázení známe spíše jako sure betting. Jedná se o strategii, při níž jsou uzavírány sázky na všechny možné výsledky zápasu. Nutnou podmínkou pro využívání této strategie jsou účty u více sázkových kanceláří. Pokud sázkář vsadí na všechny možné nadhodnocené výsledky zápasu, ať už zápas dopadne jakkoli, pro sázkáře znamená zisk. V současné době je však užívání této strategie velmi komplikované. Sázkové kanceláře si již na své klienty využívající tuto strategii dávají větší pozor a při odhalení takového sázkáře obvykle udělují limity (SazkoveKancelare.com, 20. prosince 2019).

3.5 Regulace hazardních her v České republice

V současné době zaznamenáváme rovněž snahy Ministerstva financí o regulaci hazardu v České republice. Významný mezník v této oblasti představuje zejména přijetí zákona č.186/2016 Sb., o hazardních hrách, známém také jako loterijní zákon, který nabyl účinnost 1. ledna 2017. Do zavedení tohoto zákona připadaly na osobu desetinásobky počtu přístrojů určených k hraní hazardních her oproti průměru západní Evropy. Česká republika tak byla casinem v srdci Evropy. Alarmující byl rovněž počet patologických hráčů, který dosahoval přibližně 100 000 osob. S přijetím nového zákona došlo ke komplexní právní úpravě hazardu, která se dotkla jak kamenných provozoven, tak online prostředí. Součástí bylo například zrušení možnosti provozování výherních automatů ve zvláštním provozním režimu v hospodách a barech, povinná registrace hráčů, přestávky u technické hry, omezení

reklam, zákaz podávání nápojů a cigaret ke hře zdarma apod. Část pravomocí byla rovněž delegována na příslušné obce. Dle Ministerstva financí tyto úpravy plní svůj účel. Zaznamenaný byl pokles počtu provozoven. Počet hracích automatů klesl od roku 2012 o 48 % (Schillerová, 2019).

Hlavní změnou týkající se online prostředí pak bylo zejména zavedení povinnosti registrace na kamenné pobočce sázkové kanceláře a regulace provozovatelů hazardních her online. Tato nařízení vyvolala vlnu nevole, neboť na jejich základě došlo k omezení možnosti sázet u zahraničních sázkových kanceláří. Nastavení podmínek provozování online hazardních her v České republice představovalo pro zahraniční sázkové kanceláře takové komplikace, že se rozhodly český trh opustit. Tyto nově vzniklé povinnosti se týkaly zejména nutnosti získat tuzemskou licenci Ministerstva financí pro provozování hazardní hry, osobní ověření totožnosti hráčů na pobočkách, které však zahraniční sázkové kanceláře v ČR ve většině případů neměly, a v neposlední řadě vysoké daně (Jurek, 8. října 2019). Zahraniční sázkové kanceláře však na českém trhu byly až do roku 2017 nelegálně. Se zavedením tohoto zákona tak došlo k legalizaci provozování hazardních her online těmito společnostmi, avšak za takových podmínek, které jsou pro ně značně nevýhodné. Za první měsíc účinnosti zákona tak zmizelo z českého trhu 90 % ilegálního hazardu. Došlo k zablokování 121 nelegálních webových stránek. Provozovatelům těchto her pak byly uloženy pokuty ve výši 615 092 000 Kč (Žurovec, 2019).

S tímto zákonem rovněž přišla povinnost ukládaná provozovatelům umožnit účastníkům hry nastavení sebeomezujících opatření.

3.5.1 Sebeomezující opatření daná legislativou České republiky

Zatímco v zahraničí je strategiím zodpovědného hraní věnováno poměrně dosti pozornosti. Česká republika je v této oblasti ještě v počátcích.

Posun přinesl zejména výše jmenovaný nový loterijní zákon, který dává hráčům a sázkařům možnost nastavit si sebeomezující opatření v zákonem stanovené formě. Ten ukládá provozovateli hry povinnost tato opatření nabídnout a umožnit jejich nastavení nebo toto nastavení odmítnout (§ 14 zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách). Daná opatření mají podpořit zodpovědné hraní a eliminovat rizikové faktory hazardních her, a tak zabránit případnému propadu do problémového či patologického hráčství (Ministerstvo financí, 2018).

Sebeomezující opatření jsou účastníkovi hry nabídnuta již v průběhu registrace a bez jejich nastavení či odmítnutí není možné registraci hráčského konta dokončit. Tímto způsobem se tak hráč dozví o možnosti těchto opatření. Ta jsou možná nastavit rovněž později (Ministerstvo financí, 2018).

Pokud jedinec možnost opatření využije, provozovatel mu nesmí umožnit účast na hazardní hře, pokud by tím bylo porušeno nastavené opatření. Jestliže se jedinec rozhodne zadané opatření zmírnit, provozovatel tuto změnu musí provést s účinností od sedmého dne ode dne změny. Pokud by se však rozhodl toto opatření zpřísnit, provozovatel tuto změnu musí provést neprodleně, nejpozději do 24 hodin (§14 zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách).

V případě kurzové sázky má možnost účastník nastavit si maximální výši sázek na 1 den, 1 kalendářní měsíc a rovněž výši čisté prohry za 1 den a 1 kalendářní měsíc. Jako čistá prohra je označován rozdíl mezi součtem všech sázek, všech výher a všech proher v rámci dne či měsíce. V případě internetové hry je pak možné nastavit si také počet přihlášení do uživatelského konta za 1 měsíc, dobu denního přihlášení, automatického odhlášení a rovněž dobu, po kterou nebude umožněno účastnit se hazardní hry u tohoto provozovatele po odhlášení z uživatelského konta (§15 zákon č. 186/2016 Sb., o hazardních hrách).

EMPIRICKÁ ČÁST

4 Výzkumný problém

Jak již bylo mnohokrát zmíněno výše, v posledních letech zaznamenáváme přesun hazardního hraní do online prostředí. Značnou popularitu si získalo především online sázení na sport. Se stoupajícím zájmem však rovněž dochází k nárůstu počtu sportovních sázkařů v adiktologických službách (Mravčík et al., 2019). Právě tento typ hazardních hráčů v současné době tvoří početnou skupinu klientů gambling ambulancí. Dle jedné z terapeutek zmíněné služby je dnes riziko vzniku závislosti u sportovního sázení srovnatelné s jinými formami gamblingu jako jsou například video-loterijní terminály. Jedním z důvodů jsou právě nové možnosti online prostředí jako například live sázení, které přináší sázkařům okamžitý výsledek s okamžitou odměnou (G. Smyczková, osobní sdělení 13. listopadu 2019). Problémy spojené s účastí na této hazardní hře pak zaznamenávají nejen ambulantní a pobytové služby, ale rovněž Národní linka pro odvykání, kde autorka této práce působí jako odborný konzultant.

Ve společnosti je však riziko vzniku závislosti na tomto typu hazardní hry značně podceňováno. Vnímáme, že sportovní sázení je stále poměrně přijímanou formou hazardního hraní. Tomu přispívají zejména všudypřítomné reklamy, které se objevují nejen během komerčních přestávek sportovních vysílání, ale rovněž na většině sportovních událostí, kde lákají na nejrůznější výhody a bonusy spojené s registrací. Sázkové kanceláře sponzorují nejvyšší sportovní ligy u nás. S jejich názvy a logy se tak můžeme setkat na dresech sportovců či v názvech jednotlivých lig. Milovníci sportu jsou tak neustále vystaveni reklamní masáži, která by u jiných typů hazardních her byla nepřijatelná.

Pro všudypřítomnou reklamu a nedostatek informací o možných rizicích je sportovní sázení poměrně normalizované. Jeho popularitu dokazují i facebookové skupiny, určené ke sdružování milovníků sportu a sázkařů, kteří si zde hojně vyměňují tipy a sdílejí své úspěchy. Právě tyto skupiny však mohou vytvářet klamný dojem, že sázením je možné vydělat velké obnosy peněz (Mravčík et al., 2018).

Dalším z problémů spojených s tímto typem hazardní hry je v České republice nedostatek poznatků o možném riziku vzniku závislosti, protektivních a rizikových faktorech, průběhu sázkařské kariéry apod. Většina dostupné literatury se věnuje sázení jen velmi okrajově, zaměřuje se spíše na land-based technické či živé hry, tedy takové, které známe z prostředí heren, kasin a hospod. Podle aktuálních zpráv však v současné době právě u tohoto typu her dochází k poklesu míry hraní (Mravčík et al., 2019). Nejvíce informací

o rizicích online sázení a práce s nimi tak můžeme naleznout paradoxně na stránkách, které sázení podporují.

Se zmiňovaným přesunem hazardního hraní, a především pak sázení, do online prostředí se populace sázkařů stává více skrytou, čímž dochází k dalšímu omezení možnosti získat více poznatků o dané skupině. Tyto informace jsou však důležité především pro činnost adiktologických služeb, které, jak již bylo zmíněno výše, zaznamenávají nárůst počtu klientů právě z této skupiny. Dle zahraničních výzkumů, však online hráči a sázkaři vyhledávají odbornou pomoc méně často než populace land-based hráčů. Můžeme tedy předpokládat, že počet sázkařů v kategorii problémového či patologického hráčství je ve skutečnosti vyšší. Hrozí tak, že velká část problémů u těchto osob zůstane bez odborné pomoci (Gainsbury, 2015). To by tak mělo být dalším důvodem pro zaměření pozornosti právě na tuto skupinu hazardních hráčů, neboť sázení obecně, a zejména to online, má svá značná specifika.

V souvislosti s touto problematikou vznikl v rámci Společnosti Podané ruce o.p.s. v roce 2019 projekt „HRaní“ (harm reduction v prostředí hazardu). Ten je zaměřen na prevenci a snižování rizik hazardu v online prostředí. Orientuje se tak právě na online hráče a sázkaře s cílem předejít rozvoji problémového či patologického hráčství v této populaci a případné problémy zachytit (Společnost Podané ruce, nedat.). Ne každé hraní a sázení totiž nutně vede ke vzniku problémů a případnému propadu do patologického hráčství. Při dodržování určitých pravidel a vhodném nastavení bankroll managementu může mít sázení celoživotní bezproblémový průběh. Na tomto projektu autorka diplomové práce spolupracuje.

4.1 Výzkumné cíle a výzkumné otázky

Jako hlavní cíl výzkumu bylo stanoveno zmapovat skupinu online sázkařů na sport. V rámci tohoto mapování jsme se zaměřili na různé sázkařské styly, motivace k sázení, využívané techniky zodpovědného sázení a vnímání rizik u této populace. Cílem bylo vytvořit jakýsi sázkařský vějíř, kontinuum či typologii, která by poskytla základní přehled o sázkařích v této populaci tak, aby na ně bylo možné lépe cílit jak preventivní programy, tak následnou péči. Tento sázkařský vějíř by měl zachytit sázkaře od rekreačních po patologické, jejich sázkařské vzorce, vlastní prevenci přechodu do patologického hráčství apod. Jako další cíl jsme si stanovili nalézt předěl mezi rekreačním, problémovým a patologickým sázkařem, neboť tento předěl se zdá, na rozdíl od jiných typů hazardních her, méně jasný. V této souvislosti se práce zaměřila opět na techniky zodpovědného sázení a rozdíl jejich užívání mezi skupinou sázkařů, která doposud nevyhledala odbornou pomoc, a skupinou, která již zkušenost s odbornou pomocí má. Práce se rovněž zaměřila na moment rozhodnutí ukončit sázení a důvody vedoucí k němu.

Během získávání dat a následné analýzy byla zjištěna řada zajímavých informací o průběhu sázkařské kariéry i následném propadu do patologického hráčství vyplývající z bohatých dat získaných ve skupině sázkařů, kteří vyhledali odbornou pomoc. Na základě těchto poznatků došlo k doplnění dalšího výzkumného cíle a na něj navazující výzkumné otázky. Dodatečně zvolený cíl představuje komparace dat o průběhu propadu do patologického hráčství u online sportovních sázkařů, zjištěném v rámci výzkumu, a průběhu patologického hráčství u jiných forem hazardních her popsanych v literatuře. Tento cíl byl přidán rovněž z důvodu podceňování rizika v případě sportovního sázení v porovnání s ostatními hazardními hrami a jeho normalizací.

4.1.1 Výzkumné otázky

Na základě výše uvedených cílů byly stanoveny tyto výzkumné otázky:

- 1) Jaké typy sázkařů (dle různých sázkařských stylů) je možné v populaci českých online sázkařů na sport identifikovat?
- 2) Jaký význam má sázení v životě online sázkařů na sport?
- 3) Jak čeští sázkaři vnímají rizikovost online sázení na sport?
- 4) Jaké techniky zodpovědného sázení online sázkaři na sport užívají?
- 5) V jakých bodech se liší skupina online sázkařů na sport, která nevyhledala doposud odbornou pomoc, od skupiny, která již zkušenost s odbornou pomocí související se sázením má?
- 6) Jaké rozdíly a shody je možné naleznout v propadu do problémového či patologického hráčství v populaci online sázkařů na sport od jiných hazardních her popisovaných v dostupné literatuře?

5 Metodologický rámec výzkumu

Následující kapitoly jsou věnovány metodologickému rámci výzkumu. Obsahují tak popis výzkumného designu, metod získávání dat spolu s jeho průběhem, popis výzkumného souboru a rovněž metody zpracování a analýzy dat spolu s příslušným zdůvodněním.

5.1 Design výzkumu

S ohledem na předmět výzkumu diplomové práce byl zvolen kvalitativní přístup. Ten bývá definován jako: „*nenumerické šetření a interpretace sociální reality*“ (Disman, 2000, 285). Snahou výzkumníka je prostřednictvím bádání v přirozených podmínkách vytvořit komplexní holistický obraz o dané problematice a informovat o názorech účastníků (Creswell, 2005). Jedná se tak o hloubkovou analýzu s cílem zachytit a interpretovat nekvantifikované či nekvantifikovatelné. Předmětem kvalitativního přístupu jsou tak mnohdy fenomény jedinečné a neopakovatelné, které mohou být vnímány v různých kvalitách a rovinách. Důraz je kladen na kontextualitu, tedy vázanost na určitý kontext místa či času, procesualnost, tedy odehrávání v určitém procesu, dynamiku, historičnost a reflexivitu (Miovský, 2006).

Vzhledem k definovaným cílům empirické části této práce, tedy zmapování individuálních přístupů ke sportovnímu sázení, subjektivního pohledu na jeho rizikovitost, osobní motivaci, která vede k účasti na hazardní hře, její prožívání a zachycení jedinečné životní zkušenosti v podobě propadu do problémového či patologického hráčství se jeví tento přístup jako nejvhodnější. V rámci výzkumu je nahlíženo na každého respondenta individuálně, dochází ke snaze pochopit význam a roli sázení v jeho životě, individuální práci s rizikem, jeho pohled na něj s ohledem na možné kognitivní omyly a reakce okolí jedince na jeho účast na hazardní hře. Jakákoli kvantifikace by tak mohla vést k značné redukci dat a nedostatečnému pochopení.

Z různých typů výzkumu v rámci kvalitativního přístupu byla zvolena případová studie. V rámci tohoto přístupu, zaměřeného na analýzu jednotlivých případů, je možné sledovat, popsat a vysvětlit případ v jeho komplexnosti, a tím dospět k přesnějším a hlubším výsledkům a porozumění jednotlivým vztahům a souvislostem (Mayring, 1989, in Miovský, 2006).

5.2 Metody získávání dat

Pro získávání dat byla využita metoda moderovaného rozhovoru (interview). Ve skupině sázkařů, kteří prošli adiktologickou službou, se jednalo o **interview nestrukturované**, v případě druhé skupiny, bez odborné pomoci, pak byla zvolena metoda **polostrukturovaného interview**.

Nestrukturované interview je metodou získávání dat nejvíce podobnou běžnému rozhovoru. Je velmi flexibilní, neboť tazatel není limitován předem vytvořenou strukturou, okruhy interview či přesně stanovenými otázkami. Úkolem výzkumníka je držet se hlavního tématu, které je předmětu výzkumu, a sledovat jeho rozvoj v kontextu stanovených výzkumných otázek (Kvale, 1996; Miovský, 2006). V rámci tohoto výzkumu pak bylo využito především **interview narativní**. Jedná se o zvláštní formu nestrukturovaného interview vycházející ze skepse vůči možnosti zachycení jedinečné lidské zkušenosti prostřednictvím schématu otázka-odpověď a předpokladu, že existují subjektivní významové struktury, které se projevují pouze při volném vyprávění (Hendl, 2008). Úkolem tazatele je pak vhodnými otázkami podnítit respondenta k volnému vyprávění o tématu, které je předmětem zájmu (Kvale, 1996). Jelikož cílem interview v této skupině sázkařů bylo zachytit vývoj sázkařské kariéry od počátku, přes propad až do léčby, jevila se metoda narativního interview jako nejvhodnější. Po úvodním seznámení a představení výzkumu tak byli dotazovaní vyzváni, aby vyprávěli o své životní zkušenosti se sázením od jejího počátku až do současnosti se zaměřením na vývoj problému, propad do patologického hráčství a vyhledání odborné pomoci. Během interview byly kladeny doplňující a rozvíjející otázky. Průměrná délka rozhovoru činila 69 minut. Nejkratší interview trvalo 53 minut, nejdelší pak 93 min.

Polostrukturovaný rozhovor, užitý ve skupině sázkařů bez zkušenosti s léčbou, je nejrozšířenější metodou ze skupiny interview. Mezi jeho hlavní přednosti patří zejména kombinace silných stránky interview strukturovaného a nestrukturovaného při eliminaci jejich nedostatků. Na rozdíl od interview nestrukturovaného však vyžaduje náročnější technickou přípravu, neboť tazatel se drží předem daného schématu, které specifikuje okruh otázek, na které se bude dotazovat. Na rozdíl od interview strukturovaného však zpravidla není důležité přesné znění otázek či jejich pořadí. Rozhovor je tvořen jádrem, tedy minimem otázek, které se nejvíce vážou k tématu rozhovoru a je tak nutné je položit, a případnými doplňujícími otázkami, které slouží pro lepší pochopení tématu, je však možné je rovněž vynechat (Miovský, 2006).

Sázení v životě respondentů bez zkušenosti s léčbou zpravidla nemá charakter jedinečné životní zkušenosti. Cílem rozhovoru u těchto respondentů bylo poznat a pochopit jejich vztah k sázení, sázkařský styl, vnímání rizika a využívání technik zodpovědného sázení. Pro tuto skupinu se tak zdálo vhodnější využít rozhovoru více strukturovaného, zaměřeného na konkrétní oblasti zájmu výzkumu. Osnova interview se skládala ze čtyř okruhů (viz Příloha 2). První okruh byl věnován seznámení s respondentem a otázkám vztahující se k počátku sázení, významu sázení v životě respondenta a jeho vztahu ke sportu. Druhý okruh se zaměřoval na současný stav, především pak sázkařský styl a systém. Cílem třetího okruhu bylo zmapovat užívání technik zodpovědného sázení a strategie využívané k předcházení ztrát. Poslední část se poté zabývala vnímání rizika, pocíťování problémů a vědomí o možné pomoci.

Osnova interview obsahovala 27 otázek a sloužila především pro udržení struktury. Otázky byly kladeny v různém pořadí a v různém znění dle vývoje rozhovoru. Průměrná doba trvání těchto rozhovorů činila 72 minut, nejkratší rozhovor trval 38 minut, nejdelší pak 145 minut.

5.3 Výběrový soubor a průběh získávání dat

Výzkumné části diplomové práce se účastnilo celkem **21 respondentů** ve dvou skupinách dle zkušenosti s léčbou. Skupinu **neléčených sázkařů** tvořilo **13 respondentů**. Jednalo se o aktivní online sázkaře na sport. Kritériem pro výběr respondentů do této skupiny bylo subjektivní označení za pravidelného online sázkaře na sport a absence vlastní zkušenosti s odbornou pomocí v této oblasti. V případě této skupiny byly pro výběr respondentů využity nepravděpodobnostní metody výběru souboru, konkrétně pak metoda samovýběru, prostý záměrný výběr a metoda sněhové koule. Pro vyhledávání potenciálních participantů byl využit inzerát (viz Příloha 3) umístěný na facebookové stránky sdružující sázkaře na sport, jmenovitě zejména Sázkařský GANG a Sportovní sázky (Chance, Tipsport, Fortuna), rovněž facebookové stránky Univerzity Palackého v Olomouci, jelikož charakteristiky sportovních sázkařů odpovídají skupině vysokoškolských studentů, a vlastní facebookový profil. Případní zájemci měli možnost se do výzkumu přihlásit prostřednictvím soukromé zprávy či e-mailu. Následně došlo k prvnímu seznámení s obsahem a cíli výzkumu a případné domluvě termínu interview. Část participantů pocházela přímo z okolí realizátorky výzkumu, v tomto případě se tedy jednalo o prostý záměrný výběr. S 11 respondenty

proběhlo osobní setkání, 1 rozhovor byl realizován přes aplikaci Skype, další poté přes aplikaci Telegram.

Skupinu **léčených sázkařů** tvořilo **8 respondentů**. Jelikož tato část výběrového souboru sloužila jako doplnění spektra sázkařů, nepovažujeme za nutné vyváženost skupin, přestože se částečně pokoušíme o komparaci. U této skupiny byla jako metoda výběru vzorku zvolena metoda záměrného výběru přes instituci. Pro realizaci výzkumu byly zvoleny dvě adiktologické ambulance, jejichž součástí je rovněž gambling ambulance. Konkrétně se jednalo o Společnost Podané ruce o.p.s. a SANANIM z.ú. Tyto organizace byly následně kontaktovány prostřednictvím e-mailu.

Výzkumu se účastnili 3 klienti Společnosti Podané ruce o.p.s. Dvě interview probíhala formou osobního kontaktu, z nichž jedno přímo v ambulanci, druhé v kavárně dle výběru respondenta. Třetí interview probíhalo prostřednictvím telefonického kontaktu.

Z klientů organizace SANANIM z.ú. se výzkumu účastnilo 5 osob. Všechna interview probíhala formou osobního kontaktu přímo v Gambling ambulanci.

Získávání dat probíhalo od února 2019 do ledna 2020.

5.3.1 Popis výběrového souboru – neléčení respondenti

Jak bylo zmíněno výše, výběrový soubor neléčených respondentů tvořilo 13 osob. Jednalo se o 12 mužů a 1 ženu. Průměrný věk respondentů činil 27,1 let. Nejmladšímu účastníkovi bylo 19 let, nejstaršímu 47 let.

Tabulka 1: Struktura respondentů – neléčení

ID	Pohlaví	Věk	Počátek sázení	Nejvyšší ukončené vzdělání	Rodinný stav
Neléčen 1	muž	23	18	SŠ s maturitou	svobodný, nezadaný
Neléčen 2	muž	24	15	VŠ (Bc.), (nyní nMgr.)	svobodný nezadaný
Neléčen 3	muž	29	18	SŠ s maturitou, (nyní Mgr.)	svobodný nezadaný
Neléčen 4	muž	21	15	SŠ s maturitou, (nyní Bc.)	svobodný
Neléčen 5	muž	39	16	VŠ (Bc.)	svobodný nezadaný
Neléčen 6	muž	19	15	ZŠ (nyní SŠ)	svobodný
Neléčen 7	muž	30	24	SŠ s maturitou	zadaný, zasnoubený
Neléčen 8	muž	19	18	SŠ s maturitou	svobodný
Neléčen 9	muž	25	15	VŠ (Bc.), (nyní Ing.)	svobodný nezadaný
Neléčen 10	žena	24	18	SŠ s maturitou (nyní Mgr.)	svobodná, nezadaná
Neléčen 11	muž	47	Nepamatuje	VŠ (Mgr.)	ženatý
Neléčen 12	muž	31	15	SŠ s maturitou	rozvedený
Neléčen 13	muž	21	18	SŠ s maturitou	svobodný zadaný

5.3.2 Popis výběrového souboru – léčení respondentů

Výběrový soubor léčených respondentů tvořilo 8 osob. Ve všech případech se jednalo o muže. Průměrný věk respondentů činil 30,3 let.

Šest z osmi léčených respondentů během získávání dat stále docházelo do ambulantní služby. Dva respondenti již svou léčbu ukončili. U pěti sázkařů se jednalo o jejich první léčbu. Zbylí 3 sázkaři již za sebou měli zkušenost s léčbou ambulantní, dva z nich i léčbou ústavní. Jeden z respondentů dokonce dvojnásobnou. U jednoho z participantů ústavní léčba souvisela s předchozí závislostí na hracích automatech.

V rámci Společnosti Podané ruce o.p.s. respondenti absolvovali ambulantní léčbu obsahující cca 6 sezení s jedním terapeutem. V organizaci SANANIM z.ú. se většina respondentů v současné době účastnila skupinových sezení v rámci doléčování, kterým předcházela individuální sezení s jejich garantem. U některých respondentů tato individuální setkávání pokračují i během účasti na skupinových sezeních.

Tabulka 2: Struktura respondentů – léčení

ID	Pohlaví	Věk	Počátek sázení	Nejvyšší ukončené vzdělání	Rodinný stav	Počet léčeb ¹
Léčen 1	muž	45	30	SŠ s maturitou	ženatý	1 A (+2x sám)
Léčen 2	muž	25	23	SŠ s maturitou	svobodný nezadaný	1 A
Léčen 3	muž	27	24	VŠ (Mgr.)	svobodný zadaný	1 A
Léčen 4	muž	22	18	SŠ s maturitou	svobodný	1 A
Léčen 5	muž	28	16	VŠ (Bc.)	svobodný	1 A, 2 Ú + nyní D
Léčen 6	muž	29	10	VŠ	svobodný	1 A+ 1 Ú + nyní D
Léčen 7	muž	34	12 (1. sázka, od 17 sám)	SOU s výučním listem	svobodný, zadaný	1x Ú + 2x A
Léčen 8	muž	32	12	VŠ (Bc.)	ženatý	1 A

¹ A = ambulantní, Ú = ústavní, D = doléčování

5.4 Metody zpracování a analýzy dat

Interview byla se souhlasem respondentů nahrávána na mobilní telefon. Tento souhlas udělilo 20 z 21 respondentů. Ve většině případů tak došlo k fixaci dat pomocí audiozáznamu. Jeden z respondentů s nahráváním nesouhlasil, data z tohoto interview tak byla zaznamenána pouze písemně. Následně proběhla transkripce dat do písemné elektronické podoby (viz Příloha 4). Formát výsledných přepisů v dokumentu *Microsoft Word* byl sjednocen a tyto dokumenty následně přeneseny do programu *Atlas.ti 7*, kde došlo k pročítání, kódování a analýze dat. Pro zaznamenávání demografických údajů o respondentech a informacích o interview bylo užito dokumentu *Microsoft Excel*.

Při výběru vhodné metody pro analýzu dat byla zvažována obsahová analýza, konkrétně pak tematická analýza, a IPA, tedy interpretativní fenomenologická analýza.

Interpretativní fenomenologická analýza je metodou analýzy dat založenou na snaze porozumět jedinečné životní zkušenosti prožité konkrétním jedincem a snaze pochopit význam, který daný jedinec životní zkušenosti připisuje. Tato metoda vychází z fenomenologického přístupu a je orientován idiograficky, tedy zaměřuje se na konkrétního jedince s konkrétní životní zkušeností. Je vhodná především pro práci s menším množstvím případů, která jsou však bohatá na data (Smith, Flowers, & Larkin, 2009).

Tematická analýza je metodou založenou na identifikaci, analýze, organizaci, popisu a prezentaci klíčových témat v souboru získaných dat. Napříč rozhovory jsou vyhledávány společné znaky a témata, která dané případy spojují. Nalezené znaky či témata je následně možné sečíst a prezentovat ve kvantifikované formě pomocí četností. Samostatnost této metody je však stále diskutována. Ačkoli řada autorů (Braun & Clarke, 2005; Nowell, Norris, White, & Moules, 2017) ji uznává jako samostatnou metodu, vyznačující se především flexibilitou a nezávislostí na teorii a epistemologii, existují rovněž tací, dle kterých tato metoda představuje pouze proces či pomocný nástroj užívaný napříč kvalitativními analýzami dat obecně a nejedná se tak o izolovanou metodu (Boyatzis, 1998; Holloway & Todres, 2003). V rámci této diplomové práce se přikláníme k prvnímu názoru a tematickou analýzu vnímáme jako samostatnou metodu, která disponuje značnými výhodami.

V našem výzkumném souboru se nacházely dvě skupiny respondentů, zmíněné výše. Tyto skupiny se lišily v bohatosti i povaze dat, a to zejména pro specifitu obou skupin, na základě které, byly užity rovněž lehce odlišné metody získávání dat. V případě léčených respondentů bylo užito spíše nestrukturovaného rozhovoru blízkého narativnímu interview,

Finální kódy pak byly na základě vzorců a vztahů slučovány do rodin kódů. Tyto rodiny ve finální části mnohdy označují samostatné tematické okruhy vyskytující se napříč rozhovory, která následně obsahují již podrobnější témata, a to na základě metody vytváření trsů, zachycení vzorců a metody prostého výčtu.

V rámci užití metody IPA byly rovněž vytvořeny přehledy důležitých informací o jednotlivých respondentech mapující vývoj jejich sázkařské kariéry. V případě léčených sázkařů také k zakreslení časových os pro větší přehlednost a pochopení souslednosti událostí spojených s propadem do patologického sázení.

Následná tvorba zprávy se poté opírala především o tematické okruhy, které byly dále rozepsány do samostatných témat. Některá témata byla shodná pro obě skupiny, při rozboru tak bylo na obě skupiny nahlíženo jako na jeden výběrový soubor. V rámci jiných témat však došlo u skupin k výrazným rozdílům či pohled na dané téma se v případě skupin lišil, analýza dat a následný popis pak probíhal odděleně, zvláště pro každou skupinu.

6 Etické aspekty výzkumu

Během realizace výzkumné části diplomové práce byl kladen důraz na dodržování etických zásad, ochranu práv účastníků výzkumu a ochranu osobních informací.

Účast všech respondentů výzkumu byla dobrovolná. Respondenti ze skupiny osob, která neprošla žádnou adiktologickou službou se do výzkumu hlásili dobrovolně na základě inzerátu či žádosti tazatelky. Úvodní část setkání byla věnována navázání kontaktu, seznámení s cílem setkání, výzkumným záměrem a podrobnostmi ohledně realizace výzkumu. Účastníci obdrželi informace o zpracování osobních údajů, práci s daty a o možnosti kdykoli z výzkumu odstoupit. Součástí úvodní části rozhovoru byl rovněž souhlas s účastí na výzkumu a souhlas s nahráváním. Bez svolení respondenta nebyla nahrávka pořizována a rozhovor byl zaznamenáván pouze písemně. Této možnosti využil jeden respondent. V poslední části seznámení byl ponechán prostor pro případné dotazy. Stejný postup byl realizován rovněž v případě klientů společnosti Podané ruce o.p.s. Tato část respondentů byla o možnosti účasti informována svými guaranty. Jejich účast na výzkumu byla rovněž dobrovolná, bez dalších dopadů na terapeutický proces.

V rámci spolupráce s organizací SANANIM z.ú. bylo nutné, aby výzkumný záměr prošel etickou komisí této organizace. V první části došlo k posouzení výzkumu doc. MUDr. PhDr. Kamilem Kalinou, CSc. Záměr byl přijat s drobnými výhradami. Po zapracování připomínek byl výzkumný záměr předán etické komisi. Tato komise návrh přijala a realizaci daného výzkumu v organizaci schválila (viz Příloha 5). Následně došlo k podepsání mlčenlivosti a vypracování informovaného souhlasu s účastí na výzkumu pro účastníky. Tento informovaný souhlas byl vytvořen na základě vzoru informovaného souhlasu organizace (viz Příloha 6) a respondentům předkládán v rámci úvodní části rozhovoru při navazování kontaktu a seznámením s cíli výzkumu.

Všechna data získaná během rozhovorů byla anonymizována a uchovávána s plnou ochrannou důvěrností dle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Nahrávky, přepisy, dotazníky i všechny poznámky z interview byly opatřeny speciálním kódem, který si respondent sám zvolil či mu byl přidělen tak, aby bylo možné dokumenty propojit vzájemně, nikoli však identifikovat konkrétní osobu. V přepisech rozhovorů se neobjevila jména žádných konkrétních osob, které respondenti zmínili, ani údaje, pro které by byla možná přímá identifikace těchto osob. Všechny nahrávky byly po skončení výzkumu smazány.

Řešitelka výzkumu při rozhovorech využívala své znalosti a zkušenosti získané během studia, praxí a stáží i práce s osobami závislými, které získala na Národní lince pro odvykání, kde působí jako odborný konzultant. Během realizace výzkumu byl kladen důraz na odpovědné a odborné vedení rozhovorů tak, aby u respondentů nedošlo k opětovnému vyvolání cravingu. V případě potřeby byla připravena poskytnout krizovou intervenci.

7 Výsledky analýzy dat

Následující kapitoly jsou zaměřeny na výsledky analýzy dat získaných prostřednictvím interview a odpovědi na výzkumné otázky. První část analýzy dat shrnuje vývoj sázkařské kariéry, sázkařské chování a seznamuje s typologií vytvořenou na základě získaných dat, další část se poté věnuje jednotlivým tematickým okruhům. Závěr kapitoly poté v rámci odpovědi na výzkumné otázky sumarizuje důležité závěry, které z analýzy vycházejí.

7.1 Výsledky analýzy interview

Tato kapitola je věnována analýze získaných dat. Úvodní část seznamuje s vývojem sázkařské kariéry, další podkapitoly jsou následně zaměřeny na jednotlivá významná témata, která během analýzy dat vyvstala. Jak již bylo zmíněno výše, v rámci některých témat bylo možné obě skupiny sloučit, při rozboru tak bylo na respondenty nahlíženo jako na jeden výběrový soubor. V rámci jiných témat však došlo u jednotlivých skupin k výrazným rozdílům a jevílo se tak vhodnější analyzovat data zvlášť. Pokud k tomuto rozhodnutí došlo, příslušné odstavce jsou označeny názvem skupiny, ke které dané výsledky náleží.

Během analýzy bylo pracováno s 2604 úryvky textu signovanými celkem 302 kódy, jejichž názvy jsou v textu, pokud se v něm objevují, vyznačeny tučně. Zajímavé části výpovědí respondentů jsou v textu zvýrazněny kurzívou.

7.1.1 Vývoj sázkařské kariéry

Následující odstavce shrnují průběh sázkařské kariéry ve skupině léčených i neléčených respondentů od počátku kontaktu s hazardní hrou až do současné situace. Významná témata sázkařské kariéry budou následně detailněji rozpracována v dalších podkapitolách.

Počátek kontaktu s hazardní hrou

Počátek kontaktu s hazardní hrou se mezi skupinami respondentů ve většině případů nelišil. Ačkoli je účast na hazardní hře oficiálně možná až po dovršení plnoletosti, více než polovina participantů (n=11) si poprvé vsadila ještě před 18. rokem věku. Tento první kontakt s hazardní hrou nesouvisel s příslušností ke skupině léčených či neléčených osob.

Ke sportovnímu sázení jedince ve většině případů přivedl starší **kamarád** (n=11) či **sourozenec**, který již zkušenosti se sportovním sázením měl. Pro respondenta se tak stal inspirací, a to zejména v případě, že se chlubil svými úspěchy. V řadě případů se však na

prvním kontaktu podíleli rovněž další rodinní příslušníci, zejména pak **otcové** či **dědové** (n=4), prostřednictvím nichž mladí sázkaři podávali své sázky. Ti o sázení věděli, s participanty na pobočku docházeli či je nechali sázet prostřednictvím svých účtů.

„A to bylo tak, že jsem jako s dědou chodíval někde na pobočku do Fortuny a tam jsme sázeli nebo děda mi sázel tikety třeba za dvacku prostě 10, 15 zápasů, nějaká taková plachta, jak se tomu říká. A takhle jsem tam s ním nějak chodíval během základní školy, ještě si pamatuju, že vlastně taťka mi vsázel, jednou týdně mi řekl, že mi za stovku vsadí třeba 5 tiketů po dvaceti koruně.“ (Léčen 6, 29 let, emoční sázkař)

Část respondentů (n=5) se k sázení dostala sama, bez přičinění dalších osob.

K prvním sázkám ve více než polovině případů docházelo na pobočce. Počáteční tikety byly respondenty označovány za tzv. „plachty“, tedy tikety s vysokým počtem vsazených tipů, tudíž vysokým kurzem, ale obvykle nízkou mírou pravděpodobnosti zisku. Výše sumy na tiket se pohybovala obvykle v řádech desetikorun, maximálně stokorun, a to rovněž v případě léčených sázkařů.

Ve většině případů dominoval u respondentů značný **zájem o sport**, často se jednalo o rekreační, ale rovněž vrcholové sportovce, či zaryté fanoušky, kteří na základě svých vlastních sportovních zkušeností a znalostí vnímali sportovní sázení jako potenciálně snadný zdroj příjmu. Sázení jim přinášelo větší požitek při sledování sportovních utkání, vnímali větší angažovanost a s ní související vyšší míru adrenalinu, díky níž se tak utkání stávala napínavějšími.

Zajímavý byl zejména počátek jednoho z respondentů ze skupiny léčených sázkařů. Do doby počátku sázkařské kariéry neměl ke sportu žádný výrazný vztah. Motivací k první sázce mu byla především vidina rychlého zisku, díky němuž by se vyrovnal náročné přítelkyni ze zámožné rodiny. U tohoto sázkaře však následné zaujetí aktivitou vedlo k propadu do problémového sázení.

Ve dvou případech nebyla důvodem počátku sázení tato aktivita samotná, ale možnost sledovat sportovní události, které nebyly běžně vysílány, prostřednictvím online přenosů na stránkách sázkových kanceláří. Podmínkou online sledování bylo vsazení určité minimální měsíční částky. U jednoho z respondentů tento počátek následně vedl k rozvoji problémového sázení.

V případě dvou respondentů ze skupiny léčených sázkařů navazovalo sázení na dřívější hráčské epizodu. Tito sázkaři měli zkušenosti s VLT automaty. Jeden z respondentů v minulosti právě pro závislost na hracích automatech absolvoval ústavní léčbu.

Vývoj sázení

Následující část je věnována vývoji sázkařské kariéry u neléčených a léčených respondentů.

Neléčení respondenti

V průběhu času a vývoje sázení docházelo u participantů k celé řadě změn v různých oblastech sázení. Tyto změny se týkaly zejména motivace, výše a typu sázek, pohledu na sázení, postupného přechodu na online sázení u jedinců, kteří docházeli na pobočku apod.

Ve skupině respondentů bez zkušenosti s léčbou většinou docházelo k pozitivnímu posunu směrem k větší zodpovědnosti. Ačkoli tito respondenti zvyšovali své sázky v závislosti na subjektivně vnímaném posunu ve znalostech, zkušenostech a zvyšujících se příjmech, jejich uvažování o sázení se změnilo. V mnoha případech dospěli postupem času k uvědomění, že sportovní sázení není dlouhodobě výdělečné a v současné době pro ně tak představuje spíše zdroj zábavy a zpestření sledování sportovních utkání. Původní představa o kariéře profesionálního sportovního sázkaře či dobrém přivýdělku se tak ve většině případů rozplynula, došlo k chvilkovému rozčarování, uvědomění a ustálení. Ve svém sázení vnímali respondenti tento posun k větší zodpovědnosti především v souvislosti s uvědoměním reálné hodnoty peněz. Sázení v počátcích hodnotili mnohdy jako více neuvážené a tudíž rizikovější, neboť sázky byly méně racionálně či informačně podloženy, méně založeny na analýzách, jejich tipy byly často ovlivněny sympatiemi či emocemi, jednotlivé vklady byly však nižší. Typický tiket většinou již obsahoval menší množství zápasů, stále se však ve velkém počtu případů jednalo o kumulované sázky, tzv. AKO sázky. Ve svých tipech postupně získávali větší jistotu, které dle respondentů přispěla lepší orientace ve sportovním prostředí daná častějšími sledováními sportu a vlastními analýzami.

Změny bylo možné pozorovat rovněž ve frekvenci a počtu sázek, ve většině případů došlo ke zvýšení této frekvence oproti počátečnímu stavu. U řady respondentů bylo možné pozorovat rovněž zvýšení počtu vsazených tiketů, času věnovaného sázení či výše vkladu na tiket oproti počátku, s následným poklesem v těchto charakteristikách. Postupné seznamování se sázkařským světem, střídalo vtažení jedince do hry, s následným uvědoměním nadměrného množství času či financí věnovaných této oblasti, které vedlo k postupné regulaci sázení.

V této souvislosti je rovněž nutné zmínit jistý vzorec opakující se u části respondentů, který bychom mohli označit jako sázení ve vlnách. U řady participantů docházelo opakovaně ke střídání období sázení a pauz. Tyto pauzy mnohdy navazovaly na větší prohru, kdy si respondenti uvědomili, že prohraná částka je nad limit jejich finančních možností.

V některých případech šlo o vědomou pauzu, v jiných o pokus o ukončení sázení s následným návratem.

Ve dvou případech došlo u respondentů k posunu k profesionálnějšímu sázení, které je vnímáno jako investice s určitým počátečním kapitálem, který se tito sázkaři snaží zvětšit. Styl sázení těchto respondentů je dle jejich tvrzení jediný možný výdělečný. Využívají systému value betting na základě analýz svých tipérů. Těmto dvou případům se budeme více věnovat v části zaměřené na typologii sázkařů.

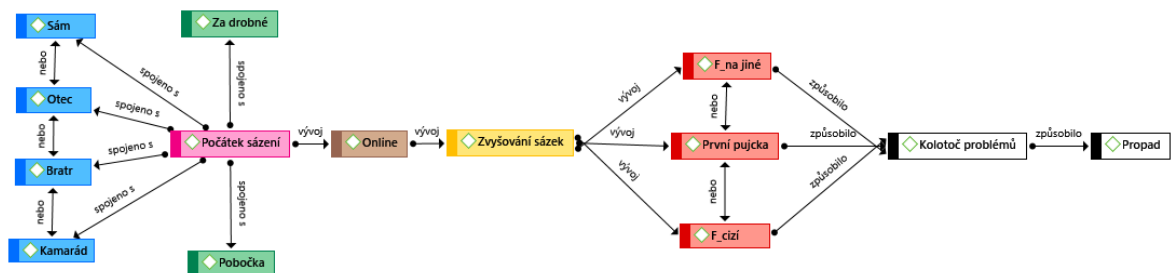
Léčení respondenti

V případě léčených sázkařů byl počátek, jak bylo zmíněno výše, obvykle shodný se skupinou sázkařů bez léčby. V prvních měsících až letech dominovaly nízké vklady a umírněné sázení. Postupem času, stejně jako u druhé skupiny respondentů, docházelo ke zvyšování sázek. Jako rizikový faktor se objevovalo zejména **stádium výher** na počátku sázkařské kariéry, které vedlo k většímu zaujetí hrou. Sázkaři s vidinou možnosti dosáhnout stále větších zisků, vedení **iluzí kontroly** a s ní související domnělou představou o svých schopnostech, vyhrané peníze opět protáčeli v sázkách. Mnohdy tak docházelo ke střídání fází výher a následných ztrát. Dle slov některých participantů byla jedním z hlavních důvodů jejich excesivního sázení vlastní nedisciplinovanost.

Zlom obvykle nastal s první půjčkou či v případě, že na sázení užili peníze cizí nebo takové, které byly určeny na jiné účely. V tento moment se začal roztáčet kolotoč honby za penězi. Sázení se tak velmi rychle stalo středobodem jejich života, kterým trávili mnohdy dny i noci. Postupem času ztráceli jiné zájmy i kontakt s realitou. Ve snaze získat finance zpět se respondenti uchylovali k otáčení peněz, tedy po prohrané sázce vsadili další obnos. Toto chování nastávalo rovněž v případě výhry, kdy ve snaze získat ještě větší obnos peněz, aby zaplatili narůstající dluhy, všechny vyhrané peníze posílali opět do sázení. Pod tlakem výše prohraných financí a narůstajících dluhů se sázení stávalo stále méně racionální. Respondenti sázeli na sporty, kterým nerozuměli, bez větších analýz či racionálních úvah, jen aby měli vsazeno a uspokojili své potřeby. Docházelo k opakovanému braní půjček, kterými lepili půjčky předchozí a propadali se tak ve svých problémech hlouběji. Rostla rovněž nutkavá potřeba sázet, která byla v řadě případů egodystonní. Rozhodnutí ukončit sázení a svoji situaci řešit obvykle přicházelo v momentě, kdy jedinci nebyli schopni dále dluhy splácet, neboť již nebylo kde půjčku získat. V takové chvíli se obvykle rozhodli svěřit svým rodinám, které jim v nelehké finanční situaci vždy pomohly. Ve většině případů však nedošlo k zásahu na úrovni závislosti, tedy k vyhledání psychologické pomoci, a sázkaři se

tak po krátké pauze k sázení navraceli s pocitem, že mají čistý štít a krytá záda, s úmyslem sázet racionálněji. Mnohdy však velmi rychle došlo k opakování předchozí zkušenosti. K vyhledání léčby často docházelo až po několikanásobném návratu k sázení, s opakovaným zadlužováním a zatěžováním rodinných příslušníků či po dlouhodobých emočních propadech spojených s tlakem způsobeným narůstajícími dluhy. Vývoj propadu do patologického sázkařství pak znázorňuje následující schéma (viz Obrázek č. 1).

Obrázek č.1 - Vývoj sázení - léčení

7.1.2 Sázkařské styly a typologie sázkařů

Způsoby sázení

V rámci tématu způsobů sázení byla pozornost věnována zejména neléčeným sázkařům, kteří byli hlavním předmětem výzkumu. Způsoby sázení, ať už se jedná o výši kurzu, počet zápasů na tiket, vklady, výši sázky, druh sázkové příležitosti a další aspekty, se mezi respondenty značně lišily. Pro seznámení s různými sázkařskými styly a konkrétními respondenty, byly vytvořeny krátké medailonky (viz Příloha 7), které seznamují s konkrétními sázkaři a jejich preferencemi. Typologii sázkařů je pak věnována další část analýzy. Tento tematický okruh pak poskytuje jakési shrnutí sázkařského chování napříč respondenty.

Neléčení

Většina respondentů (n=11) se zaměřovala především na předzápasové sázky, 7 z těchto respondentů sázelo rovněž live, a to především pro zpestření, tedy obvykle v menší míře. Čtyři sázkaři uvedli, že live sázky podávají pouze velmi výjimečně, dva se pak orientovali především na tento typ sázení. Nejčastěji živě sázeným sportem byl tenis. Právě ten byl však léčenými sázkaři označen za nejrizikovější.

Zatímco někteří sázkaři se orientují spíše na vyšší kurzy, jejich tikety obsahují větší množství zápasů či více riskují, jiní dávají přednost větší jistotě. Výše kurzů se mezi sázkaři pohybovala od 1.2 do 80 (AKO). Nejčastěji poté v rozpětí 1.2 až 4 a obvykle souvisela s účelem tiketu. Většina sázkařů uvedla, že rozdělují tikety dle různých aspektů, od nichž se následně odvíjí rovněž výše sázky, kterou se rozhodnou podat. Ve výpovědích je možné pozorovat, že respondenti dělí své sázky dle různé důležitosti tiketů. Některé sázky jsou podávány za účelem zisku, jiné pak spíše pro zábavu. Tikety sázené za účelem zisku obvykle obsahují menší kurz, větší vklad, menší počet sázkových příležitostí, či se jedná pouze o SOLO sázku, a podání sázky předchází určitá analýza či déletrvajícím vybíráním zápasů. Tikety pro zábavu, jak je řada sázkařů nazývala, byly více založeny na risku, obsahovaly více sázkových příležitostí, často se jednalo například o sázky na střelce, kde pravděpodobnost úspěchu je malá, avšak kurz obvykle vysoký. Průměrná výše sázky na tiket se pohybovala od 5 Kč do 4 000 Kč. Malé částky byly vkládány především na riskantnější tikety pro zábavu, a to především u drobných sázkařů, vyšší pak souvisely zejména s profesionálnější sázením na úrovni investiční. Nejčastěji se výše sázky na typický tiket pohybovala v rozpětí několik desítek korun až 500 Kč. Čtyři sázkaři uvedli, že jejich

průměrná sázka na tiket činí 1000-3000 Kč. Široké rozpětí bylo nalezeno rovněž v případě maximální vsazené částky, zatímco u jednoho z drobných sázkařů maximální vsazená částka činila 70 korun, u jiného z respondentů maximum dosáhlo 33 tisíc, jednalo se o respondenta, jehož průměrná částka činí asi 1000 Kč na tiket. Tyto občasné přestřely se objevily rovněž u dalších dvou sázkařů. Ačkoli tito respondenti sázeli průměrně v řádech několik set korun, jejich maximální vklad na tiket činil 10 000 Kč. Téměř polovina sázkařů (n=6) sázela ve svém herním období každý den, většinu dní pak sázeli 4 sázkaři, 2 sázkaři sázeli 2x-3x týdně, v jednom případě se respondent orientoval pouze na grandslamové turnaje a významné příležitosti. V tomto případě tak docházelo k sázení každý den během tohoto turnaje, avšak pouze 4x do roka v daném období.

Obvyklý počet tiketů se pohyboval mezi 1 a 5 tikety denně. Někteří sázkaři (n=3) byli však schopni podat i kolem 20 tiketů denně. Jedná se především o respondenty využívající value betting (n=3). Opět rovněž záleží, zda se jednalo o předzápasové či live tikety. Od typu sázky se odvíjí rovněž počet zápasů na tiketu. Live sázky mezi respondenty byly vždy sázeny jako SOLO sázky. Z předzápasových tiketů pak většina respondentů preferovala kumulované tikety (n=8).

Průměrný denní čas trávený sázením, tvorbě analýz a sledováním zápasů se mezi respondenty pohyboval od pár minut denně po 5 h (to zejména o víkendu).

Pokud se zaměříme na typ sázkové příležitosti, nejčastěji podávanou sázkou je sázka na výsledek utkání, jak již bylo uvedeno výše, velmi populární je rovněž sázení na střelce, zejména ve fotbale a hokeji. Mezi respondenty se rovněž objevil sázkař zaměřující se na tenisová podání. Dále participanti zmiňovali rovněž sázení na favority, handicapy, branky v KHL apod.

Obecně se participanti shodovali především v preferenci sportů, sázkových kanceláří, užívaného zařízení, typu sázky či dalších užívaných aplikací. Mezi preferované sporty patřily zejména fotbal, hokej a tenis, především pak nejvyšší zahraniční ligy a soutěže. V menší míře se v odpovědích respondentů objevil i biatlon, šipky, basketbal, florbal, volejbal či badminton. Většina respondentů uvedla, že preferují sporty, které dobře znají, sami se jim věnují či je zajímají i po stránce fanouškovské. Nejoblíbenější a nejužívanější sázkovou kancelář byl Tipsport (n=12), respondenti pozitivně hodnotili především přehlednost, příjemné uživatelské prostředí a lepší sázkařskou komunitu. Řada respondentů však měla založený účet u všech sázkových kanceláří, to především pro počáteční bonusy, které sázkové kanceláře nabízejí. Tři sázkaři uvedli, že mají zkušenost rovněž se sázením u zahraničních kanceláří.

Většina respondentů podávala sázky především prostřednictvím mobilního telefonu, to právě pro jeho přenosnost a s tím spojenou možnost neustálého sledování vývoje zápasu. Právě pro tuto dostupnost se jeden z respondentů rozhodl využívat pro sázení pouze počítač, neboť neustálá možnost kontroly vedla k tomu, že respondent následně trávil sázením velké množství času. V této souvislosti je nutné zmínit tvrzení jednoho z léčených respondentů, který uvedl, že sázení bylo v jeho případě úzce spjata právě s mobilním telefonem, s kterým vytvářelo dvojí závislost. Bez možnosti sázet prostřednictvím telefonu by dle jeho sdělení k počátku sázení nejspíše vůbec nedošlo. Další tři respondenti uvedli, že jejich dominantním zařízením pro sázení je počítač, zejména proto, že sázení mají spojené rovněž s pročitáním článků či prací na počítači.

Většina respondentů tedy užívala zejména aplikace sázkových kanceláří, a to ať už k podávání sázek, sledování průběhu utkání či pročitání analýz. Další hojně využívanou aplikací byl zejména live sport, poskytující sportovní výsledky, tu užívá většina respondentů právě pro sledování průběhu utkání, dva respondenti uvedli, že ji využívají spíše na průběh zápasů, které je skutečně zajímají. Dalšími aplikacemi, které respondenti zmiňovali, byly Telegram a Facebook, které využívali zejména pro sdílení tipů. Jeden z respondentů uvedl, že je registrován rovněž na placené zahraniční stránce sdružující sázkaře, určené rovněž ke sdílení tipů.

Sport byl v sázení těchto respondentů dominantou. Ačkoli 9 sázkařů uvedlo, že si někdy v životě zkusili vsadit i na jinou událost než sportovní, jednalo se většinou o izolovaný pokus, který mnohdy nebrali vážně. Ve většině případů šlo o volby, nejčastěji pak prezidentské.

Respondenti se věnovali kromě samotného sázení a sledování zápasů rovněž dalším aktivitám se sázením spojenými. Sedm z neléčených respondentů uvedlo, že se alespoň jednou za čas účastní některé z her či výzev sázkových kanceláří. Pro jednoho z respondentů je právě účast v nejrůznějších tipligách, maratonech a dalších soutěžích dominantní aktivitou a důvodem k sázení. Šest participantů někdy v životě napsalo veřejnou analýzu, kterou se ostatní sázkaři mohli inspirovat. V případě jednoho z těchto respondentů byla část této analýzy rovněž zveřejněna během přímého přenosu daného utkání. Ačkoli hlavním motivem těchto aktivit je především možnost získat nety, tedy bonusové body, které je opětovně možné vsadit a proměnit tak za skutečné finance, dané aktivity mohou sytit rovněž jiné potřeby či motivy. V případě nejrůznějších sázkařských duelů je to soutěživost, v případě psaní analýz pak například touha inspirovat druhé, být vzorem, ukázat svoje schopnosti. Dále se sázkaři věnovali pročitání nejrůznější diskuzí, sami se jich účastnili pouze výjimečně.

Potřeba zapojit se do debaty přicházela zejména v případě, že respondenta rozzlobil příspěvek druhé osoby, připadal mu nesmyslný či urážel některého ze sportovců. Jeden ze sázkařů se pokoušel rovněž nabízet své tipy.

Zájmy některých respondentů přesahovaly běžnou sázkařskou aktivitu. Jeden ze sázkařů napsal program pro vyhledávání kurzů pro sure betting. Jiný z respondentů zvažoval iniciativu v právní oblasti, zejména boj proti sázkovým kancelářím. V této oblasti rovněž přemýšlel o založení spolku, který by zaštiťoval sportovní sázkaře, pomáhal jim prosazovat jejich práva a rovněž zprostředkovával odbornou pomoc.

Léčení

Z výpovědí léčených respondentů vychází, že na počátku sázkařské kariéry se ve svých typických tiketech podobali skupině neléčených respondentů. I zde dominovaly předzápasové tikety typu AKO. S postupem času však řada z nich přešla na live sázky. Tento přechod byl obvykle následován zvýšením frekvence sázení a prohloubením problémů. S postupem času se zvyšovaly rovněž vložené částky na tiket, počet denních tiketů či čas trávený sázením. V pozdějších fázích sázkařské kariéry těchto respondentů dosáhla výše vkladu na tiket u jednoho z participantů až 130 tisíc a sázení se stalo dominantní aktivitou dne. Pokud se zaměříme na konkrétní sázkařské strategie, pouze jeden z respondentů uvedl, že se pokoušel sázet jisté sázky (sure betting). O sázení se aktivně zajímal, vyhledával strategie zodpovědného sázení a možnosti maximalizace zisku, které se následně snažil implikovat. Vždy však přišla nějaká lákavá sázka, kterou se rozhodl podat a celý systém tak ztroskotal.

Typologie sázkařů

Během získávání a analýzy bylo možné sledovat určité znaky či charakteristiky, které některé respondenty spojovaly. Na základě těchto rysů byla část sázkařů následně sdružena do kategorií a tím došlo k vytvoření jakési typologie vycházející z jednotlivých sázkařských stylů, chování během sázení, uvažování o sázení apod. Do této typologie byli zařazeni respondenti z obou skupin, tedy léčených i neléčených. Někteří respondenti svým sázkařským chováním spadali do více skupin.

Na základě práce s daty tak vznikly následující kategorie: sázkaři za drobné, emoční sázkaři, investiční sázkaři, sázkaři ve vlnách, sportovci, sázkaři útěkáři, smíšení gambleři. Tento výčet v žádném případě není kompletní a je založen pouze na datech získaných během výzkumu, vychází tak pouze z daného výzkumného souboru.

Sázkaři za drobné

Typu „sázkaři za drobné“ odpovídali v rámci výzkumného souboru 3 respondenti. Daný název vznikl na základě hlavní charakteristiky těchto sázkařů, kterou byla nízká výše vkladu na tiket. Ta se obvykle pohybovala v řádech několika desítek korun a obvykle nepřevyšovala hranici 100 Kč. V rámci výzkumného souboru se jednalo o mladé sázkaře (19-24 let) studující či čerstvě pracující, jejichž hlavním motivem sázení byla v současné době především zábava. Ačkoli na počátku sázkařské kariéry všichni tito respondenti vnímali sázení jako možnost rychlého zisku, v současné době tato aktivita představuje především zálibu, která slouží rovněž pro zpestření sledovaných zápasů. U všech třech sázkařů dominoval zájem o sport a fandění. Určité potěšení přinášela, mimo samotného sázení, rovněž analýza zápasů, čtení článků a vymýšlení typů.

Sázení u tohoto druhu sázkařů představovalo spíše víkendovou aktivitu vázanou na preferované sporty. Sázenými sporty byl především fotbal a hokej, v případě fotbalu se jednalo o nejvyšší evropské či anglické ligy, v případě hokeje pak zejména NHL. Tito sázkaři dávali přednost především předzápasovým AKO tiketům, ačkoli přiznali, že občas zkusí rovněž live sázku. Výše vsazené částky závisela na typu tiketu, vyšší sázky byly vkládány na tikety s vyšší jistotou, menším počtem zápasů, menší sázky poté na riskantnější tikety s vysokým počtem sázkových příležitostí a větším kurzem. Nejčastějším typem sázky byla sázka na výsledek, pro zábavu pak byly podávány tikety na střelce, obvykle s výší vkladu 5 Kč. Sázení v životě těchto respondentů nepředstavovalo dominantní aktivitu. Čas trávený sázením nepřesahoval několik desítek minut denně. Tito sázkaři nebyli významně proděleční. Na základě výše uvedených charakteristik se tato skupina zdá být z pohledu potenciálního rizika spíše nízkoriziková.

Emoční sázkaři

Další typ sázkařů bychom mohli označit jako „emoční sázkaři“. Tito jedinci během sázení prožívají značné pozitivní i negativní emoce, které následně ovlivňují rovněž způsob jejich sázení. Pod vlivem těchto silných emocí pak mohou sázet impulzivně, podléhat známému fenoménu otáčení či silněji pociťovat iluzi kontroly.

Ve výzkumném souboru byli nalezeni dva sázkaři tohoto typu, jeden náležel ke skupině neléčených, druhý léčených. Tyto dva respondenty, více než jejich tikety, spojovalo především silné prožívání úspěchů i neúspěchů, které dle slov neléčeného respondenta značně ovlivňovalo nejen jeho další sázení, ale rovněž náladu v průběhu dne. Tento sázkař působil velmi horlivě již v běžném kontaktu. Během rozhovoru sdělil, že velmi silně prožívá

poslední minuty zápasu, kdy je schopný si stoupnout a modlit se. Po neúspěšném tiketu byl značně naštvaný, s nikým by se nejraději nebavil, někdy si nalil panáka. Druhý sázkař navzdory tomu, že v běžném kontaktu působil velmi klidně, přiznal, že sázení velmi prožívá, zejména pak neúspěšné tikety, po kterých je schopný rozbít mobilní telefon. Během rozhovoru sdělil, že právě sázení mu umožňovalo ventilaci emocí, které v běžném životě potlačoval. Hlavním spojníkem u tohoto typu je tedy silné prožívání zápasů, které ovlivňuje, jak sázkařské chování, tak chování v realitě.

Tento vzorec chování se objevil rovněž v případě dalšího neléčeného sázkaře, avšak se týkal spíše minulosti. Daný respondent sdělil, že v době studia na vysoké škole do sázení šel hodně srdcem. Do této aktivity byl značně ponořen a trávil jí velké množství času. Rovněž sdělil, že po prohraném tiketu býval naštvaný a toto naštvání mu vydrželo i týden. V daném období zažíval pocity nespravedlnosti a ublížení. Zmíněný respondent během své sázkařské kariéry prošel obdobím velkých výher i velkých ztrát, v současnosti se však cítí poučen, je více trpělivý a své emoce již lépe ovládá.

Investiční sázkaři

Termínem „investiční sázkaři“ bychom mohli označit typ hazardních hráčů, pro které sázení představuje určitou investiční aktivitu. Ve výzkumném souboru se objevili 2 sázkaři tohoto typu. Do sázení obvykle vložili počáteční kapitál, který se nyní snaží zhodnotit. Hlavním motivem je zisk, jehož dosažení je nutné zavedení určitého systému. Mezi respondenty byla využívána zejména technika value bettingu. Ačkoli na počátku sázkařské kariéry představovala tato aktivita zdroj zábavy, jedinci zápasy sledovali, reagovali emočně na výhry i prohry, v současné době se tyto aspekty sázení v jejich případě vytratily. Sázení je pro ně obvykle čistě ziskovou aktivitou, založenou na racionalitě a matematickém přístupu. Sledován již bývá spíše konečný stav zápasu, a to pouze prostřednictvím aplikace. Sázení pro zábavu se objevuje jen výjimečně, při zajímavých turnajích či zápasech, podobně jako sledování.

Tito sázkaři netvoří své tipy na základě vlastních uvážení či analýz, avšak využívají analyzátoř (tipéry). V rámci výzkumného souboru se v jednom případě jednalo o analyzátoř na stránkách sázkových kanceláří, systém druhého respondenta byl ještě propracovanější, tento sázkař měl vytvořenou síť placených tipérů ze zahraničí. U obou těchto respondentů se na počátku a rovněž v průběhu uskutečnila detailní analýza vybraných tipérů, zejména pak jejich úspěšnosti. Pro určení výše vkladu na daný tip/tiket tito sázkaři využívají jednotkového systému založeného na důvěře sázkařů v analyzátoř a jejich důvěře

v tipy. Každý analyzátor přiřadí svému tipu určitý počet bodů na základě důvěry v tento vlastní tip, sázkař poté na základě důvěry v daného tipéra přiřadí každému bodu určitou výši sumy, kterou je ochoten vsadit. Tedy například jeden bod odpovídá 150 Kč, pokud dá analyzátor důvěru tipu 4, sázkař vsadí 4x 150 Kč.

Poté co analyzátoři posoudí kurz jako podhodnocený, odešle se daná informace do mobilních telefonů sázkařů, ti musí sázku podat dříve, než sázková kancelář vypsaný kurz upraví. Ačkoli podání sázky zabere pouze pár sekund, časová náročnost tohoto typu sázení je především v pohotovosti.

Ve většině případů se u tohoto tipu sázkařů jednalo o SOLO sázky. Počet takovýchto tiketů činil 10-35 v průběhu dne. Maximální výše sázek na tiket se pohybovala okolo 2 000-3 000 Kč. Jelikož tito sázkaři sázeli formou value betting či sure bettingu a byli značně ziskoví, většina sázkových kanceláří jim již stanovila limity.

Zajímavý byl rovněž pohled těchto sázkařů na prohry. Ačkoli výše ztrát během měsíce občas dosahovala několik desítek tisíc korun, výše prohry sázkaře od této aktivity neodrazovaly. Neúspěšné tikety vnímali jako součást daného stylu, prohra je dle jejich slov mrzela, přemýšleli o ní, občas cítili naštvání, které však rychle vymizelo, neboť obecně předpokládali, že pokud udrží daný systém, peníze se opět vrátí. Tento předpoklad si již několikrát ověřili. Dle těchto sázkařů je důležité v období vícenásobných proher neztratit hlavu a nespadnout do kolotoče snahy o rychlý zisk financí zpět.

Sázkaři ve vlnách

Další skupina sázkařů nese označení „sázkaři ve vlnách“. Tento typ hazardních hráčů je charakteristický zejména častým střídáním období sázení a pauz. Ačkoli tato období bez sázení bylo možné naleznout u většiny respondentů, v případě sázkařů označených tímto názvem se jednalo o typický vzorec, který sami zmínili jako pro sebe charakteristický. Období pauz přicházelo obvykle v momentě, kdy jedinec prohrál větší obnos peněz, došlo k uvědomění, že sázení je v jeho případě spíše prodělečné, a rozhodnutí tuto aktivitu ukončit. Po určitém období klidu se však k sázení tito jedinci opět navraceli. Častým motivem návratu byla především nuda, jedinec disponoval dostatkem volného času, který opět vyplnil právě sázením, a rovněž zbytnými financemi, které se rozhodl do tohoto typu zábavy investovat.

Styl sázení ve vlnách se objevil rovněž u jednoho ze sázkařů ze skupiny léčených. Daný respondent uvedl, že jeho epizody sázení trvaly krátce, v rádech několika dnů, kdy byl schopen vyhrát či prohrát i 50 tisíc korun. Tato období střídala období půlročních pauz.

Sportovci

Kategorii „sportovci“ tvoří sázkaři, kteří se ve svém životě věnují sportu na vyšší úrovni, a to mnohdy již od dětského věku. Tato skupina sázkařů je známá rovněž z dostupné literatury, v našem výzkumném vzorku se objevila pouze částečně, ne v tak typické formě. Obecně je tato skupina charakteristická především vlastní sportovní aktivitou, mnohdy na profesionální úrovni, spojenou se silnou představou, že vlastní dovednosti a znalosti v daném sportu mohou výrazně ovlivnit úspěšnost vlastních predikcí, možné je zde tak pozorovat poměrně silnou iluzi kontroly. V případě našeho výzkumného vzorku této kategorii odpovídali 2 sázkaři, kteří se na vyšší úrovni věnovali nějaké sportovní aktivitě. Mezi těmito respondenty však byla zvýšená iluze kontroly pozorována pouze v případě jednoho z nich, konkrétně ženy sázkařky. Tato respondentka pocházela z tenisové rodiny, sama se tenisu v minulosti věnovala a na počátku své sázkařské kariéry, při domácím tipování, podlela dojmu, že pro ni není obtížné odhadnout výsledek utkání. Svou zkušenost z daného sportu vnímá doposud jako určitou výhodu, neboť dle jejího názoru dokáže lépe přemýšlet o daném zápase, pracovat s výhodami a nevýhodami každého z hráčů, a tak se odprostit od pouhého tipování na základě předpokládané formy. Díky těmto znalostem, je pak schopna udělat si vlastní představu o průběhu zápasu, která se může lišit od papírových výsledků. Druhý z respondentů nebyl natolik přesvědčen o výhodě vlastní sportovní kariéry, sázení však bylo na tuto aktivitu poměrně navázané.

Sázkaři útekáři

Tímto názvem bychom mohli označit skupinu sázkařů, která využívala sázení jako možnost úniku od problémů běžného života. V případě emočních nepohody tyto sázkaři unikají do virtuálního světa sázek, který jim umožňuje zapomenout na těžkosti jejich života. V tomto období bývá sázení značně excesivní, impulzivní a iracionální. Daný typ sázení se objevil v případě dvou respondentů, jeden náležel do skupiny léčených, druhý do skupiny neléčených sázkařů.

Smíšené gambleři

Názvem „smíšené gambleři“ označujeme v rámci naší typologie sázkaře, kteří se během svého života ve větší míře věnovali rovněž jinému typu hazardní hry. V případě výzkumného souboru se jednalo o hrací automaty. Ačkoli většina respondentů měla zkušenosti s více druhy hazardních her, věnovali se jim jen okrajově či je spíše pouze vyzkoušeli. V případě „smíšených gamblerů“ však jiný druh hazardní hry po určitou část jejich života dominoval.

Ve výzkumném vzorku se nacházeli 3 sázkaři tohoto typu. Dva z těchto respondentů se řadili do skupiny léčených sázkařů, jeden pak do skupiny sázkařů neléčených. Všichni tito respondenti měli v určité části svého života zkušenosti s hraním VLT a tato účast na hazardní hře jim způsobila značné finanční problémy. Ve dvou případech se sázení u těchto respondentů objevilo až poté, co ukončili hraní automatů, u jednoho z respondentů poté současně.

Ojedinelé zajímavé sázkařské styly

V rámci výzkumného souboru se objevila řada sázkařů s ojedinělým, avšak velmi zajímavým, sázkařským stylem. Rozhodli jsme se je zde alespoň okrajově představit. Jednalo se o soutěživého sázkaře, psychologizujícího sázkaře, příležitostného sázkaře a sázkařku ženu.

Jako „soutěživého sázkaře“ bychom mohli označit jednoho z respondentů, který se orientoval zejména na soutěže sázkových kanceláří. Zaměřoval se na nejrůznější tipligy, maratony a zejména pak soutěže mezi jednotlivými sázkaři. Motivací tohoto respondenta byla především soutěživost. Jeho cílem bylo porazit další sázkaře. Ve svém sázení využíval techniky value betting na základě analýz tipérů. Do této aktivity nevlozil téměř žádné peníze, to především díky úspěšnému sázení vstupních bonusů.

Dále se mezi respondenty objevil „psychologizující sázkař“. Tento participant uvedl, že mezi jeho koníčky, kromě zájmu o sport obecně, patří rovněž psychologie sportu. K sázení se tak snažil přistupovat z hlediska psychologie hráče. Zaměřoval se spíše na jednotlivce, v týmu poté na významné osobnosti, které mohou ovlivnit celé mužstvo. Tento sázkař byl velmi psychologizující. Objevovала se u něj silná iluze kontroly, snaha naleznout v sázení určitou jistotu a systém. Jako pro něj typický sázkařský styl uvedl orientaci na tenisová podání.

Poslední zajímavý sázkařský styl se vyznačoval příležitostným sázením. Daný respondent se orientoval zejména na jeden druh sportu a konkrétní turnaje. Mimo konání těchto sportovních událostí většinou sázel jen velmi příležitostně. Tento typ jsme tak označili jako „příležitostný sázkař“.

Speciální kategorií jsou pak „ženy sázkařky“. Jelikož se ve výzkumném souboru objevila pouze jedna žena, je těžké na základě omezených dat vyvozovat závěry ohledně ženského sázení. Dle jejích slov však ženy sází umírněněji, méně riskují a jejich vklady na tiket jsou obvykle nižší.

7.1.3 Významné tematické okruhy

Tato kapitola je věnována významným tematickým okruhům identifikovaných během analýzy dat.

Motivace k sázení

Dle slov jednoho z respondentů je možné dělit důvody k sázení na dvě kategorie, pro zábavu a pro zisk. Právě **vidina zisku** (n=18) a **zábava** (n=17) byly mezi respondenty nejčastěji zmiňovanými motivačními faktory, které měly vliv nejen na počátek sázení, ale rovněž na jeho další vývoj. A to v obou skupinách.

Jak již bylo zmíněno výše, sázení pro řadu participantů představovalo, zejména na počátku, zdánlivou možnost rychlého a jednoduchého zisku.

„...spíš jsem sázel kvůli tomu, že jsem chtěl hodně peněz, ale chtěl jsem je hned, že jsem na ně nechtěl čekat měsíc, než mi něco přijde, ale prostě hned. A kvůli tomu jsem asi sázel dál a dál.“ (Léčen 4, 22 let, sázkař ve vlnách)

Právě tato touha po snadném výdělku následně ovlivňovala jejich další sázkařské chování a postupně měnila jejich pohled na finance. Zpočátku obsahovaly jejich tikety velké množství tipů, které v součtu vytvořily vysoký kurz s lákavou výší potenciální výhry. Pravděpodobnost správného odhadnutí všech příležitostí, a tak získání této sumy, však byla velmi nízká, jak většina participantů v průběhu času zjistila. I tak však občas k výhrám docházelo. Právě větší výhra na počátku sázkařské kariéry často jedince k sázení více připoutala. Mnohdy právě ta tak byla významným faktorem následného propadu do problémového či patologického hráčství.

„Samozřejmě s jídlem roste chuť, že jo, takže prostě zastávám názor, že pro gamblera je nejhorší vyhrát. Ve chvíli, kdy gambler pozná nebo prostě člověk pozná, že může vyhrát, že je prostě reálný na tom vydělat za krátkou chvíli velký množství peněz, tak potom si pořád říká, proč by to nešlo znova a znova a znova.“ (Léčen 5, 28 let)

Dalším sázkařským chováním, na které měl finanční motiv vliv, bylo zvyšování sázek. Postupem času nižší sázky již nepřinášely dostatečné uspokojení následkem čehož, docházelo ke zvyšování vkladů na jednotlivé tikety. Tato potřeba zvyšování sázek pravděpodobně souvisí rovněž s hladinou adrenalinu vyplavovaného během hry. Jeden ze sázkařů tak například před podáním sázky zkoušel do aplikace vkládat různé výše sumy a pozoroval, jaké výše výhry by mohl potenciálně dosáhnout. Na základě tohoto propočtu se následně rozhodl o výši vsazené částky.

S motivačním faktorem zisku byly spojeny další aktivity, kterým se respondenti v rámci sportovního sázení věnovali. Jednalo se zejména o psaní analýz a účast v soutěžích sázkových kanceláří. Pokud byl jedinec v těchto oblastech úspěšný, mohl získat nety, tedy věrnostní body, které bylo následně možné dále vsadit a proměnit tak za reálné peníze.

Mimo vidinu zisku představuje tato aktivita v životě sázkařů, jak již bylo uvedeno výše, rovněž zdroj **zábavy**. Většina respondentů uvedla, že sázení je prostě baví. Tento fakt pravděpodobně souvisí s celkovým zájmem o sport, ať už pasivním či aktivním, a zájmem o sledování sportovních utkání a událostí, který u respondentů tvořil důležitou součást života již před počátkem sázkařské kariéry. Právě zábava byla nejčastěji uváděným motivem na počátku kontaktu s touto hazardní hrou. U části respondentů, kteří začínali sázet spíše pro zisk či zmiňovanou možnost sledování online přenosů, pak motiv zábavy přicházel s postupem času a poznáním. U těchto sázkařů však vytvořil jakýsi udržovací faktor, který měl další vliv na jejich účast na hazardním hraní. S motivem zábavy souvisí rovněž zahánění **nudy**. Řada sázkařů uvedla, že sází v momentech, kdy se nudí, a v případě, že by měli více aktivit či během náročnějších dnů, jsou schopni sázení omezit.

Dalším velmi významným motivačním faktorem, který udržuje sázkařské chování je pocíťované **napětí a adrenalin** během sázení (n=16). Právě pocity vzrušení byly u většiny respondentů hodnoceny velmi pozitivně a rychle se tak stávaly faktorem, pro který bylo sázení opakovaně vyhledáváno.

„Je to prostě takovej zajímavavej pocit. Jako kdybys třeba chtěla udělat něco špatnýho, že bys třeba támhle chtěla ukradnout kytku jenom proto, že je to třeba vzrušení, adrenalin, tak nějak tak bych to přirovnal.“ (Neléčen 1, 23 let, sázkař ve vlnách)

Pocity napětí během hry mohou být následně střídány příjemnými pocity z výhry, pro které je sázení rovněž vyhledáváno.

„...pocity vzrušení, kdy Vám běhá mráz po zádech, jo? A ten mráz po zádech střídá pocit štěstí, protože ten zápas se může vyvinout, v poslední sekundě se může změnit.“ (Léčen 1, 45 let, smíšený gambler)

S příjemnými prožitky související s vyplavováním adrenalinu souvisí rovněž sledování zápasů. Pokud má jedinec na zápas, který sleduje, vsazeno, daný zápas je pro něj zajímavější, poutavější.

„Protože, když máte vsazeno, tak jste v takovém větším adrenalinu, víc to prožíváte.“ (Neléčen 6, 19 let, sportovec)

„...kolikrát prostě člověk sedí u počítače, teďka je třeba devadesátá minuta nebo devadesátá pátá, je tam penalta, tak člověk si prostě stoupne, takhle tam stojí a modlí se nebo něco, aby to prostě proměnil.“ (Neléčen 4, 21 let, emoční sázkař)

Řada sázkařů uvedla, že ve většině případů nesleduje zápasy, na které nemá vsazeno, pokud se nejedná o speciální utkání.

„Baví to víc, když máš vsazeno. Je to 100% jiný pocit, když máš vsazeno a když ne. Jinak bych na ty zápasy asi nekoukal.“ (Neléčen 2, 24 let, sázkař za drobné)

U jednoho z respondentů však adrenalin spojený se sledováním sportovních utkání vyvolával negativní pocity. Prožívaný adrenalin hodnotil jako vysilující a sledování utkání si tak dle jeho slov neužil.

S prožitky spojenými s vyplavováním adrenalinu během sázení a pozitivními emocemi, které sázení přináší, souvisejí rovněž emoční motivační faktory, které se u respondentů objevily. Emoce, které sázkaři během této aktivity pocítují, jsou mnohdy velmi intenzivní, a to ať už v pozitivním či negativním smyslu. U jednoho z respondentů tak sázení vytvářelo prostor pro odžití kladných i záporných emocí, které v běžném životě potlačoval. Pro další respondenty (n=2) sázení naopak přinášelo možnost úniku od starostí a těžkostí, které jim život přinesl, a excesivní sázení bylo spojeno právě s náročným obdobím v jejich životě.

„takovej pocit uvolnění, že prostě nemusím myslet vůbec na nic jinýho v životě, na žádný problémy v životě, na to, co se děje ve světě. Že prostě jenom sedím, vkládám peníze a vybírám zápasy a jenom sleduju prostě, sleduju, co se tam děje.“ (Léčen 7, 34 let, smíšený gambler)

Jako další důvody k účasti na sázení respondenti uváděli možnost ověřit si své znalosti a dovednosti či zájem o psychologii sportu a její aplikaci na poli sázení. Mezi unikátními odpověďmi se objevilo rovněž sázení jako forma boje se sázkovými kancelářemi ve snaze „přečtyřit je“.

Pokud mluvíme o motivaci a významu sázení v životě jedince, je nutné zmínit rovněž **sociální aspekt**, který se se sázením úzce pojí. U řady respondentů (n=8) bylo sázení součástí setkávání s přáteli, společným sledováním přenosů a navštěvování sportovních událostí. Tímto tématem se budeme více zabývat v části věnované okolí sázkaře.

V souvislosti s vývojem sázení bylo již zmíněno téma změny motivace během sázkařské kariéry, a to u obou skupin. V případě léčených sázkařů na počátku dominovalo, podobně jako v případě neléčených respondentů, sázení jako zdroj zábavy, prožitků spojených se sledováním utkání, adrenalinem či možností přivýdělku a respondenti tak měli

sázení spojené spíše s příjemnými pocity, s postupným přibýváním problémů, se však sázení stávalo zatěžujícím, nebylo však možné s ním z různých důvodů přestat. V reakci na vysoké ztráty a s nimi často spojenými dluhy se sázení pomalu stalo pouhou honbou za prohranými penězi. Jednou z často zmiňovaných motivací v pokročilé fázi patologického hráčství tak byla snaha **získat peníze zpět** či **potřeba splácet**. Sázkari se tak pod tlakem bankovních i nebankovních upomínek upínali k sázení jako k jediné možnosti, jak získat větší obnos peněz na zaplacení dluhů.

„Pořád jsem to otáčel. Pořád takový to nutkání, měl jsem to jednou, můžu to mít znova. Ale to je to, že člověk je už unavený, nepřemýšlí u toho, přemýšlí, že by bylo lepší se na to vykašlat, tejdén na to nesáhnout a pak si třeba vsadit. Ale z tohohle byl člověk takovej unavený...“ (Léčen 8, 32 let)

V těchto fázích závislosti se rovněž objevovala nutková potřeba sázet.

„Bylo to jak touha hrát, protože já jsem si fakt potřeboval vsadit, to jsem cejtil, že potřebuju, že dokud si nevsadím, tak nebudu v klidu.“ (Léčen 8, 32 let)

Sázení se tak stalo dominantní aktivitou, kterou jedinci trávili většinu času doma i v zaměstnání. Během sázkařských epizod mnohdy ztráceli kontakt s realitou. Případné vytržení ze sázení je obtěžovalo.

Emoce

Význam emočních prožitků v životě sportovních sázkařů byl nastíněn již v předchozích částech analýzy v souvislosti s motivačními faktory a vyplavováním adrenalinu během sázení. Toto téma je však natolik významné, že považujeme za nezbytné věnovat mu samostatnou část.

Sázení je spojeno s celou řadou pozitivních i negativních prožitků. Intenzivnější pozitivní emoce byly zaznamenány zejména na počátku sázkařské kariéry. S přibývajícím časem a zkušenostmi intenzita emocí v řadě případů pomalu slábla. Tři neléčení respondenti uvedli, že již emoční výkyvy spojené se sázením neprožívají. U léčených sázkařů však naopak byly pozorovány silné emoční výkyvy reagující na úspěchy a neúspěchy.

„Já už jsem prostě ztratil v tom gamblingu takový to zaujetí pro tu hru nějaký, víš? Já už v tom nemám ani pozitivní či negativní emoce. Že už to se mnou nic nedělá.“ (Neléčen 3, 29 let, investiční sázkař)

Pozitivní emoce bývají spojovány s podáním sázky, napětím prožívaným během utkání a především výhrou. Ačkoli většina respondentů uvedla, že sázení jsou především

nervy, tyto prožitky napětí, naděje a očekávání spojené s vývojem zápasu byly hodnoceny pozitivně a byly, jak bylo uvedeno výše, jedním z důvodů, které k sázení jedince vázaly.

Pokud byli respondenti ve svých tipech úspěšní, pocívali zejména radost a vnitřní spokojenost spojenou s dobrou náladou. Intenzita těchto emocí se však u každého sázkaře lišila. Tato skutečnost může být ovlivněna výší sázky a významem sázení v životě respondenta.

„Já bych to přirovnal v uvozovkách k drogám nebo něco, protože ten adrenalin tam je, to nadšení z té výhry, to očekávání z té výhry. Je to takovej fakt super pocit.“ (Neléčen 1, 23 let, sázkař ve vlnách) X „Tak mám radost, ale ne že bych nějak skákal do vzduchu, tak se jako pousměju, že dobré, a moc to neřeším.“ (Neléčen 8, 19 let, sázkař za drobné)

U léčených participantů se na počátku sázkařské kariéry setkáme se shodnými pozitivními prožitky. Vývojem sázení a postupným vynořováním problémů se však do určité míry mění rovněž pocity z výhry. Zejména v pokročilejších fázích excesivního sázení jsou s výhrou spojovány zejména prožitky naděje, klidu a úlevy. Kolotoč dluhů, opakovaných půjček a neustálé upomínky mnohdy vytvářely na sázkaře značný tlak spojený s pocity beznaděje a bezvýchodnosti situace. Výhra tak přinášela jedinci vyhlídku na splacení alespoň části dluhů a řešení jeho problémů. V řadě případů však k užití peněz na splacení dluhu obvykle nedošlo. Sázkaři nasyceni výhrou a vědomím výše svých dluhů, peníze nakonec znovu protočili v sázkách, a to pro svou nedisciplinovanost či v naději, že vyhrají ještě větší obnos peněz a budou tak moci splatit více.

Již v předchozích odstavcích byla zmíněna intenzivní potřeba sázet nahrazující v pokročilejších fázích patologické sázkařské kariéry původní význam sázení jako zdroje zábavy. I ta je spojována s pocity radosti a úlevy. Sázkaři prožívající intenzivní potřebu sázet vyhledávali možný zdroj financí, pokud ho získali, pocívali radost a úlevu z možného pokračování v hazardní hře. Intenzivní potřeba sázet však může být egodystonní. I u léčených sázkařů se pak setkáváme s prostou radostí z výhry.

Dalším významným tématem souvisejícím s emocemi nastíněným výše je sázení jako forma úniku od problémů.

„Prostě schválně, aby zažil ten pocit, jo? Toho hlupáčka nevědomého, který v ten moment má prostě jenom radost z toho, co dělá. Na chvilku nechcete vnímat ty bolesti toho světa, které na vás čekají, ale chcete se unášet na vlnách toho vašeho štěstí nebo toho mého štěstí, které tam kdysi bylo, jakože prostě teď je to můj svět, teď já si dám sázku, podívám se a je mi dobře.“ (Léčen 1, 45 let, smíšený gambler)

Velmi zajímavé byly ambivalentní prožitky jednoho z léčených respondentů. Zatímco na jedné straně sázení v jeho životě představovalo únik z tíživé životní situace, v momentě, kdy sázkaře pohltilo, vnímal jako úlevný moment chvíli, kdy přišel o všechny dostupné finance.

Na jednu stranu to беру jako takovej únik, že člověk u toho nemyslí, na druhou stranu, když prohraju všechny ty peníze, tak mám hroznou úlevu nad tím, že můžu přestat. A vlastně i sním, v tu chvíli sním, že to bude lepší, že už se prostě k tomu nevrátím a že začnu trochu jinak fungovat.“ (Léčen 7, 34 let, smíšený gambler)

Pocity uvolnění byly u léčených respondentů rovněž spojovány s momentem svěření blízkým a řešením jejich problémů, především pak léčbou.

Se sázením se rovněž pojí řada negativních emocí. Jako dominujícím záporným prožitkem se u respondentů objevilo především **naštvaní** (hněv), které bylo spojeno zejména s nevydařeným tipem. Jeho intenzita pak u respondentů stoupala s výší vsazené částky, osobním nastavením a temperamentem.

„Tak jsem naštvanej a nejradši bych se s nikým nebavil. Nebo kolikrát, nevím, si člověk nalije aj panáka, ne že bych chlastal, ale dá si jednoho, dva panáky, aby ho to uklidnilo, jo? Nebo něco takovýho. Stejně to nepomůže...“ (Neléčen 4, 21 let, emoční sázkař)

Jeden z respondentů uvedl, že byl po neúspěšném tiketu schopen rozbít svůj mobilní telefon. U participantů po prohře mnohdy následovala špatná nálada, byli podráždění a nepříjemní. V případě některých sázkařů mohlo okolí tyto nepříjemné stavy zaregistrovat, jiní však svoje emoce skrývali a odžívali v soukromí. Velmi frustrující byla pro sázkaře především prohra, kterou zapříčinila pouze jedna sázková příležitost na kumulovaném tiketu. Pocity zlosti byly směřovány k sobě, tedy vztek na sebe a to, co jedinec vsadil, ale rovněž v řadě případů také k hráči, který nehrál podle představ sázkaře. S prohrou se rovněž pojily stavy úzkosti, demotivace a zklamání. U jednoho z respondentů se rovněž objevil pocit nespravedlnosti doprovázený pocitem, že mu někdo ublížil.

Negativní emoce jsou kromě proher mnohdy spojeny především s pozdějšími fázemi problémového či patologického hráčství. S přibývajícimi půjčkami a rostoucími dluhy se u sázkařů mnohdy objevovaly pocity úzkosti, beznaděje, zoufalství a nátlaku, které v některých případech vedly až k **myšlenkám na sebevraždu** (n=2) či úvahám o spáchání trestného činu, kterým by bylo možné získat další obnos peněz na sázení či splacení dluhů (n=2). Další často popisovanou emocií byl **strach**. Mezi léčenými respondenty se objevovala obava, kde získat peníze na sázení a splátky či obava z prozrazení, která u jednoho z respondentů vedla až k tomu, že každý den dojížděl do domu svých rodičů, kde měl své

trvalé bydliště, a vybíral schránku ještě před jejich příchodem. Velké obavy byly spojovány rovněž s momentem svěřeni a reakcí blízkých na přiznání problému. Kromě pocitů strachu v momentech svěřeni sázkaři prožívali rovněž stres a ponížení.

Dalším negativním prožitkem spojovaným s patologickým sázením byly pocity vyčerpání, spjaté s intenzivní potřebou splácet, obsedantní snahou získat zpět prohrané peníze a neustálým sháněním dalších a dalších obnosů peněz na dluhy či sázky.

U sázkařů v léčbě či po absolvované léčbě bylo možné zachytit rovněž negativní prožitky spojené s výčitkami svědomí a lítostí za lhaní a podvádění svých blízkých a přátel a problémy, které svému okolí způsobili.

Finance

Dalším tématem úzce spjatým s problematikou hraní hazardních her obecně jsou finance. Zatímco jiné závislosti, zejména látkové, jsou spojeny zejména s dopadem na fyzické zdraví jedince, v případě gamblingu je jednou z nejvíce postihovaných sfér právě oblast financí. Jak bylo možno vidět výše, právě ty hrají vedle příjemných prožitků hlavní roli v počátku kontaktu s hazardní hrou, jsou hlavním motivačním faktorem a lákadlem, které vede jedince k aktu založení sázkařského konta a významně se podílí rovněž na rozvoji hráčské závislosti a negativních emocionálních dopadech nadměrného sázení. Než se však dostaneme k finančním problémům spojených s nadměrným sázením, je nutné zmínit běžné operace s penězi, které náleží ke každému sázení.

Neléčení

Aby bylo možné podat online sázku, je zpravidla nutné vložit na sázkařský účet jistý obnos peněz, takzvaný vklad. Frekvence a výše vkladů byla u respondentů značně individuální. Frekvence se pohybovala od několika dnů v týdnu po měsíční vklady. Sázkařka, která se orientovala pouze na určité turnaje, pak zpravidla finance na účet vkládala jen několikrát do roka. Výše vkladů oscilovala mezi stem až několika tisíci. Dva sázkaři uvedli, že na svůj sázkařský účet vložili během své sázkařské kariéry maximálně pár set korun, neboť využívali bonusů za registraci, které sázkové kanceláře nabízejí svým klientům. Někteří sázkaři si tak na počátku svého sázení založili účty u všech sázkových kanceláří, aby tento bonus získali, a následně hráli především s těmito virtuálními penězi. V případě jednoho z investičních sázkařů byl do sázení vložen počáteční kapitál 30 000 Kč, který se daný participant snaží rozmnožit, zatím úspěšně.

Individuální jsou rovněž výše sázek na jednotlivé tikety. Záleží zejména na přístupu jedince k sázení, jeho motivaci, pohledu na finance, finančních možnostech i stupni závislosti. Výše sázky na tiket se v průběhu sázkařské kariéry mezi respondenty pohybovala od 5 Kč do 33 tisíc Kč. Ačkoli na počátku sázení se skupiny respondentů ve výši sázek nelišily, v konečných fázích byly sázky léčených sázkařů předvídatelně vyšší.

S problematikou financí souvisí rovněž **balance**, tedy úspěšnost sázkařů. Více než polovina neléčených sázkařů uvedla, že jsou dlouhodobě **v minusu** (n=7), mnohdy rovněž s komentářem, že ve svém okolí neznají nikoho, v jehož případě by bylo sázení dlouhodobě výdělečné. Ostatní neléčení sázkaři uvedli, že jsou alespoň v mírném plusu. Dva zmínění investiční sázkaři sdělovali, že z dlouhodobého hlediska je jejich sázení výdělečné a představuje tak výrazný příjem.

V souvislosti s bilancí bylo rovněž mnohdy zmiňováno kolísání, tedy střídání fází výher a proher, a to v obou skupinách respondentů. Sázkaři popisovali období zdaru, kdy balance byla po určitou dobu kladná, mnohdy však byla následována obdobím finančních ztrát. Fáze větších finančních prodělků byly popisovány rovněž u investičních sázkařů.

Léčení

Fáze výher již byla zmiňována v souvislosti s potenciálním rizikem propadu do problémového hráčství, především pro získání iluze kontroly, pocitu výjimečnosti a příjemných pocitů spojených s výhrou. Zde je nutné zmínit, že i v pokročilých fázích patologického hráčství je možné setkat se s vysokými výhrami dosahujícími desetitisíců až statisíců korun. Výhry léčených sázkařů, tak mnohdy byly několikanásobně vyšší než výhry sázkařů neléčených. To souvisí rovněž s vyšší sázkou na tiket, která byla charakteristická právě pro skupinu léčených sázkařů. Zásadní je zde však následné zacházení s výhrou. Jak již bylo zmíněno výše, ať už pod vlivem nedisciplinovanosti, touhy hrát či získat ztracené peníze zpět, léčení sázkaři ve většině případů vyhrané peníze opět prosázeli a velmi rychle se tak dostali na nulu či dokonce do minusového stavu. V některých případech si léčení respondenti alespoň část vyhraných peněz poslali zpět na své bankovní účty, velmi rychle je však vkládali zpět na sázkařský účet a znovu v sázkách otáčeli.

„Ale v tom Tipsportu to nebylo tak, že bych hned zahučel a byl jako pořád v mínusu, to ne. Já jsem měl období, kdy jsem tam měl třeba 100, 150 tisíc, vybral jsem z toho 50 nebo půlku. No, ale pak jsem zbytek prosázel a pak i to, co jsem vybral. Jsem zjistil, že to tam zase potřebuju zpátky poslat, tak jsem to poslal zpátky.“ (Léčen 8, 32 let)

V této souvislosti je nutné zmínit jeden ze základních rizikových faktorů spojený s financemi v online prostředí. Tím jsou online platby, díky kterým je možné téměř okamžitě odeslat z bankovního konta na sázkařský účet libovolný finanční obnos. Možnost rychlého vkladu urychlila celý proces sázení a zvýšila tak frekvenci podaných sázek. Díky této rychlosti rovněž sázkaři ztráceli přehled o svých financích. Tuto skutečnost vnímají zpětně především léčení sázkaři.

„Jak tam člověk může hlavně přes kartu to dotovat, tak nemá takový přehled o penězích, jaký tam dáváš. Takže to třeba začlo tak, že mě došla prostě výplata, dal jsem si tam tisícovku, tu jsem třeba ten den ještě prohrál, ale nebyl problém si ji tam poslat hned zas vlastně, protože to šlo kdykoli, i o víkendu, takže jsem si to tam posílal po takových rancích.“ (Léčen 2, 25 let)

Takové jednání mělo mnohdy za následek ztrátu celé výplaty a následnou nutnost obstarat si další finance jiným způsobem. Tato skutečnost souvisela především s léčenými sázkaři, ze skupiny neléčených sázkařů půjčku přiznal pouze jeden respondent.

Jak již bylo zmíněno výše, právě užití peněz jiných, na jiné účely či první půjčka tvořily obvykle zlom, který výrazně napomohl propadu do rizikovějších způsobů sázení. Ve dvou případech užívali sázkaři na sázení peníze, které nebyly jejich, ale patřili jejich známým a blízkým, kteří je u nich uchovávali. V jednom případě byly na sázení použity peníze, které původně sloužily na dovolenou. I v tomto případě však dané chování vedlo k nutnosti dalšího shánění financí prostřednictvím půjčky.

První půjčky byly obvykle bankovní, postupem času však banky odmítaly participantů dále půjčovat a bylo tak nutné využít půjčky nebankovní (n=6), lichváře či požádat o půjčku kamaráda či známého (n=5). Je zde nutné zdůraznit, že u většiny léčených sázkařů (n=6) půjčky obvykle nesloužily primárně na sázení. Mnohdy si respondenti brali úvěry za účelem splácení dluhů či jako překlenovací půjčky do další výplaty poté, co utratili všechny vydělané peníze a neměli již finance na běžný život. Řada sázkařů však uvedla, že mnohdy alespoň část půjčených financí na sázení nakonec padla. Celková výše dluhů respondentů se pohybovala v rozpětí 270 tisíc až 5 milionů korun. Pouze jeden sázkař byl schopný půjčky průběžně splácet.

Častým tématem spojeným s problematikou půjček a dluhů byly upomínky, již výše spojovány s emocemi strachu, tlaku a napětí, nejen z neschopnosti splácet, ale rovněž z prozrazení. U jednoho respondenta došlo právě na základě došlé upomínky k provalení celého problému.

Právě narůstající dluhy a platební neschopnost byly u poloviny respondentů hlavním důvodem pro přiznání problémů se sázením jejich blízkým, a to mnohdy opakovaně. Právě rodinní příslušníci, zejména pak rodiče, byli téměř ve všech případech (n=7) ti, kteří dluhy spláceli. U jednoho participanta i za cenu rozprodání nemovitostí. Tři sázkaři přiznali, že jsou v současné době v insolventi.

S tématem financí souvisí rovněž problematika bankroll managementu a dalších strategií zodpovědného sázení, kterým se však budeme věnovat v samostatné části.

Okolí sázkaře

Prostředí, ve kterém se pohybujeme, a osoby, kterými se obklopujeme, mají významný vliv na náš život. Nejinak je tomu v případě sázkařů. Přátelé, kolegové či členové rodiny se prolínali celou sázkařskou kariérou všech respondentů. Ovlivnili její počátek, průběh a rovněž případný konec. Někdy sázkařské chování potencovali, jindy ho potlačovali.

Již v předchozích odstavcích jsme nastínili roli okolí jedince v počátcích kontaktu s hazardní hrou. Většina respondentů se k sázení dostala prostřednictvím významných osob, jako jsou kamarádi, kolegové, rodiče či prarodiče. Jeden z léčených respondentů uvedl svou bývalou přítelkyni jako jedním z významných faktorů, stojící u počátku jeho problémů. Jednalo se o respondenta, který začal sázet, aby se finančně vyrovnal své bohaté a náročné přítelkyni.

Sportovní sázení má tak značný sociální význam. Většina respondentů ve svém životě alespoň někdy sázela ve dvojici či skupině přátel, a to zejména při sledování sportovních událostí doma, v hospodě či přímo na stadionu. Při takových setkáních docházelo k probírání zápasů, vybírání tipů, komentování, vzájemnému fandění a podporování. Jeden z neléčených respondentů uvedl, že by si přál, aby s ním jeho bratr sdílel jeho zájem o sázení ve chvílích, kdy spolu sledují fotbalová utkání. Bratr však zatím větší zájem o sázení neprojevil. Jiný respondent sdělil, že s kamarádem pořádali dle jeho slov tzv. sázkařská doupata. Oba sázkaři se sešli v domě jednoho z nich, celý den sledovali utkání a sázeli prostřednictvím společného účtu. V tomto případě můžeme vnímat sázení jako jistý druh zábavy, odpočinku a prostředek setkávání s přáteli. Tento význam sázení se objevoval jak u neléčených sázkařů, tak u léčených sázkařů obvykle před propadem do problémového hráčství.

Jak můžeme vidět, okolí jedince se tak významně podílí rovněž na průběhu sázkařské kariéry. Jeden z neléčených participantů sázející ve vlnách uvedl, že příčina jeho návratu k sázení po delší pauze bývá spojena se setkáním se sázkařem, který se chlubí svými

výhrami. Respondent tak opakovaně znovu získává iluzi, že sázením je možné vydělávat větší obnosy peněz a k této aktivitě se navrácí.

Ačkoli někteří sázkaři svou zálibu v sázení sdíleli, existují rovněž tací, kteří se této aktivitě věnovali spíše v soukromí, bez většího vědomí okolí. Toto chování se objevilo v obou skupinách, spíše však bylo spojováno s pozdějšími fázemi problémového hráčství. Pro toto období je typické zejména **tajení** hráčské vášně. V případě řady léčených respondentů okolí na počátku vědělo, že se jedinec sázení věnuje, s postupným propadem do dalších problémů se však sázkaři často uzavírali do sebe a pokračování v sázení popírali. Aby sázkaři svou zálibu před svými blízkými utajili, typickým místem pro sázený se stala toaleta. Pokud si od přátel či známých respondenti půjčovali finance, téměř vždy uvedli jiné důvody, jako jsou například problémy v práci, hypotéka apod. U některých léčených sázkařů (n=2) bylo jejich okolí opakované půjčování financí postupně podezřelé a tito jedinci sdělili danou skutečnost jejich blízkým. V jednom případě tak následně došlo k odhalení celého problému. Překvapivé ovšem je, že minimálně u dvou léčených respondentů jejich přátelé věděli, že sází a že peníze, které jim opakovaně půjčují, jsou na sázení určené, nikdy však nezasáhli ani se o situaci více nezajímali.

Právě tajení a uzavírání do sebe však může být jedním z dalších rizikových faktorů, které zabraňuje včasnému odhalení problému. S přechodem do online prostředí se sázení stává více skryté, neboť sázkaři nemusí nikam odcházet. V řadě případů tak okolí nemělo žádné ponětí o tom, čemu se jejich blízký věnuje a v jakém rozsahu. V pokročilejších fázích hráčské závislosti tak sázení ztrácí sociální aspekt. Sázkaři se uzavírají do sebe, sází v soukromí a z počátku sami obvykle řeší i své finanční a emocionální propady.

„Já jsem byl jak úplně sám, úplně sám proti všemu, že jsem ani nikomu nemohl nic říct, ani jsem nikam nechodil. A pak už to prostě začalo tak, my jsme vlastně bývali skoro každý víkend spolu s přítelkyní nebo...no, to je jedno... a už jsem se pak začal vymlouvat, že měla jet ke mně a volala mi a já jsem řekl, že je mi prostě špatně, protože jsem třeba ten den prohrál peníze a...říkal jsem jí, že budu doma, budu se léčit. A samozřejmě, že jsem se celý víkend ty peníze snažil vyhrát zpátky.“ (Léčen 2, 25 let)

V případě neléčených sázkařů obvykle nedocházelo k takovému tajení a následnému lhaní, spíše se svému okolí, zejména rodičům, se sázením příliš nesvěřovali. U všech neléčených respondentů alespoň někdo z okolí věděl, že se sázení věnují.

Tajení u patologických hráčů bývá rovněž spojeno s častým **lhaním**. Participanti po prvním odhalení mnohdy slíbili, že dále nebudou v hazardní hře pokračovat a ujišťovali své blízké, že sázení ukončili. Jeden z respondentů následně lhal o konci sázení rovněž

terapeutce během první ambulantní léčby. Další z participantů uvedl, že lež byla po určitou dobu součástí celého partnerského života.

„A...ono ta lež se tam pak nabaluje takovým způsobem, že vy se vlastně tváříte, jakoby nic se neděje, utvrzujete o tom všechny okolo, ale ono se toho děje strašně moc...tak...Je to prostě takové...ta lež je tam všudypřítomná bych řekl...a ono to, ono to je komplikované, protože vy potom vlastně nežijete ten život v tom partnerském vztahu, vy ho žijete sám, jo? Vy vlastně tomu partnerovi lžete, abyste ho utvrdil v tom, že žijete s ním, ale ve skutečnosti žijete sám, to je...to je bohužel...to se stalo mně.“ (Léčen 1, 45 let, smíšený gambler)

Jak již bylo zmíněno výše, celá řada lží a výmluv souvisela především s půjčkami od přátel a známých a vysvětlením jejich účelu. Po provalení problému došlo ke značnému narušení těchto vztahů. K narušení důvěry a vztahu obecně docházelo rovněž zejména v rámci vztahů rodinných. Právě problémy v partnerském, rodinném a pracovním životě jsou spolu s finančními problémy nejzávažnějšími důsledky patologického hráčství. Provalením či svěřením je narušena důvěra mezi blízkými osobami, která má mnohdy širokosáhlý dopad na celý vztah. Více než polovina léčených sázkařů popisovala nedůvěru ze strany partnerů a rodičů. Po provalení problému se jejich blízcí neustále na sázení dotazovali, kontrolovali jejich účty, hlídali je.

„Akorát bylo to...bylo to takovej...hlavně mezi námi, jakože mezi mnou a mamkou, že na ní šlo strašně vidět, ale fakt strašně, že jsem jí fakt zklamal, a že prostě, když jsme se pak bavili nebo tak, jak kdyby se bavila s cizím člověkem, že to bylo už takové, že mi ani nevěřila nos mezi očima, dlouho mě ještě furt podezřívala. Cokoliv, cokoliv jsem si chtěl koupit nebo tak, tak furt to bylo sázení, úplně ve všem fakt bylo sázení. Ve všem viděla to sázení.“ (Léčen 2, 25 let)

Tato neustálá kontrola byla pro sázkaře velmi nepříjemná a vzbuzovala v nich frustraci a řadu další negativních emocí jako je agrese či nervozita.

„A už to bylo, že třeba za mnou došla, z ničeho nic, jsem byl třeba v koupelně a došla za mnou a začala se vyptávat na takové věci, jako jestli jsem v pohodě, jestli mám peníze nebo takový, a úplně deptat, a ve mně se zvedala jak kdyby ta agresivita, jako ne že bych ju chtěl zmlátit...“ (Léčen 2, 25 let)

Nedůvěru ze strany partnerky pocítil i jeden z neléčených sázkařů. Přítelkyni tohoto respondenta vadilo, že sází a přála si, aby tuto aktivitu ukončil. Respondent partnerce slíbil, že si účet zruší a dále v sázení pokračovat nebude. Dle slov participanta však partnerka nevěřila tomu, že by sázení skutečně ukončil, a tak v něm dále pokračoval. Vztah následně

skončil rozchodem. Dle respondenta bylo zbytečné sázení ukončovat, pokud by mu partnerka stejně ukončení nevěřila. Je přesvědčen, že pouze hledala důvody k rozchodu, neboť se následně dozvěděl, že její další partner rovněž sází. Otázkou je, do jaké míry zde zafungoval obranný mechanismus racionalizace.

Jednou ze stěžejních otázek interview související s tímto tématem byly právě reakce okolí na sázení jedince. Sedm neléčených sázkařů uvedlo, že si jejich okolí někdy na sázení stěžovalo. Jednalo se zejména o rodiče, kamarády a přítelkyně. Ve čtyřech případech bylo hlavním problémem sledování průběhu utkání během společně tráveného času. Zejména přítelkyně a kamarádi si stěžovali na neustálé kontrolování výsledků prostřednictvím mobilního telefonu. V jednom případě partnerce vadily negativní výkyvy emocí po prohraném tiketu. Tato žena pak svému příteli sázkaři aplikaci dokonce smazala. U jednoho z respondentů si matka stěžovala na nadměrnou výši sázky na tiket. Další z participantů občas slychal drobné narážky ze strany rodičů. V ostatních případech okolí se sázením blízkého problému nemělo, žena sázkařka se naopak setkala s pozitivními ohlasy.

Reakce sázkařů na kritiku byly poměrně vstřícné. Většina z nich se snažila svoji aktivitu během společně tráveného času více či méně omezit. Jeden ze sázkařů uvedl, že omezil frekvenci sledování během času tráveného s přítelkyní, kdyby však šlo o „tu pravou“, byl by schopen mobil odložit úplně. Časově náročnější je pak zejména styl sázení value betting, kdy je nutné podat sázku v okamžiku, kdy je podhodnocený kurz vypsan. Investiční sázkař sázející tímto stylem občas reakce partnerky ignoroval, v jiných případech sázku nepodal.

Důležitou roli v sázkařské kariéře patologických hráčů hrálo okolí jedince především v procesu svěřeni a následném řešení problémů. Většina sázkařů (n=6) se svým rodinám a blízkým svěřila se svým problémem sama, a to obvykle ve chvíli, kdy pocítovali bezmoc a bezvýchodnost situace spojenou s neschopností splácet. V jednom případě došlo ke svěřeni přítelkyni poté, co se společně sestěhovali, a jedinec si uvědomil, že za sebou nemá žádné výsledky své práce, že nemá dostatečné finance do společného žití. V tomto případě se jednalo o sázkaře, který si ze své sázkařské kariéry neodnášel dluhy, neboť využíval pouze překlenovací půjčky, které se mu dařilo průběžně splácet.

Ve třech případech byli prvními osobami, kterým se jedinec svěřil, jeho rodiče, ve dvou přítelkyně či manželka, v posledním případě pak bratr. Následně obvykle docházelo ke svěřeni také dalším nejbližším. Jeden ze sázkařů se svěřil pouze přítelkyni, jeho rodina zatím neví, že jedinec problémy se sázením v životě měl.

Svěření, jak již bylo zmíněno výše, doprovázely pocity napětí, strachu, stresu i ponížení, které byly obvykle střídány pocity úlevy.

Ve dvou případech došlo k **prasknutí** celé tajené situace. U jednoho z těchto respondentů se o problému dozvěděla rodina kvůli došlé upomínce na adresu trvalého bydliště. U druhého zjistila manželka problém poté, co se pokoušel půjčit si finance od jejího známého. Tito blízcí pak na sázkaře udeřili a ti byli nuceni se přiznat. V případě prvního z těchto dvou respondentů se jako úplně první dozvěděla o sázení přítelkyně, která následkem neustálého trávení přítele na telefonu dostala podezření, že jí je nevěrný, pod tímto tlakem se sázkař svěřil, slíbil, že dále sázet nebude, avšak v sázení tajně pokračoval.

Ačkoli ve všech případech se respondentům po jejich svěření nakonec dostala **pomoc a podpora** ze strany blízkých a následně rovněž pomoc odborná, po svěření bylo možné pozorovat různé **reakce okolí**. V prvních chvílích často dominoval šok, odsouzení, zmatení apod.

Největší psychickou podporu poskytovaly především partnerky sázkařů. I přes počáteční zaskočení, které mnohdy doprovázelo určité nutné období na rozmyšlenou, to byly právě ony, které sázkaře podržely a aktivně se na procesu léčby i opatření proti sázení podílely. Významnou roli zde však opět sehráli také rodiče a sourozenci.

Největší finanční oporu tvořili ve většině případů členové nejbližší rodiny, zejména rodiče (n=5) či bratr (n=1). Ačkoli prvotní reakce byla mnohdy negativní, byli to právě nejbližší rodinní příslušníci, kteří sázkařům finančně pomohli. Otázkou je, do jaké míry tato pomoc byla skutečnou pomocí. V polovině případů došlo po zaplacení dluhu, k opětovnému návratu k sázení, neboť nebyla řešena problematika závislosti. Rodičům stačil prostý slib, že sázkaři s touto aktivitou skončí, ti se však velmi brzy k sázení s čistým kontem a krytými zády navraceli. K tomuto návratu došlo v pěti případech, u čtyřech z nich pak opakovaně. Pouze ve 3 případech sázkaři s pomocí rodiny vyhledali odbornou pomoc již při prvním svěření.

„Zpočátku, jako když jsem se dostal na dluh třeba 20, 30 tisíc, tak jsem s tím šel za rodičema. Ti to za mě nějak zaplatili, já jsem teda jako slíbil, že už nějak sázet nebudu, nějakou dobu mi to vydrželo, třeba pár dnů, no, ale potom jsem... jako mi otrnulo a začal jsem si říkat, že teď kon, když už mám čistej stůl, čistou hlavu, tak můžu sázet s klidem, a že to půjde... nikdy to prostě nezašlo tak daleko, že by mě jako odsoudili nebo že by mě třeba vyhodili z baráku, ono jako paradoxně, kdyby jako byl ten zásah takhle radikální, tak by mi to pomohlo tenkrát, protože tím, že jsem jako neustále spolihal na to, že to za mě rodiče

budou platit, ty dluhy, tak pořád jsem tam jako podvědomě měl ty zadní vrátka.“ (Léčen 5, 28 let)

S mnohdy poměrně negativními reakcemi se pak respondenti setkali ze strany přátel, zejména pak těch, kterým v průběhu sázkařské kariéry lhali a hojně si od nich půjčovali finance. Někteří z nich se rozhodli se sázkaři přerušit kontakt, a to i v případě, že se jednalo o nejlepší přátelé. Některé z kontaktů se podařilo po čase obnovit. Zajímavé je, že s negativní reakcí kamarádky se setkala v jednom případě rovněž partnerka sázkaře, která na určitý čas odmítla kontakt.

Ve dvou případech respondenti uvedli, že ještě v době aktivního sázení se pokoušeli vydávat signály, kterými se snažili dát svému okolí najevo, že se něco děje. Jejich **volání o pomoc** však nebyla zachycena. Jeden z těchto respondentů se pokoušel svoji obavu z nadměrného sázení a zvažování konce sdílet na fóru jedné ze sázkových kanceláří. Bohužel ostatní sázkaři ho podpořili v pokračování v této aktivitě.

„Co jsem se bavil třeba s lidma na těch fórech, jakože na tom sázení, tak prostě jsem jim říkal, že bych asi měl přestat, že jsme na tom špatně, a prostě ty lidi mě ještě víc podporovali, že jsem na tom stejně, ať od toho prostě neutíkám, že to se stává, že to prostě... že se to stává a že se to podaří a vyhraješ to zpátky.“ (Léčen 2, 25 let)

Druhý z těchto respondentů se pokoušel navrhnout manželce zařízení společného účtu, neboť se nechtěl o peníze starat sám, či s otcem mluvil v žertu o půjčce.

Na závěr tématu o okolí jedince je nutné zmínit rovněž dopad sázení na pracovní život a vztahy. Jelikož je v současné době možné podávat sázku 24 hodin denně především prostřednictvím mobilních telefonů, sázení se nevyhýbá ani pracovnímu prostředí. Velká část sázkařů z obou skupin sází či sázela během pracovní doby. Tři léčení respondenti uvedli, že si kolegové a nadřízení nadměrného trávení času u mobilního telefonu všimli, jeden respondent byl na problém upozorněn, další z participantů byl pro nadměrné trávení času sázením během pracovní doby ze zaměstnání propuštěn.

Určité problémy spojené se sázením se však objevily rovněž v případě neléčených respondentů. Jeden ze sázkařů přiznal, že právě sázení mu způsobilo problémy při studiu vysoké školy. V určitém období jeho studia, kdy se sázení nadměrně věnoval, pro něj bylo obtížné do školy docházet, neboť sázel i během noci, a rovněž plnit zkoušky.

Vnímání

Další významnou oblast, které byla v rámci výzkumu věnována pozornost, bychom mohli obecně nazvat jako Vnímání. Toto široké téma v sobě zahrnuje obecný pohled respondentů na sázení, finance i názory sázkařů na způsob dosažení úspěchu.

Téma financí bylo již mnohokrát zmíněno výše. V této části bude pozornost věnována zejména způsobu, jakým sázkaři přemýšlí o financích v rámci sázení, především pak v souvislosti se svými úspěchy či neúspěchy. Pozornost byla v této oblasti věnována především neléčeným sázkařům. Nutné je zde zmínit, že téměř všichni neléčení respondenti (n=12) byli v době interview svobodní a pouze 3 z nich měli děti. Velká část respondentů byla tvořena studenty, nejméně ve čtyřech případech můžeme předpokládat, že v oblasti financí jim stále do určité míry pomáhali rodiče. Peníze na sázení však dle jejich slov pocházely z vlastních příjmů. Tyto skutečnosti mohli ovlivnit jejich pohled na finance.

Pět sázkařů uvedlo, že peníze, které využívají na sázení, jsou finance, o které mohou přijít, jsou nadbytečné a rádi je do tohoto typu zábavy investují. V případě investičních sázkařů se pak jedná o finance, které chtějí zhodnotit. Uvažování některých mladých sázkařů v této oblasti se zdálo trochu lehkovážné, bez myšlenek na budoucnost.

„Že jsou to prostě ty peníze takový ty volný, který si člověk může nechat třeba na potom někdy, jo? Ale já takhle studuju, tak vlastně ani na nic šetřit nepotřebuju, takže jsem si říkal, na co bych ty peníze teďka měl? Tak jsem to vsadil.“ (Neléčen 4, 21 let, emoční sázkař)

Tento sázkař během rozhovoru sdělil, že při hlubší kontrole své bilance zjistil, že po dobu svého sázení (asi 5 let) již prohrál 60 tisíc Kč. Zajímavý byl pohled daného sázkaře na tuto skutečnost. Respondent celkovou výši ztrát poměrně bagatelizoval, dle jeho slov to bere, jak to je, nic si nevyčítá, protože situace mohla dopadnout také opačně a on mohl být například 200 tisíc v plusu.

Další z mladých sázkařů (pracující) uvedl, že v současné době nemá velké výdaje, 1000 Kč pro něj nic neznamenají a může je do sázení investovat. V tomto případě se jednalo o sázkaře ve vlnách, který si dával občasné pauzy, návrat k sázení si následně racionalizoval tak, že jde jen peníze a žije jen jednou.

Zajímavý byl rovněž pohled na finance u investičních sázkařů, především pak na prohry a výhry, jak bylo uvedeno výše.

Podobný pohled na finance a prohry měl rovněž další sázkař, který sázení vnímal jako zdroj příjmu. I on přiznal, že v některých měsících byl schopný prohrát i 30 tisíc

korun. Prohrané peníze se však při dalších sázkách dle jeho slov vrátí. Z výpovědi vyplývalo, že tyto finanční ztráty mu starosti nepřinášejí. Prohry značně bagatelizoval. V tomto případě se však jednalo o sázkaře, který dle blízké osoby z jeho okolí finanční problémy spojené se sázením skutečně má.

Již výše jsme zmínili také řadu sázkařů, u kterých se pohled na finance změnil v opačném směru. Zatímco dříve sázeli více lehkovážně, peněz si méně vážili, s přibývajícím věkem a zkušenostmi se jejich pohled na finance změnil, více si jich vážili a v sázení jsou tak více umírnění.

Dalším tématem, kterému byla pozornost zatím věnována spíše okrajově, je pohled na sázení. Již výše jsme zmínili, že téměř u všech respondentů se během sázkařské kariéry či po léčbě pohled na sázení a možnost predikce změnil. Sázkaři postupně ztratili iluze o možnosti zbohatnutí. Dva sázkaři uvedli, že nyní vnímají sázení jako nevýhodné, z jejich výpovědí bylo slyšet značné rozčarování. Jeden sázkař uvedl, že by sázení mělo být zakázáno. Zajímavý je rovněž pohled jednoho z investičních sázkařů. Ačkoli sám využívá sázení jako zdroj obživy, druhým by sázet nedoporučoval. To zejména pro dlouhodobé problémy se sázkovými kanceláři, a s tím související omezenou možností zisku.

„Říkám jako dneska, kdyby tady někdo seděl a zeptal se mě, jestli by se mu vyplatilo sázet, tak řeknu, ať jde dělat cokoli jinýho, ale tohle fakt ne jako.“ (Neléčen 3, 29 let, investiční sázkař)

Podobný pohled na sázení se objevil rovněž u léčených sázkařů během léčby.

S pohledem na sázení a možnost predikce souvisí rovněž téma **klíče k úspěchu**, tedy způsobu, jakým je dle respondentů možné minimalizovat ztráty či dosáhnout případného zisku. Většina respondentů z obou skupin uvedla, že je pro sázení potřeba mít určité znalosti o daném sportu a nesázet na sporty, kterým jedinec nerozumí. Důležité je rovněž najít si v sázení určitý systém, sázet spíše SOLO sázky, ale také mít určitou dávku štěstí. Dalším nutností zmiňovanou v obou skupinách, zejména pak u neléčených sázkařů, je disciplinovanost, schopnost kontroly a železná psychika. Právě tyto vlastnosti či schopnosti jsou nutné pro minimalizaci ztrát a případnou maximalizaci zisku. Pokud sázkař těmito vlastnostmi a schopnostmi nedisponuje, často se po proherních sériích uchyluje k otáčení a sázení bez většího rozmyslu. Problémy v oblasti disciplíny a sebekontroly uvedlo 5 sázkařů, ti vnímají právě absenci této vlastnosti jako jeden z hlavních problémů propadu do patologických forem sázení. Problém s disciplínou uvedli rovněž 2 neléčení sázkaři.

„Já to prostě nezvládnou, nezvládnou tam sám od sebe dát třeba pětikilo, a když to prostě nevyjde, tak si říct dost.“ (Léčen 7, 34 let, smíšený gambler)

Jenomže já, když vidím, že to dvakrát, třikrát nevyjde, tak neumím prostě přestat. Ještě z jedné nebo ze dvou sázek to člověk nepozná. Ale ze třech, ze čtyřech to už třeba jo. Tak já třeba vidím, že jsem 4x prohrál, tak už bych toho prostě měl nechat. Ale já jedu a nechám toho třeba až na posedmé, po osmé. Což je pozdě no. Což by třeba mohla být dobrá tisícovka.“ (Neléčen 4, 21 let, emoční sázkař)

Vnímání rizika

Neléčení

Téměř všichni neléčení participanti (n=12) na otázku, zda si myslí, že sázení může být pro někoho rizikové, odpověděli kladně. Dle respondentů se jedná o jedince se slabší osobností, kterým chybí sebekontrola, nadměrně riskují, jejich primární motivací je zisk nikoli zábava, sázení vnímají nezdravě, neznají jeho matematický podklad, neumí se srovnat s neúspěšným obdobím a často podléhají přesvědčení, že prohrané peníze je možné získat opakovaným sázením zpět. Řada neléčených respondentů si nedovedla představit, jak je možné, že někteří sázkaři dojdou až do takových forem excesivního sázení, jiní byly toho názoru, že člověk se do problémů může dostat, ani neví jak, a bez potenciálního rizika nejsou ani oni. Čtyři respondenti znají ze svého okolí někoho, kdo má či v minulosti měl se sázením problém. V jednom případě se jednalo o blízkého příbuzného.

Všech 13 neléčených respondentů je přesvědčeno, že své sázení mají v současné době pod kontrolou. Nejméně však v případě jednoho respondenta s ním okolím tento názor nesdílí. Pět sázkařů uvedlo, že v minulosti krátkodobě pociťovalo, že jejich sázení překračuje v určitém ohledu mez. Ve 4 případech se jednalo o mez finanční, tedy měli pocit, že sází větší částky, než by měli nebo si mohou dlouhodobě dovolit. Jeden z těchto respondentů uvedl, že v krátké etapě svého sázení pociťoval určitou závislost. Ta se projevovala dle jeho slov především neschopností aktivitu ukončit. Přestože se daný sázkař pokoušel se sázením přestat, neboť dospěl k názoru, že se jedná o nevýdělečnou aktivitu, po pár dnech se k sázení opět navracel. V jednom případě sázkař uvedl, že problémem bylo zejména nadměrné zaujetí hrou, kterou jedinec trávil velké množství času. Všichni tito respondenti však záhy získali náhled na své chování, které se jim podařilo úspěšně zregulovat. Více se tomuto tématu budeme věnovat v následující části.

V této souvislosti byla rovněž respondentům položena otázka, zda vědí, kde hledat pomoc v případě, že by sázení u nich či jejich blízkých překročilo určitou mez. Osm respondentů uvedlo, že přibližně vědí, kde pomoc hledat. Část participantů zmiňovala, že informace je možné najít na stránkách sázkových kanceláří, další by pomoc hledali

u psychologa. Blíže však nevědí. Pět respondentů uvedlo, že by v dané situaci nevěděli, kde pomoc hledat, nejspíš by zkusili vyhledávat přes Google. Dva respondenti uvedli, že mají pocit, že tato problematika není dostatečně medializována a sázkaři nemají v této oblasti dostatek informací. Informace je sice možné nějakým způsobem na internetu dohledat, jsou však často rozházené. Dle jednoho z těchto participantů je v České republice v oblasti sázení potřeba větší osvěty. Sázkář sdělil, že riziko závislosti je u nás poměrně podceňované. On sám zná celou řadu případů, kdy se tato aktivita stala u daného jedince problémovou či patologickou. Dle názoru tohoto sázkaře je nutné více šířit informace o riziku propadu do patologického sázení a zveřejňovat příběhy osob, které se do těchto fází dostaly. Osvěta by byla rovněž potřeba v oblasti sázení obecně. K sázkařům by se mělo dostat více informací ohledně fungování sázkových kanceláří a limitování možnosti výhry při opakovaných úspěších. Více se tomuto tématu budeme věnovat v části zaměřené na sázkové kanceláře.

„Že, aby každé věděl, že když do toho Tipsportu pude a ty peníze tam prostě prohraje a prohraje jich tam hodně, tak zpátky už je nedostane. Ty lidi neví, když si tu registraci tam dělaj, tak ty lidi neví, že to tak je. A myslím si, že i dost lidí by se třeba nad tím zamyslelo, jestli jim to stojí za to. Jo, ty ty peníze tam prostě vyhodíš a prakticky se s nima můžeš rozloučit. Když si teda nezaložíš jinej účet a nevyhraješ je na jiným účtu, ale na tom svém účtu je prostě zpátky nedostaneš.“ (Neléčen 3, 29 let, investiční sázkař)

Léčení

Šest léčených respondentů se během rozhovoru vyjádřilo k rizikosti online sázení.

„každopádně dokážu říct, ten největší moment, kterej byl v sázení, je prostě online sázky. To si myslím, že změnilo spousta lidem život k horšímu.“ (Léčen 7, 34 let, smíšený gambler)

Právě dostupnost, rychlá manipulace s penězi a okamžitá odměna byly základními faktory, které dle sázkařů, měly významný podíl na vzniku jejich závislosti. Dle respondentů je možné, že pokud by bylo stále nutné podávat sázky pouze na pobočkách, nebylo by jejich sázení tak časté či by k jeho počátku snad vůbec nedošlo. Dva respondenti zmínili jako další rizikové faktory zejména nepřetržitou možnost vkládání financí a jiný pohled na hodnotu peněz danou jejich virtualitou. Jako další faktor potencující nadměrné sázení bylo zmiňováno zejména live sázení, obzvláště pak na tenis.

„A pak přišly online sázky v mobilu. To bylo asi největší peklo. A ještě větší peklo byly online sázky live, jako takový ty live sázky.“ (Léčen 8, 32 let)

„Ty live sázky, to bylo, to bylo největší peklo, na tom jsem...Kdyby byly ty předzápasový nebo kdyby ty live sázky nebyly, tak si troufám tvrdit, že jsem tomu zdaleka nepropadl tolik jako u těch live sázek, protože fakt u těch live sázek, tam fakt jde vsázet úplně na všechno. Tam v podstatě jde vsadit i na jeden gem v tenise, to znamená, že během 2 minut je ta sázka vyhodnocená a člověk může hrát dál, takže tam se to točí fakt rychle ty peníze.“
(Léčen 5, 28 let)

Během doby sázení si však tyto rizika většinou vůbec neuvědomovali.

Techniky zodpovědného sázení

Aby bylo možné udržovat sázení v nerizikové formě, tedy pouze jako zdroj zábavy a odpočinku bez větších finančních ztrát, je doporučováno dodržovat takzvané techniky zodpovědného sázení. Na internetu koluje celá řada rad a doporučení týkající se této oblasti. V rámci výzkumu byla pozornost věnována zejména sebeomezujícím opatřením, konkrétně pak limitům, dále rovněž vedení sázkařského deníku, práci s analýzami, statistikou, financemi a rovněž na konkrétní sázkařské styly a uvažování o sázení.

Neléčení

Jednou z hlavních zkoumaných oblastí zodpovědného sázení bylo užívání limitů. Žádný z respondentů nevyužíval, ani v minulosti nevyužil, možnost nastavení limitů přímo na stránkách či v aplikaci sázkových kanceláří. Dva respondenti uvedli, že nastavení limitů v aplikacích je dle jejich názoru určeno pro osoby, které jsou na sázení již závislé. Většina respondentů však sdělila, že existuje určitá částka v jejich hlavě, kterou by nepřekročili. Určitou variantu limitů zde tak můžeme pozorovat. Dva respondenti uvedli, že si limity nenastavují, protože vědí, že je nedokáží dodržet.

„Ne, protože já vím, že bych to nedodržel. Takže to vůbec nezkouším. Já jsem to zkoušel párkrát, ale vždycky...protože vždycky u mě pak převládla taková ta...že...mohl jsem si tam třeba vložit 500 korun a mohl jsem si říct, že budu mít třeba 100 na sázku, jo? Ale většinou to skončilo tak, že jsem vsadil třeba 100, 100, obě jsem prohrál, tak jsem vsadil třeba 300. Takže jsem to prostě porušil.“ (Neléčen 4, 21 let, emoční sázkař)

Velmi specifickou práci s finančním limitem uvedl jeden z investičních sázkařů, který na počátku vložil na sázkařský účet 30 tisíc jako investici, kterou se snaží dále rozmnožovat. Dle jeho slov, v momentě, kdy by nastalo období několikanásobných proher a přišel by i o vsazených 30 tisíc, své sázení by ukončil.

S nastavením vlastních limitů souvisí rovněž rozdělování financí na jednotlivé tikety. Jak bylo uvedeno výše, některé sázky jsou podávány za účelem zisku, jiné pak spíše pro zábavu. Tikety sázené za účelem zisku obvykle obsahovali menší kurzy, menší počet sázkových příležitostí, větší vklad a analýze bylo věnováno více pozornosti. Tikety pro zábavu byly více založeny na risku, obsahovaly více sázkových příležitostí. Sázkáři zpravidla nepředpokládaly, že by takové tikety mohly vyjít, proto výše vsazeného obnosu na daný tiket byla velmi malá, mnohdy v řádech pěti až desetikorun. Investiční sázkáři pak sázkami pro zábavu označovali tikety, které obsahovaly zápasy, které je skutečně zajímali, které například sledovali a chtěli tak zvýšit potěšení ze sledování.

Již z tohoto rozdělování tiketů můžeme vidět, že si sázkáři většinou uvědomují, že s vyšším počtem sázkových příležitostí sice stoupá kurz, klesá však pravděpodobnost správnosti celého tiketu. Jednou ze strategií minimalizace ztrát, tak může být rovněž preference SOLO tiketů. Upřednostňování tohoto stylu sázení uvedlo 5 sázkářů.

Ačkoli panují pochybnosti o tom, zda znalosti sázkaře skutečně zvyšují úspěšnost tiketu, jak bylo zmíněno výše, existují určité faktory, které ovlivňují pravděpodobný průběh hry. Zájem o sportovní dění a tvorba analýz, tak může do jisté míry snížit riziko velkých ztrát. Téměř všichni respondenti se shodli na tom, že pro minimalizaci ztrát je důležité, aby jedinec sázel na sporty, které zná a v kterých se, alespoň do určité míry orientuje. Ačkoli toto doporučení prakticky potvrzuje iluzi kontroly, obecně se s touto radou na internetu setkáváme a do jisté míry opět může být nástrojem pro minimalizaci ztrát.

Všichni sázkáři uvedli, že v průběhu své sázkařské kariéry si alespoň v určitém období dělali vlastní analýzy. V některých případech k tvorbě analýz docházelo společným probíráním zápasů v rámci skupiny. Tři respondenti, dva investiční a jeden soutěžní, postupem času přešli na styl sázení dle analyzátorů. Právě sledování sportovních událostí a informací, tvorba analýz a následné ověřování svých znalostí představuje pro sázkaře určitý druh zábavy spojený se sázením. Jeden sázkař uvedl, že o sport by se podobným způsobem zajímal, i kdyby nesázel.

Jako zdroje inspirace pro své tipy respondenti využívali analýzy jiných osob (n=10), články na sportovních webech (n=3), konzultace s přáteli či rodinnými příslušníky (n=5). V případě analýz jiných osob se ve většině případů jednalo o rozbory nacházející se přímo na stránkách sázkových kanceláří. Dva sázkáři uvedli, že analýzy jiných sázkářů si sice pročítají, avšak dle nich nesází, jeden z respondentů je přesvědčen, že jsou podstrčené sázkovou kanceláří. Tři respondenti uvedli, že si alespoň jednou v životě tipy koupili. Dva z těchto sázkářů si je kupují pravidelně. Šest sázkářů uvedlo, že někdy v životě napsalo

analýzu, kterou se mohli inspirovat jiní sázkaři. Motivací pro psaní těchto rozborů jsou především nety, které, pokud se tipem inspirovaný určitý počet osob, může sázkař získat.

Zajímavá je rovněž práce sázkařů s analýzami jiných osob. V některých případech celý proces začíná již od výběru tipérů, jako tomu bylo v případě investičních sázkařů využívající jednotkový systém. Podobnou práci s důvěrou bylo možné naleznout ještě u jednoho sázkaře. Ostatní respondenti však takto propracovaný systém neměli. Analýzy v mnoha případech však sloužily pouze jako zdroj inspirace či ověření vlastního tipu, většinou nedocházelo k slepému kopírování. Dva sázkaři, kteří více využívají analýzy druhých osob, uvedli, že pro podání tipu musí do určité míry uvažování tipéra, a tedy danému tipu, porozumět. Dva respondenti sdělili, že tipy již dále nezkontrolují, jednalo se však o sázkaře, kteří si své tipéry průběžně ověřují.

V souvislosti s investičními sázkaři byla zmíněna technika value bettingu, která je více popsána v teoretické části. Strategie sázení jako je právě value betting či sure betting jsou dle investičních sázkařů jediné možné ziskové styly sázení. Tyto techniky využívali pouze 3 respondenti.

Další doporučovanou technikou zodpovědného sázení je vedení sázkařského deníku. Pouze 3 respondenti si někdy v životě sázkařské deník vedli. Dva z nich si vedou zápisy stále. Všechny deníky měly elektronickou podobu tabulky. Do tabulek sázkaři obvykle zapisovali, na jaké zápasy vsadili, kolik, s jakým kurzem a zda byl jejich tip úspěšný či nikoli. Jeden z investičních sázkařů si takto vedl původně denní podrobnější zápisy, ty se však ukázaly jako velmi časově náročné, postupně tak přešel k týdenním souhrnům. Tento sázkař si rovněž vedl deník úspěšnosti svých tipérů. Právě časová náročnost byla důvodem pro ukončení vedení deníku jednoho ze zmíněných sázkařů. Ostatní sázkaři se o zapisování údajů nepokoušeli. Dle způsobů odpovídání působilo, že jim takovéto vedení přijde zbytečné. Většina respondentů uvedla, že svoji bilanci dokáží odhadnout či ji přibližně měsíčně spočítají. Tři respondenti sdělili, že se občas podívají do historie tiketů. Jeden ze sázkařů však zmínil, že dlouho dobu věřil, že jeho sázení je výdělečné, avšak v momentě, kdy si detailně spočítal historii svého sázení, zjistil, že se nachází v mínusu. U respondenta to vyvolalo značné rozčarování, kterému připisuje i následnou sázeční pauzu.

Do technik zodpovědného sázení bychom mohli zařadit rovněž práci s výběrem vyhraných peněz. Šest respondentů uvedlo, že si alespoň část vyhraných financí posílá na bankovní účet zpět. Důvodem bývá například obava ze sázení bez rozmyslu.

*„A já to vždycky hned vybírám, protože pak bych hned udělal kravinu na livu...“
(Nelčen 6, 19 let, sportovec)*

Peníze na svém účtu s nechávají například sázkaři za drobné, jejich finanční obrat je tak malý, že posílání financí zpět je v jejich případě spíše zbytečné. Zajímavé je, že výběry ze sázkařského konta mnohdy nedělají ani někteří sázkaři, kteří uvádějí, že jsou ve výrazném plusu. Tito respondenti uváděli, že dané finance jsou vyhraněné na sázení a prozatím je nechtějí využívat k jinému účelu.

Jak je tedy možné vidět výše, užívání klasické techniky bankroll managementu, money managementu či obecně zodpovědného sázení nejsou mezi sázkaři příliš užívány. Objevují se určité pokusy či upravené verze. Obecně bychom však mohli říci, že většina respondentů hlídání rizik poměrně podceňuje.

Léčení

Ve skupině léčených sázkařů bylo interview volnější a na toto téma nebyly zařazeny přímé otázky. Z výpovědí respondentů však bylo možné vydedukovat, že ve většině případů nebyly techniky zodpovědného sázení příliš využívány. Objevili se však rovněž respondenti, kteří se určitým způsobem se sázením snažili pracovat podobným způsobem jako neléčení sázkaři. Jeden z respondentů si například stanovil měsíční limit na prohru 2000 Kč, opět se však jednalo o limit vlastní, který nezanesl do aplikace, i přes tuto skutečnost se mu daný limit po určitou dobu dařilo dodržovat. Minimálně dva respondenti měli znalosti ohledně technik bankroll managementu a práce s procenty. Dva respondenti uvedli, že po určitou dobu využívali sázení typu sure betting. Jeden z těchto sázkařů sdělil, že mu toto sázení po určitou dobu vycházelo, avšak vždy přišla chvíle, kdy podlehl pokušení a po delší sérii proher vsadil větší částku na tiket, který byl opět proherní. Jelikož však technika sure bettingu je založena právě na jistotě, je otázkou, jak docházelo k těmto sériím proher.

Dalším významným tématem jsou výběry. Více než polovina respondentů uvedla (n=5), že si alespoň část vyhraných financí posílala na svůj bankovní účet, čtyři z těchto respondentů však přiznali, že tyto peníze velmi brzy vraceli zpět na sázkařské konto.

Rysy závislosti

Léčení

Ačkoli riziko propadu do patologického hráčství je u sázení oproti jiným formám gamblingu ve společnosti značně podceňováno, v rozhovorech bylo možné identifikovat řadu typických rysů či znaků závislosti, které se vyskytují nejen u gamblingu obecně, ale rovněž u dalších závislostí. Šest respondentů během rozhovoru samo přirovnalo sázení k jiným druhům gamblingu či k jiným závislostem, konkrétně pak ke hře na automatech, kouření a drogám.

Dva z těchto respondentů uvedlo, že sázení je v současné době dle jejich názoru srovnatelné s hraním automatů, ne-li mnohem nebezpečnější, to právě díky možnosti okamžitého vkladu a nepřetržitého sázení díky dostupnosti a možnosti live sázení.

Napříč rozhovory s léčenými sázkaři bylo možné identifikovat všech 9 znaků patologického hráčství dle DSM-V a rovněž všech 6 základních znaků závislosti obecně. Některé z nich však bylo možné nalézt rovněž v případě respondentů neléčených, jak je uvedeno níže. Pro porovnání bylo zvoleno 6 základních znaků závislosti.

Prvním znakem závislosti je craving neboli bažení, projevující se jako silná touha či potřeba vsadit. Zejména v pokročilých stádiích je jednou ze základních motivací ke hře, která žene sázkaře k opakovaným návratům k hazardní hře a neustálému shánění dalších finančních obnosů. Řada léčených respondentů uvedla (n=6), že se s cravingem potýká doposud. Tři respondenti uvedli, že v nedávné době pocítili chuť vsadit si. Jeden z respondentů na tomto základě relaboval. Chutě vsadit si bývají mnohdy spojeny s určitými místy, která měli sázkaři v minulosti spojené s touto aktivitou. Jeden z respondentů uvedl, že chuť vsadit si pocítil poté, co na svém bankovním účtu viděl větší obnos peněz.

„A z práce mi chodí 2 vřdycky za jeden měsíc a nějak se ty peníze nahromadily na tom účtu, a tak jsem se na ně nějak koukal v tom telefonu a říkám si: „Hm... je mi jich tam líto, že tam jsou.“ Já nejsem takovej, že hodně utrácím, spíš jsem utrácel kvůli tomu sázení. A teď jsem se na to koukal a říkal jsem si, že by toho mohlo být víc a tak dále, a tak dále, tak jsem měl trošku takovou chuť.“ (Léčen 4, 22 let, sázkař ve vlnách)

V souvislosti s cravingem a nebezpečím relapsu je nutné zmínit dva respondenty, kteří se nyní v době abstinence pohybují v značně rizikovém prostředí. Jeden z respondentů pracuje jako ostraha na sportovních utkání, druhý je zaměstnán ve společnosti zabývající se sportovními výsledky. Oba si uvědomují, že dané prostředí je se sázením úzce spjaté, dle jejich sdělení však žádný craving nepocítují.

Dalším rysem, který bylo možné u respondentů pozorovat, byly potíže v kontrole nad sázením. Participanti pocítovali nutnost neustále kontrolovat průběh utkání, mnohdy trávili sázením většinu svého dne a často rovněž noci. Tuto ztrátu kontroly bylo možné pozorovat rovněž v opakovaných pokusech o regulaci či ukončení sázení, které však ve většině případů skončilo opětovným návratem k sázení. Participanti mnohdy sdělovali, že jejich hlavním problémem byla zejména nedisciplinovanost. Ta se projevovala rovněž takzvaným otáčením či opakovanými sázkami. Pokud jedinec prohrál větší obnos peněz, začal mnohdy ztrácet kontrolu nad svým jednáním a prohrané peníze se za každou cenu snažil opětovným sázením získat zpět. Podobně tomu bylo rovněž v případě výhry, která mnohdy pudila k další hře ve

snaze finanční zisk ještě znásobit. Oba případy však často vedly spíše k dalším ztrátám. Toto jednání bylo velmi těžko ovladatelné a mnohdy doprovázené velmi nepříjemnými pocity. Jeden ze sázkařů uvedl, že pro něj bylo vysvobozením, pokud prohrál všechny dostupné peníze a z kolotoče sázení se alespoň na malý moment vymanil. Tyto pocity uvolnění popisovali sázkaři rovněž nyní, po ukončení sázkařské kariéry. Extrémní zaujetí hrou, které se z počátku váže spíše k pozitivním prožitkům, se tak velmi rychle mění v jakousi past na sázkaře, z které je těžké se vymanit.

Třetím rysem závislosti je tělesný odvykací stav neboli „abst'ák“. Ačkoli v případě gamblingu se nejedná o látkovou závislost, dva z respondentů prožívali, po delším období bez účasti na hře, stavy projevující se na tělesné úrovni. Tyto stavy byly popisovány jako třepání spojené s nervozitou a úzkostí. Jeden z těchto sázkařů tento stav přímo nazval abst'ákem.

Další z rysů závislosti, nárůst tolerance, je možné pozorovat ve zvyšování sázek či času tráveném sázením. Respondenti mnohdy popisovali, že původní nižší sázky jim již v pozdějších fázích nepřinášely takový pocit uspokojení.

„No, to bylo tak, že jsem tam dával málo, že jo. 200 jenom, pak jsem z těch 200 udělal 2000, 3000, pak z tisíců jsem udělal 10 a tak dále. A pak jakože stovky pro mě už ztratily smysl, abych sázel, a proto jsem asi přešel na větší částky. A takhle nějak to bylo.“ (Léčen 4, 22 let, sázkař ve vlnách)

„...ale ve chvíli, kdy jsem zvyklej sázel třeba, já nevím, za tisíce, desetitisíce, tak potom mě prostě sázka, co je za 500, už neuspokojí. Samozřejmě to závisí i na tom, jak velké ten rozpočet jsem měl.“ (Léčen 5, 28 let)

U léčených respondentů se objevilo také zanedbávání jiných zájmů, potěšení, ale rovněž povinností. Sázení se postupně stalo hlavní náplní života respondentů, trávili jím většinu pracovního, studijního i osobního života. Postupně začali zanedbávat své partnerské vztahy, koníčky, ale rovněž běžné lidské potřeby.

„Vlastně nejedl jsem, dalo by se říct, že jsem třeba 2 týdny nejedl, a prostě mě jenom zajímalo, abych měl vsazené...“ (Léčen 2, 25 let)

„No, ale pak jsem byl ve fázi, že jsem nedělal nic jiného, než že jsem 90 % času sázel. To bylo, já jsem ráno vzal první věc mobil, nějaká sázka. A to byly všechno online sázky, ne ani takový, že si člověk vsadil na večerní zápas a druhý den se podíval, jak to dopadlo. Ne, to byly ty live sázky typu: za minutu věděl.“ (Léčen 8, 32 let)

Jeden z respondentů uvedl, že se nedokázal koncentrovat na vnější svět a jeho okolí ho obtěžovalo. Extrémní ponoření do hry a uzavření před okolním světem se objevilo rovněž

u dalších sázkařů. Jeden z respondentů sdělil, že po období uzavřenosti, poté co se dostal do léčby, měl problémy se normálním způsobem vyjadřovat, postrádal slovní zásobu a dle jeho slov prožíval stav, jako by měl vygumovanou hlavou a stal se z něj primitiv. Léčení sázkaři tak mnohdy popisovaly stavy ztráty kontaktu s realitou a plné ponoření do hry.

„A to už je potom problém, protože člověk vlastně se dostává do takové spirály myšlení čísel, kdy opouští tento reálný svět, a přemýšlí vlastně akorát nad tím, jak hraje, jak vsadit a potom se dostává do fáze kontroly té sázky, té hry samotné, jak se ta hra vyvíjí, jo? A nevyšimá si toho okolí, což je věc, kdy jsem neustále kontroloval mobilní telefon, jak se vyvíjejí výsledky, a prožíval s těmi svými sázkami ty úspěchy a neúspěchy. Je to v podstatě virtuální realita, kdy vás to okolí, které se kolem vás děje, obtěžuje.“ (Léčen 1, 47 let, smíšený gambler)

„Jak říkám, pak já u toho vůbec nepřemejšším. A ono je to potom vidět, že člověk vezme telefon do ruky, je tam 5 hodin a z konta mu zmizí 30 tisíc a ani neví jak. Nepřemejšlí o tom. Já jsem v podstatě ty peníze, který jsem tam nechal, ani nepočítal, protože mě to vždycky oznámil až účet, že už si nemůžu poslat žádný peníze, a pak mě to začalo vždycky děsit. A do té chvíle jsem si to vůbec neuvědomoval, vůbec jsem nepřemejšlel nad ničím.“ (Léčen 7, 34 let, smíšený gambler)

Právě prostor pro staré i nové koníčky a zájmy, trávení času s přáteli a vyhlídky na pestřejší budoucnost abstinující sázkaři zmiňovali jako pozitivní aspekty současného stavu.

Těchto 6 znaků většinou spojuje všechna závislostní chování. Existují však jisté faktory, které jsou charakteristické právě pro gambling. S hraním hazardních her je spojena například celá řada kognitivních omylů. K uvědomění si iracionality uvažování a podlehnutí těmto kognitivním omylům často docházelo až v léčbě. Nyní s odstupem času léčení sázkaři mnohdy nedokáží pochopit, jak je možné, že byli schopni takto podlehnout určitému klamu.

Mezi další aspekt typický pro patologické hráčství, které bylo možné rovněž v příbězích identifikovat, je charakteristický vývoj hráčské závislosti. Rovněž v případě sázkařů je možné pozorovat stádia výher, proher i zoufalství. Ve fázi zoufalství se podobně jako u jiných typů gamblingu objevuje řada extrémních negativních myšlenek jako je zvažování sebevraždy či spáchání trestného činu.

Neléčení

I přes skutečnost, že většina neléčených sázkařů uvedla, že mají své sázení pod kontrolou, rovněž u těchto respondentů bylo možné na základě jejich sdělení identifikovat řadu kognitivních omylů i rizikového chování, které bývá spojováno s problémovým či

patologickým sázením. Nejčastějším kognitivním omylem vyskytujícím se v některé fázi sázkařské kariéry u každého respondenta byla, stejně jako v případě léčených sázkařů, iluze kontroly. Jak již bylo zmíněno výše, tato představa se u většiny neléčených respondentů postupem času měnila již během sázkařské kariéry. Zatímco na počátku vnímali účast na sázení jako jednoduchý zdroj příjmu, s postupem času většina došla k názoru, že reálná možnost predikce je poměrně nízká, většina sázkařů není schopna si dlouhodobě sázením vydělávat a neexistuje takzvaná tutovka. V případě některých sázkařů však iluze kontroly přetrvává.

U třech respondentů bylo možné identifikovat určité podoby magického myšlení. Tito respondenti věřili, že na sázení může mít vliv vyšší síla. Dle slov jednoho z participantů je sázení ovlivňováno „něčím tam nahoře“, jiný respondent věřil v energie, které mohou mít vliv na výsledek sázkařova typu vycházející například z jeho vlastních obav. Respondenti si rovněž tvořili různé teorie ohledně sázení, které však neměly žádné racionální zdůvodnění. *„Já to mám tak, říkám, pokud ti to vychází a máš šancu, tak říkám: „Nechod’ spát, nechod’ spát.“ Protože jakmile jdeš spát a ráno se vzbudíš a jdeš vsázet znovu, tak tam máš ty kříže. A stalo se mi to už 3x nebo 4x přesně takhle.“ (Neléčen 4, 21 let, emoční sázkař)*

Deset neléčených respondentů uvedlo, že několikrát během jejich sázení došlo k takzvanému otáčení. Tedy po prohraném tiketu, se snažili rychle ztracené peníze nahrát zpět. Toto chování řadí především do období počátku sázení. Tři respondenti uvedli, že se u nich toto chování výjimečně objevuje i v současnosti. Pět respondentů sdělilo, že někdy během své sázkařské kariéry sázeli bez rozmyslu na zápasy, které se zrovna naskytly, ale příliš danému sportu nerozuměli. Toto chování může souviset rovněž s emočním sázením, tedy sázením pod vlivem silných emocí, které se u neléčených sázkařů rovněž nejméně ve třech případech objevilo.

I přes tyto rizikové faktory neléčení sázkaři ve většině případů nevykazovali známky problémového či patologického hráčství. Nejméně však v případě čtyř respondentů by dle našeho názoru mělo být dbáno zvýšené opatrnosti. Odpovědi těchto respondentů byly v některých aspektech odlišné od zbytku neléčených sázkařů. Dva respondenti vytvářeli na základě svých výpovědí dojem, že něco skrývají, že nejsou zcela upřímní a otevření. Jeden z těchto respondentů na jasné otázky na jeho osobu odpovídal obecnými tvrzeními o jiných sázkařích, ve svých odpovědích si mnohdy protiřečil, na otázky s jasnou odpovědí často odpovídal stylem: „to je těžké říct“. Choval se nadřazeně, suverénně a manipulativně. Zároveň jsme měli opakovanou informaci z jeho okolí, že tento sázkař má se sázením reálné problémy zejména v oblasti financí. Při přímé konfrontaci však toto tvrzení zmíněný

respondent popřel, avšak přiznal, že v určitém období, kdy procházel životní krizí, jeho sázení bylo excesivní a věnoval se dalším rizikovým aktivitám. Zkušenost měl rovněž s jinými druhy hazardních her. Zejména pak s VLT, na kterých prohrál 500 tisíc korun. Mimo záznam uvedl, že má sklony k násilí a agresí, rád riskuje a má neobvyklé zájmy.

Druhý z těchto respondentů byl během rozhovoru značně nervózní a zmatený. Často odbíhal k jiným tématům. Kódování a následná analýza dat tak byla velmi obtížná. Ačkoli respondent během rozhovoru často zmiňoval potřebu určité jistoty jak v životě, tak při sázení, z jeho výpovědi vyplývalo, že je občas jeho sázkařské chování impulzivní a nedisciplinované. Sám uvedl, že by rád zlepšil právě oblast zodpovědného sázení. Na závěr rozhovoru sázkař položil otázku, zda se může ozvat v případě, že by jeho sázení přerostlo určitou mez. Je tedy možné, že jedinec pocítuje již nyní během svého sázení určité problémy. Jedná se však pouze o domněnku. Stejně tak je možné, že se v případě zmíněného sázkaře jedná pouze o úzkostnějšího jedince. Celkový dojem však potvrzuje ještě následující skutečnosti. Během rozhovoru respondent uvedl, že jeho snoubenka si na jeho sázení opakovaně stěžovala a tajně mu smazala aplikaci sázkové kanceláře. Po ukončení rozhovoru respondent odmítl vyplnit dotazníky zaměřené na problematiku závislosti se zdůvodněním, že jsou příliš osobní.

V případě posledních dvou sázkařů je dle našeho názoru nutné dbát zvýšené opatrnosti po předchozích zkušenostech. U jednoho z respondentů se v minulosti objevily problémy se zvládáním školních povinností. Druhý sázkař je výrazně emoční. Sázení velmi prožívá a již několikrát byl emocemi během sázení ovlivněn. Oba respondenti patřili do typologie emočních sázkařů.

Léčba

Šest z osmi léčených respondentů během získávání dat stále docházelo do ambulantní služby, většina z nich se nacházela ve fázi doléčování. Dva respondenti již svou léčbu ukončili. Tři respondenti měli zkušenost rovněž s ústavní léčbou. Jeden z respondentů dokonce dvojnásobnou. U jednoho z participantů ústavní léčba souvisela s předchozí závislostí na hracích automatech. U pěti sázkařů se jednalo o jejich první léčbu. Zbylí 3 sázkaři již za sebou měli zkušenost s léčbou ambulantní, dva z nich i léčbou ústavní.

Jeden z těchto respondentů, který absolvoval krátkou ambulantní léčbu a následně pobytovou, identifikoval 4 faktory, které měly vliv na následný relaps. Mezi ně patřilo podcenění doléčování, nuda, tedy nedostatek aktivit, kterými by vyplnil čas dříve trávený sázením, návrat k financím a vystavení se rizikovému prostředí, kdy klient docházel

s kamarádem do sportbaru, kde kamarád sázel. Jeden z respondentů se během své první ambulantní léčby pokoušel se svým terapeutem kontrolovaně sázet. Poté, co byl kontakt s terapeutem ukončen, však sázkař nebyl schopen tento styl dlouhodobě udržet. Právě potřebu kontroly zmínili ve svých výpovědích 2 další respondenti.

Sázkaři vstupovali do léčby s různými motivacemi i očekáváním. Léčba byla vnímána jako útek od stupňujících se problémů či například jako možnost naučit se žít normálním životem. Všichni participanti však měli k aktuální léčbě velmi kladný vztah. Ačkoli na počátku pociťovali značnou nejistotu, obavy a stud, následně hodnotili prostředí jako bezpečné. Po období subjektivní samoty a uzavření byla možnost o svých problémech mluvit osvobozující. Z rozhovorů vyplývalo, že docházení do léčby dávalo respondentům prostor pro bezpečnou ventilaci myšlenek i emocí, terapeut byl mnohdy jedinou osobou, s kterou bylo možné hovořit o všech aspektech daného problému, neboť poskytoval pomoc a podporu a jeho reakce byly nezraňující. Terapeuti nabídli svým klientům celou řadu užitečných tipů ohledně abstinence a dalších aspektů závislosti. Nabízeli jiný pohled na problematiku a poskytovali tak úlevu.

Mezi základní opatření proti sázení patřilo zrušení sázkařského účtu a kontrola financí. U některých respondentů finance po určitou dobu spravoval někdo z jejich blízkých, který jim dával pouze určité „kapesné“, či byli pod neustálou kontrolou. Jeden z respondentů uvedl, že klíčem k úspěšné abstinenci je mluvit k sobě, zapomenout na vše spojené se sázením a začít se věnovat jiným aktivitám. Jeden z respondentů pociťoval v období abstinence občasné craving a abstinenční projevy. Nejvíce mu v tomto období pomohlo psaní deníku, kam zaznamenával emoce i myšlenky. Jeden z respondentů vnímal ambulantní léčbu jako nejdůležitější na cestě ke své úspěšné abstinenci.

S léčbou souvisí rovněž **současný život** těchto respondentů. Všichni léčení respondenti vnímají přínosy **abstinence**. V současné době se cítí šťastnější, spokojenější a uvolněnější. Zlepšila se jejich komunikace s okolím, zmizel nadměrný stres i problémy se spánkem. Ačkoli většina respondentů stále splácí dluhy vzniklé sázením a zkušenost s nadměrným hraním mnohdy popisovala jako velmi tíživou a náročnou, řada z nich vnímá tuto epizodu života rovněž jako velmi přínosnou, neboť je naučila být pokornými a skromnými, nelpět na financích, pomohla jim uvědomit si, co ve svém životě mají a čeho by si měli skutečně vážit. Po této, pro řadu z nich, velmi tíživé zkušenosti začali znovu žít a věnovat se aktivitám, na které doposud neměli čas. V současné době tak vnímají díky této zkušenosti určitý posun ve svém životě. Jsou rádi, že vyhledali léčbu a ve svém životě tak našli konečně klid. Řada z nich uvedla, že by se znovu k sázení vrátit nechtěla.

Ačkoli všichni respondenti uvedli, že současný stav má své výhody, u 3 respondentů se objevily pochybnosti o abstinenci. Ve dvou případech respondentům v životě něco chybí, u jednoho z participantů převládá strach, zda abstinenci zvládne, a již dopředu očekává relaps.

Při **zpětném pohledu** respondentům jejich chování během sázení přišlo nepochopitelné. Uvědomovali si iracionalitu svého chování a nesmyslnost způsobu sázení. Nejméně 3 respondenti přímo či nepřímo vyjádřili těžkost této zkušenosti, na kterou neradi vzpomínají. Velmi tíživé pro ně jsou zejména výčitky svědomí za lži, které směřovaly k jejich rodině i přátelům, a starosti, které jim svých chováním způsobili. Pouze jeden respondent uvedl, že na sázení mu zůstávají především dobré vzpomínky.

Sázkové kanceláře (SK)

V souvislosti se ziskovostí sázení a zároveň určitým rizikem závislosti je nutné zmínit rovněž chování sázkových kancelářů. Řada respondentů se právě k tomuto tématu rovněž hojně vyjadřovala.

Hlavním problémem zmiňovaným sázkaři bylo zejména limitování výhry. Pokud byly tikety sázkaře opakovaně ziskové, tedy několikrát za sebou vyhrál určitý obnos, sázkové kanceláře stanovily tomuto hráči určitý limit na výhru. Tedy určily, jakého maximálního zisku může daný sázkař u příslušné SK dosáhnout. Omezen byl tak rovněž vklad na tiket, neboť ten se násobí kurzem a následně tak určuje možnou výhru. Pokud se sázkaři následně přestane dařit, nemá již šanci vyhrát ztracený obnos zpět, neboť sázkové kanceláře většinou tento limit neruší. Další způsob, jakým sázkové kanceláře omezovaly dlouhodobou možnost výhry, byla kontrola tiketů. Jeden ze sázkařů sdělil, že od určité částky jsou jeho tikety detailně kontrolovány bookmakery. Těmito opatřeními se SK chrání před sázkaři, kteří využívají systému jistého či hodnotného sázení.

Jeden z respondentů byl z tohoto chování značně rozhořčen. Dle jeho názoru nemají sázkaři v České republice v tomto ohledu zastání. Přestože zákon uvádí, že by ke každému sázkaři mělo být přistupováno stejně, chování SK dle něj tento zákon porušuje. Sám již zvažoval možnost soudního sporu v této oblasti. Dle jeho názoru by v České republice měla vzniknout organizace, která by zaštiťovala práva sázkařů a nabízela pomoc při případných problémech s excesivním sázením. Zákon o hazardních hrách je dle jeho slov prolobbovaný sázkovými kancelářemi, které si při sepisování jeho návrhu vytvořily svaz, který prosazoval práva těchto kancelářů, a podílel se tak na vzniku tohoto zákona směrem ku prospěchu SK.

Další zmiňovanou oblastí spojenou se sázkovými kancelářemi jsou reklamy. Dva respondenti si uvědomují, že právě ty je nejvíce k sázení přitáhly. K problematice reklam se vyjádřili rovněž léčeni participant, kteří se v době abstinence musí neustále potýkat s intenzivní reklamní masáží.

7.2 Odpovědi na výzkumné otázky

Tato kapitola je věnována odpovědím na základní výzkumné otázky stanovené v úvodní části výzkumu.

1) Jaké typy sázkařů (dle různých sázkařských stylů) je možné v populaci českých online sázkařů na sport identifikovat?

Během analýzy dat bylo na základě společných znaků, které se u respondentů objevily, identifikováno několik typů sázkařů. Pro lepší názornost byly jednotlivé typy opatřeny názvy na základě významných charakteristik. Jmenovitě se jednalo o: sázkaře za drobné, investiční sázkaře, emoční sázkaře, sportovce, sázkaře ve vlnách, smíšené gamblery a útěkové sázkaře. Sázkaři za drobné se vyznačovali především nízkými výšemi vkladu na tiket, sázením pro zábavu, velkým sportovním zaujetím a poměrně nízkým rizikem propadu do patologického hráčství, alespoň v daný moment. Investiční sázkaři vnímali sázení jako zdroj zisku, jejich výše vkladu byly v populaci neléčených sázkařů nejvyšší, sázení mělo velmi profesionální charakter, využívali techniky value bettingu a sázeli na základě tipů analyzátorů, hlavní motivací zde byl zisk. Pro emoční sázkaře bylo typické zejména značné prožívání sázení, spojené se sledováním utkání, průběh zápasu a výsledek utkání významně ovlivňoval náladu jedince a jeho další sázení, které se mnohdy vyznačovalo impulzivitou, otáčením a mnohonásobným podáváním sázek. Tento typ sázkařů může být ohrožen jistým rizikem, neboť snadněji podléhá svým emocím. Sportovci jsou známou a typickou kategorií sportovních sázkařů. Vyznačující se vlastní sportovní kariérou, daní jedinci mnohdy pocházejí ze sportovních rodin a často podléhají dojmu, že na základě vlastních znalostí a dovedností v určitém sportu jsou schopni lépe predikovat výsledek utkání, dominuje zde tak silná iluze kontroly. Sázkaři ve vlnách jsou pak skupinou sázejících, u kterých se jako typický vzorec objevuje střídání herního období a pauz, ty mnohdy přicházejí v momentě větší prohry, v některých případech se záměrem sázení ukončit. Následně však z různých důvodů dochází k návratu a pokračování v hazardním hraní. U smíšených gamblerů můžeme nalézt kombinaci sázení s jinou formou hazardní hry, a to buď současně či střídavě.

V případě útekových sázkařů pak dominuje jako hlavní motiv únik od náročné životní situace.

Mezi respondenty se objevila rovněž řada sázkařů s unikátním, avšak velmi zajímavým stylem sázení. Jednalo se o psychologizujícího sázkaře, soutěživého sázkaře či příležitostného sázkaře. Psychologizující sázkař se zaměřoval na psychiku jedinců či významných osobností jednotlivých týmů. Na základě sledování chování a informací o tomto hráči následně predikoval výsledky utkání. I u tohoto sázkaře se vyskytovala značná iluze kontroly. Soutěživý sázkař se ve svém stylu zaměřoval pouze na soutěže a výzvy sázkových kanceláří, sázel na základě analyzátorů na stránkách SK, účastnil se ročního maratonu, jeho hlavní aktivitou pak byly soutěže mezi jednotlivými sázkaři, tomu přizpůsoboval výši kurzu i vkladu, motiv soutěživosti a snaha porazit soupeře byla u tohoto sázkaře silnější než touha po zisku. Příležitostný sázkař se pak zaměřoval pouze na určitý druh sportu, kterému se v minulosti sám věnoval, a určité sportovní události, mimo tyto turnaje sázel jen velmi výjimečně.

2) Jaký význam má sázení v životě online sázkařů na sport?

Hlavním motivem, pro který se sázkaři ve výzkumném souboru léčených i neléčených sázkařů ve většině případů rozhodli sázet, byla vidina zisku. Sázení tak pro jedince často představuje zdánlivě snadný zdroj příjmu, který je spojen s příjemnou aktivitou sledování zápasů a zájmem o sport. Sázkaři jsou mnohdy rekreační či rovněž profesionální hráči sportu či jedinci se zájmem o sport a horliví sportovní fanoušci. Možnost spojit zábavu s určitým příjmem je tak pro ně značně lákavá. Postupem času však řada z nich zjišťuje, že vidina zbohatnutí prostřednictvím sázení je pouhou iluzí a pro řadu z nich se stává spíše zábavou, koníčkem a možností, jak zpestřit sledování sportovních utkání. Avšak objevují se rovněž sázkaři, u kterých iluze přetrvává a objevují se neustálé snahy o zisky či sázkaři, kteří mají ve své aktivitě určitý systém, který jim zajišťuje ziskovost. Častou odpovědí bylo rovněž sázení jako způsob zahánění nudy. Většina respondentů měla podávání sázek spojené především se sledováním sportovních událostí, ty byly, díky vzrušení a adrenalinu spojeným se sázením, zajímavější a napínavější. Řada participantů uvedla, že pokud chtějí sledovat zápas, vsadí si, následně pocítují větší vtažení do utkání a s tím související větší prožívání. Právě adrenalin a s ním spojené pocity napětí byly mezi participanty často zmiňovanými důvody k sázení. V souvislosti s prožíváním je nutné zmínit další význam v životě sázkařů, který se objevil ve skupině léčených sázkařů. Zde bylo možné naleznout silné propojení

s emocemi. Sázení zde představovalo únik z náročných životních událostí či prostor pro odžití jak pozitivních, tak negativních emocí.

Jako významný se ukázal rovněž sociální aspekt, sázení je značně spojené se setkáváním s přáteli a společným sledováním zápasů.

Tato aktivita tak v životě sázkařů představuje především možnost finančního obohacení, zábavu, odpočinkovou aktivitu, zdroj adrenalinu a příjemných pocitů napětí, ale rovněž možnost ověřit si své znalosti, sociální aktivitu a předmět setkávání s přáteli. Může být rovněž zdrojem ventilace emocí či únikem před náročnými situacemi života.

Různé druhy motivů se pak liší rovněž na základě příslušnosti k dané kategorii sázkařů popsané výše.

3) Uvědomují si čeští sázkaři rizikovost online sázení na sport?

Dle výsledků analýzy dat si čeští sázkaři uvědomují rizikovost online sázení, avšak především ve vztahu k druhým osobám. Ačkoli většina respondentů uvedla, že sázení je pro určité osoby značně rizikové a může vést k propadu do patologických forem, sami vnímali, že mají své sázení pod kontrolou. Dle respondentů jsou ohroženi zejména jedinci se slabší osobností, kterým chybí sebekontrola, nadměrně riskují, jejich primární motivací je zisk nikoli zábava, sázení vnímají nezdravě, neznají jeho matematický podklad, neumí se srovnat s neúspěšným obdobím a často podléhají přesvědčení, že prohrané peníze je možné získat opakovaným sázením zpět. Některé z těchto rysů však bylo možné naleznout rovněž mezi těmito respondenty.

Ve výzkumném souboru se rovněž objevilo několik sázkařů, kteří v určitém období své sázkařské kariéry, pociťovali částečnou ztrátu kontroly nad svým sázením. Velmi rychle však získali na své jednání náhled, zvládli své sázkařské chování zkorigovat a po určité pauze se vrátili k bezpečnější formě účasti na této aktivitě.

Velká část respondentů ze svého okolí zná někoho, kdo problémy se sázením má či v minulosti měl. Kde hledat v případě potřeby pomoc pro sebe či své blízké však obvykle přesně nevědí.

V této souvislosti je nutné zmínit rovněž vnímání rizikovosti ze strany léčených sázkařů. Po získání náhledu během léčby označují za rizikové především faktory spojené s online formou hazardního hraní jako je okamžitá dostupnost sázek prostřednictvím mobilního telefonu, možnost rychlé a nepřetržité manipulaci s financemi a jejich virtuálnost. Významný podíl na propadu do patologického hráčství byl poté připisován zejména live

sázkám, které umožňují téměř nepřetržité sázení bez většího rozmyslu. Značné riziko představuje zejména live sázení na tenis.

4) Jaké techniky zodpovědného sázení online sázkaři na sport užívají?

Ačkoli čeští sázkaři na sport obecně vnímají rizikovost online sázení, dle výsledků analýzy dat ve většině případů technikám zodpovědného sázení a předcházení riziku problémového sázení nevěnují příliš pozornosti. Většina sázkařů nevyužívala žádné z doporučených technik, jako jsou například limity, proporcionální sázky, vedení sázkařských deníků apod. Ačkoli většina respondentů uvedla, že mají nějaké limity pro sebe vnitřně stanovené, řada z nich rovněž sdělila, že nejsou pevné a občas dojde k jejich překročení. Pokud se ve výzkumném souboru objevila snaha o implikaci nějaké techniky zodpovědného sázení, využívána byla pouze po krátký čas, následně došlo k její redukci či úplnému ukončení. Hlavním důvodem bylo, že pro sázkaře představovala značné omezení, ať už ve výši sázky či časové. Jako určité techniky, které teoreticky mohou zmírnit riziko propadu do excesivní formy hraní objevující se mezi sázkaři, můžeme zmínit například preferenci předzápasových sázek, SOLO sázek, odesílání části výhry na bankovní účet, tvorbu vlastních analýz, vyhledávání systému, sázení dle systému value betting, ale rovněž sázení na známé sporty, ačkoli v této oblasti panují ve výzkumech značné rozpory.

5) V jakých bodech se shoduje a liší skupina online sázkařů na sport, která nevyhledala doposud odbornou pomoc, od skupiny, která již zkušenost s odbornou pomocí související se sázením má?

Shody mezi oběma skupinami bylo možné naleznout zejména v základních charakteristikách a rovněž v počátcích sázkařské kariéry. Ve většině případů se jednalo o mladé svobodné muže ve věku kolem 19-35 let se značným zájmem o sport, rekreační či profesionální sportovce a velké fanoušky. V obou skupinách se nacházeli středoškolsky vzdělaní i vysokoškolsky vzdělaní respondenti, během své sázkařské kariéry studující či pracující, působící rozumně, inteligentně. Počátky kontaktu s hazardní hrou byly mnohdy spojovány s účastí další, zejména mužské, osoby, která jedince k sázení přivedla. V obou skupinách výzkumného souboru k prvním sázkám docházelo často na pobočce, ještě před 18. rokem věku za účasti kamaráda, otce či dědy. První tikety obsahovaly velké množství zápasů s malou výší vkladu. Hlavní počáteční motivací byla v obou skupinách zejména vidina zisku a zábava následovaná potřebou prožívat pocity napětí a adrenalinu. V obou skupinách rovněž docházelo k postupnému zvyšování sázek.

Pokud neléčení sázkaři došli za určitou mez, udrželi si náhled na vlastní chování a došlo k určité regulaci v oblasti sázení. V případě léčených sázkařů k náhledu docházelo až poté, co se ocitli v platební neschopnosti či začali trpět nepříjemnými psychickými stavy, v některých případech získání náhledu přišlo až v léčbě. Zatímco většina neléčených sázkařů si postupem času uvědomila, že sázení není výdělečné a tuto aktivitu začala vnímat spíše jako zdroj zábavy, ve skupině léčených sázkařů představa možnosti získat sázením větší obnos peněz přetrvávala obvykle až do konce sázkařské kariéry. Tato iluze byla podporována především vlastní zkušeností s velkou výhrou, neboť většina sázkařů prošla obdobím výher či se období výher střídala s obdobím ztrát. Finanční motiv tak postupně u této skupiny nabíral na síle. Značný problém dle léčených respondentů pak představovala vlastní nedisciplinovanost, související s neschopností ukončit sázení v momentě velké výhry či velké prohry. Hlavní zlom ve vývoji sázení a propadu do excesivních forem představovala zejména první půjčka, první sáhnutí na peníze určené k jinému účelu či patřící jiné osobě. V tento moment se spustil kolotoč půjček a shánění financí. Jedna půjčka splácela druhou a ve spojení s excesivním sázením znamenala stále větší propady do problémového či patologického sázení. Z aktivity, která na počátku představovala zdroj příjemných pocitů, zábavu a odreagování se stala činnost, která působila na jedince značný tlak, a dostávala je do stavů extrémního stresu, kdy hlavním motivem bylo získat finance na splacení půjček a dluhů a mnohdy egodystonní potřeba sázet.

6) Jaké rozdíly a shody je možné nalézt v propadu do problémového či patologického hráčství v populaci online sázkařů na sport od jiných hazardních her popisovaných v dostupné literatuře?

Dle výsledků analýzy dat je možné v současné době označit sportovní sázení za srovnatelné s jinými druhy hazardních her. Léčení sázkaři popisovali genezi hráčské závislosti tak, jak je uváděna v dostupné literatuře. I zde nalézáme fázi výher, střídanou fází proher, pokračující až do fáze zoufalství, spojenou se značným stresem, negativními myšlenkami, zvažování kriminálního chování či pokusem o suicidium. Shodu nacházíme rovněž v okamžitosti odměny, která představuje značné riziko v propadu do patologického hráčství, a to zejména v případě srovnání hracích automatů a live sázení. U daných respondentů bylo rovněž možné nalézt všech 6 znaků závislosti.

Na základě rozhovorů s řadou sázkařů v léčbě i rozhovoru s terapeutkou gambling ambulance je možné říci, že v současné době je rizikovost online sázení na sport srovnatelná s jinými druhy hazardních her, zejména pak právě s hracími automaty. Zatímco v minulosti,

díky omezené dostupnosti sázení orientovaného do kamenných poboček, představovalo sportovní sázení méně rizikovou formu hazardního hraní, s otevřením online prostředí a možností live sázek došlo na tomto poli ke značné změně. Možnost téměř nepřetržitého podávání live sázek je téměř srovnatelné s možností nepřetržitého mačkání tlačítka VLT automatu, výsledek a případná odměna přichází okamžitě, čímž se fixuje dané chování. Tuto rizikovost potvrzuje rovněž sdělení terapeutky gambling ambulance, která zaznamenává v současnosti vysoký počet klientů právě s problematikou online sportovního sázení.

8 Diskuze

Výsledky analýzy získaných dat

Cílem empirické části diplomové práce bylo zmapovat skupinu online sázkařů na sport a na základě získaných dat následně vytvořit sázkařské kontinuum či typologii, která by poskytla informace o chování těchto hazardních hráčů, vnímání rizika a práci s ním. Pozornost byla věnována rovněž přechodu do patologických forem této aktivity.

Výzkumný soubor čítající 21 participantů odpovídal svým gendrovým rozložením, věkem, vzděláním i rodinným stavem populaci online hráčů i online sázkařů na sport. Jednalo se o mladé muže se středoškolským a vysokoškolským vzděláním, studující či pracující, ve většina případů svobodných a nezadaných (LaBrie et al., 2007; Wood & Williams, 2011; Brenza & Charvát 2018, in Mravčík et al., 2018).

V rámci výzkumného souboru bylo identifikováno 7 typů sázkařů, označených dle významných charakteristik, které se objevily u dvou či více respondentů. Následně byly nalezeny další 4 zajímavé přístupy k sázení vyskytující se však ve výzkumném souboru pouze ojedinele. Základní charakteristiky sázkařských stylů jednotlivých typů uvedených v naší klasifikaci z velké části souvisejí s motivy, které sdružují dané zástupce těchto typologií. V tomto znaku se tak shodují s řadou teorií uvedených výše (Gambling Commission, nedat.; Milosevic & Ledgerwood, 2010; Stewart & Zack, 2008). Některé typy sázkařů pak do jisté míry odpovídají charakteristikám hazardních hráčů uvedených v daných typologiích. Jisté podobnosti bylo možné naleznout zejména s klasifikací Gambling Commission, jmenovitě především mezi sázkaři za drobné a typem „Joy of the game“, soutěživými sázkaři a „For the banter“, investiční sázkaři poté představovali mix typů „Wise choice“ a „Money to burn“. Tento profesionální přístup a styl sázení založený na strategii, vyznačující se ziskovostí se objevil rovněž v klasifikaci dostihových sázkařů (Rosecrance, 1986). V souvislosti s námi vytvořenou typologií je nutné zmínit, že se jedná pouze o orientační klasifikaci, která neposkytuje kompletní výčet všech sázkařských stylů či typů sázkařů, neboť výzkumný soubor je pouze určitým výsekem sázkařské populace a jeho charakteristiky jsou do jisté míry ovlivněny nepravděpodobnostními metodami výběru.

Při pokusu o stanovení sázkařského kontinua na základě rizikovosti, pak určité rizikové faktory vykazovali především emoční sázkaři, sázkaři útěkáři a smíšení gambleři. Základní charakteristiky těchto skupin, jako je silný vliv emocí a impulzivita u emočních sázkařů, motiv úniku u sázkařů útěkářů a zapojení do více druhů hazardních her, jsou zároveň rizikovými faktory, které se ve větší míře objevují zejména u problémových či

patologických hráčů (Commission on the Review of the National Policy toward Gambling, 1976; Flack & Morris, 2017; Russell, Hing, & Browne, 2019; Wood & Williams, 2011). Právě tyto skupiny byly častěji tvořeny léčenými respondenty.

V rámci našeho výzkumného souboru však nebyl nalezen konkrétní předěl mezi patologickými a nepatologickými formami sázení. Otázkou je, zda takový předěl skutečně existuje či se jedná o kontinuum a hranice mezi jednotlivými formami je poměrně tenká a individuální. Z hlediska našeho výzkumného souboru bylo patologické sázení spojeno především s velkými finančními ztrátami. Ke kterému pólu bychom však spíše zařadili sázkaře, který finanční problémy se sázením nemá, nepocituje žádné potíže spojené s touto aktivitou, ale dle svého okolí tráví sázením až nadměrné množství času? Ačkoli je patologické hráčství a sázkařství obecně spojováno především s finančními důsledky, dle diagnostických kritérií nejsou finanční ztráty nutným předpokladem pro stanovení této diagnózy (Raboch et al., 2015, World Health Association, 2018). Právě platební neschopnost a pád na finanční dno však byly v našem výzkumném souboru hlavním momentem pro vyhledání pomoci. Je tedy možné předpokládat, že v populaci neléčených sázkařů se nachází určité množství jedinců, které vykazuje znaky patologického hráčství, avšak odbornou pomoc nevyhledá, neboť svou finanční situaci zvládá. Kdy se tato skupina sázkařů dostane k odborné pomoci? A potřebují ji, pokud subjektivně nepocitují žádné problémy? Do jaké míry záleží na vnímání problému jejich okolím? Zdá se, že hranice je v tomto případě opravdu těžko definovatelná, a pravděpodobně tak není možné ji přesně stanovit. Záleží tak nejspíše na konkrétním jedinci a jeho okolí.

Dle výsledků empirické části je průběh sázkařské kariéry úzce spjat právě s okolím jedince a sázení tak má významný sociální charakter. První kontakt s hazardní hrou je obvykle spojen s obdobím dospívání a významnými osobami v životě jedince, zejména přáteli či rodinnými příslušníky, to je v souladu s dostupnou literaturou (Lamont & Hing, 2018; Mravčík et al., 2018; Rosenthal, 1992). A to v obou skupinách. S přechodem do patologických forem, však sázení tento aspekt postupně ztrácí a stává se tak solitární a často utajovanou aktivitou, podobně jako je tomu u jiných druhů hazardních her (Meyer et al., 2009). Tyto závěry jsou však v rozporu s výsledky výzkumu Wooda a Griffithse (2014), dle nichž se problémoví hráči častěji účastní hry společně s přáteli či členy rodiny.

V obou skupinách se ve shodě s dřívějšími zjištěními jako hlavní motivy objevovaly zejména zábava, vidina zisku (finanční motiv), pocity vzrušení a adrenalinu, nuda či prožitky při sledování utkání (Binde, 2013; Lamont & Hing, 2018; Lee et al., 2007; Neighbors et al., 2002). Řada výzkumů pak uvádí jisté motivační faktory, které jsou ve skupině patologických

hráčů i sázkařů častější, patří mezi ně zejména únik, vzrušení či finanční motiv (Bradley & Schroeder, 2009; Coman et al., 1997; Flack & Morris, 2017; Russell, Hing, & Browne, 2019). U neproblematických hráčů se pak jako hlavní motivační faktor objevuje zejména zábava (Hing et al., 2016; Wood & Griffiths, 2014). V rámci našeho výzkumného souboru se však, zejména na počátku, motivy k sázení mezi skupinami nelišily. Ačkoli se motiv úniku skutečně u léčených sázkařů ve dvou případech objevil, mezi skupinami nebyly nalezeny významné rozdíly, neboť vzrušení a vidina zisku, tedy finanční motiv, byly zmiňovány v obou skupinách. Rozdíl zde však nacházíme spíše v postupné změně přístupu k finančnímu motivu a vztahu k sázení. Zatímco u skupiny neléčených sázkařů většinou docházelo ke slábnutí významu motivu financí, který byl postupně nahrazován zejména motivem zábavy, ve skupině léčených respondentů docházelo k opačnému průběhu. Ačkoli na počátku představovala tato aktivita rovněž pro léčené sázkaře určitý způsob zábavy a odreagování, s postupem času a přibývajícím problémy se stala především potenciálním zdrojem financí spojeným s často egodystonním pocitem nutnosti hrát. V posledních fázích hráčské závislosti tak léčení sázkaři sázeli především z důvodu získání financí na splacení stoupajících dluhů a uspokojení často až nepříjemné potřeby sázet. Tento postupný vývoj motivů bývá připisován zejména růstu dluhů a může být objasněním výše uvedených závěrů výzkumů o rozdílech v motivech (Back, Lee & Stinchfield, 2011; Wood & Griffiths, 2007).

Ačkoli je sportovní sázení ve společnosti poměrně přijímanou formou hazardního hraní, většina neléčených respondentů si jeho rizikovitost uvědomuje, zejména však v souvislosti s druhými. Ve vztahu k sobě vnímají neléčení sázkaři značnou stabilitu, přestože i v jejich případě se ojediněle objevují určité rizikové znaky. Několik respondentů uvedlo, že v minulosti pocítilo překročení určité vlastní hranice. Tito sázkaři však dokázali včas získat náhled a svoje chování korigovat. V případě léčených sázkařů však k získání náhledu obvykle docházelo až v léčbě a pokud si svůj problém uvědomili dříve, obvykle nebyli schopni toto chování dostatečně korigovat. Sebekontrola a schopnost udržet se v pásmu optimální úrovně je tak skutečně v případě patologických hráčů a sázkařů snížena, jak popisují výzkumy i dostupná literatura (Carver & McCarty, 2013; Prunner, 2013).

V souvislosti s vnímaným rizikem a pohledem na sportovní sázení je pak nutné zmínit zejména reakci okolí léčených jedinců při prvním svěřeni. V řadě případů rodina zareagovala především na úrovni finanční pomoci. Stránka léčebná či terapeutická tak byla mnohdy zanedbána a velmi rychle došlo k opakování problému. Jedním z důvodů může být, podobně jako ve výše zmíněném výzkumu, právě určitá normalita sportovního sázení, která snižuje vnímání rizika oproti jiným hazardním hrám (Lopez-Gonzalez et al., 2019b). Tyto

rodiny mnohdy věřily, že jedinec situaci zvládne sám bez větší pomoci. Odlišný pohled na sázení oproti jiným hazardním hrám potvrzuje rovněž výrok jednoho z respondentů, dle jehož názoru se pro sázení nikdo neléčí. Toto přesvědčení je ve shodě s výzkumy o absenci sebestigmatizace gamblera u tohoto typu hazardní hry (Miller & Thomas, 2017).

Reálnou rizikovost sázení však dokládají zejména výpovědi léčených sázkařů. Vývoj jejich sázkařské kariéry, především pak propad do patologických forem, je shodný s teorií popisující genezi hráčské závislosti původně určenou zejména pro jiné typy hazardních her (Lesieur & Custer, 1984). Výpovědi léčených respondentů, dle kterých přechod do online prostředí a s ním spojená dostupnost, rychlá manipulace s penězi a možnost live sázení zvyšuje rizikovost sportovního sázení a zapříčiňuje či urychluje přechod do patologických forem sázení, tak potvrzují četné výzkumy o rizikovosti této hazardní hry a zejména live sázení (Auer & Griffiths, 2013; Griffiths & Auer, 2013; Parke & Griffiths, 2007). Tato zjištění potvrdila rovněž jedna z terapeutek Gambling ambulance.

I přes vnímané riziko však většina neléčených sázkařů věnovala strategiím zodpovědného sázení pouze malou pozornost. Formálnější metody jako nastavení limitů prostřednictvím aplikací jsou dle respondentů, v souladu s výzkumem Parkeho et al. (2004), určeny spíše pro patologické hráče. V rámci našeho souboru se však objevila řada méně formálních metod např. kognitivních strategií, uvedených ve výzkumech věnujících se užívání těchto metod u nepatologických hráčů (Hing et al., 2016). Většina těchto sázkařů si časem uvědomila, že sázení obvykle není dlouhodobě ziskovou aktivitou, i přes tuto skutečnost se rovněž u této skupiny respondentů objevila celá řada kognitivních omylů v podobě iluzí kontroly či magického myšlení typické pro hráče hazardních her, zejména pak patologických (Huberfeld et al., 2013).

Většina respondentů uvedla, že jedním z klíčů k úspěchu jsou zejména znalosti o sázeném sportu, a není tak vhodné sázet na události, kterým jedinec nerozumí. Zda se v tomto případě jedná o iluzi kontroly či určité znalosti skutečně mohou ovlivnit úspěšnost predikce, není tak docela jasné. Dle některých výzkumů mají určité faktory vliv na průběh a výsledek sportovních událostí a orientace v daném sportu a určité vědomosti tak mohou zvýšit potenciální úspěšnost jedince (Boulier & Stekler, 1999, 2003; Del Corral & Prieto-Rodríguez, 2010). Jiní autoři však dospěli k závěru, že se rovněž v tomto případě jedná o pouhou iluzi kontroly (Huberfeld et al., 2013; Khazaal et al., 2012).

Poslední část výzkumu se zaměřovala především na patologické sázkaře. Ti se v obecných charakteristikách a počátku sázkařské kariéry nelišili od skupiny neléčených sázkařů. Ve většině případů se jednalo o mladé muže se středoškolským či vysokoškolským

vzděláním, aktuálně studující či pracující, tedy typické případy online hazardních hráčů (Griffiths et al., 2009; Wood & Williams, 2011). Výše vkladu, typy sázek i sázkařské chování bylo na počátku u obou skupin shodné. Zlom obvykle nastal v momentě, kdy se sázkaři rozhodli vzít první půjčku či na sázení užili finance, které byly určeny na jiné účely či patřily jiným osobám. V tento moment se začal roztáčet kolotoč půjček a dluhů. Sázení u těchto hráčů začalo výrazně ztrácet jakoukoli racionalitu, bylo silně emočně ovlivněno, objevovala se období honeb za ztrátami, po fázi výher, docházelo k rychlým prohrám. Sázkaři ztráceli náhled i sebekontrolu. K momentu svěřeni většinou docházelo, ve shodě s dřívějšími výzkumy, až ve fázi zoufalství, po dopadu na pomyslné dno projevující se značnou psychickou nepohodou a platební neschopností (Kalischuk, 2010; Lesieur & Custer, 1984). Toto odhalení obvykle inicioval sám hráč, v některých případech jeho blízcí. První svěřeni směřovalo především k partnerce či sourozenci. Ke stejným závěrům dochází rovněž výzkum Valentine a Hughes (2010). Po odeznění prvotních negativních emocí došlo ke snaze o řešení dané situace. Ta, jak již bylo zmíněno výše, měla především podobu finanční pomoci. Nebyla však nastavena žádná doporučená přísná pravidla a sázkaři se tak velmi rychle opět k účasti na hazardní hře navraceli. Pouze finanční pomoc tak zpravidla neřeší problém závislosti a mnohdy hazardní hráče v daném stavu naopak spíše udržuje, neboť ten získává pocit opory, která snižuje vlastní zodpovědnost (Prunner, 2013).

Limity výzkumu

V rámci diplomové práce bylo identifikováno několik sázkařských stylů, na jejichž základě vznikla klasifikace online sportovních sázkařů, ta je, jak bylo zmíněno výše, pouze orientační a neposkytuje kompletní výčet všech sázkařských stylů či typů sázkařů. To především pro omezenou velikost souboru, která poskytuje pouze určitou výseč skutečné populace, a rovněž nepravděpodobnostní metody výběru vzorku především pak samovýběr. Je možné předpokládat, že sázkaři, kteří se dobrovolně přihlásili do daného výzkumu, mohou mít určité specifické vlastnosti a pravděpodobně nepocitují mnoho pochybností ohledně vlastní rizikovosti. Ve výzkumném vzorku nám tak zřejmě chybí hraniční sázkaři a sázkaři, jejichž chování je již patologické, avšak odbornou pomoc dosud nevyhledali. Tento předpoklad podporuje rovněž velmi omezená možnost vytvoření určitého sázkařského kontinua na základě rizikovosti. Ačkoli bylo identifikováno několik sázkařů, kteří se jeví do určité míry rizikově, jedná se pouze o náš předpoklad. Sázkaři s jasnými patologickými znaky bez vyhledání pomoci se v našem výzkumném souboru přes všechny snahy nenacházejí, přestože v populaci své zastoupení jistě mají. To dokazují například příspěvky

na facebookových stránkách sdružující sázkaře, kde někteří členové prosí o tipy na sázkařské příležitosti. Z daných příspěvků vyplývá, že se pravděpodobně nejedná pouze o radu, sázkaři v touze vsadit, hledají jakoukoli sázkařskou příležitost. Skupinu hraničních respondentů je však velmi obtížné získat. Pokud hráč či sázkař pocítuje určité obtíže spojené se sázením či je hrou zcela pohlcen, pravděpodobně nebude v jeho zájmu dobrovolně se účastnit výzkumu.

Získaná data mohou být zkreslena rovněž umístěním náborového inzerátu na webové stránky univerzity. Právě na základě tohoto oznámení se do výzkumu přihlásili 4 respondenti. Vysokoškolští studenti však disponují určitými charakteristikami, kterými se liší od běžné populace. Avšak na základě výzkumů jsou právě vysokoškolští studenti typickou skupinou online hazardních hráčů (Griffiths et al., 2009; Wood & Williams, 2011).

Dalším z limitů je nízký počet žen ve výzkumném souboru. I přes značné snahy se podařilo získat pouze jednu respondentku. Na tomto podkladě tak není možné dojít k žádným závěrům ohledně sázkařských stylů žen.

Dalším úskalím výzkumu může být fakt, že realizátoři nejsou aktivními sázkaři na sport, i přes snahu o přípravu tak mohla tato skutečnost ovlivnit výsledky daného výzkumu. Jistá omezení byla pocíťována zejména během interview se sázkaři, kteří byli do sázení hlouběji ponořeni. Vlastní neangažovanost v sázkařské světě však poskytla určitý odstup. Ke zkreslení však mohlo dojít rovněž na základě vědomí a značném přesvědčení realizátorů o rizikovosti dané hry, a to i přes veškerou snahu toto mínění potlačit.

Přínosy práce

Tato diplomová práce přináší vhled do problematiky online sportovního sázení. Seznamuje s některými sázkařskými styly, motivy, vnímáním rizika a užíváním strategií zodpovědného hraní a sázení. Zároveň přibližuje vývoj patologického forem této aktivity. Získané poznatky mohou být využity zejména pracovníky adiktologických služeb. Na jejich základě pak může dojít k lepšímu zaměření prevence i následné péče. Potřebu větší osvěty v této oblasti uvedlo rovněž několik participantů výzkumu. Řada z nich neměla ponětí, na koho se v případě pocíťování vlastních problémů či problémů někoho v okolí obrátit. Zvýšena by pak měla být rovněž informovanost sázkařů obzvláště v oblasti rizikovosti sázení a propadu do patologických forem sázení. Data o vývoji sázkařské kariéry s přechodem do excesivních forem sázení by mohla být využita rovněž jako ukázka možných následků sázení u některých jedinců.

Výstupy z této práce a případná další zajímavá data budou poskytnuta projektu HRaní (Harm Reduction v prostředí hazardu) Společnosti Podané ruce o.p.s., který se věnuje právě

prevenci a pomoci v oblasti online hazardních her. Získané informace pak v tomto případě napomohou lepší orientaci pracovníků v současném sázkařském světě a poskytnou lepší vhled do dané problematiky. Mohou tak nepomoci při dalším vývoji daného projektu a práci s klienty.

Z výsledků výzkumu vychází, že sportovní sázení je v současné době v míře rizikivosti a průběhu propadu do patologických forem srovnatelné s jinými druhy hazardu, je stále poměrně normalizované a k prvnímu kontaktu dochází v relativně útlém věku. Možná by tak i v této oblasti, kromě prevence, mělo dojít k určitým legislativním úpravám zaměřeným především na reklamní propagaci tohoto typu hazardní hry.

Další výzkumy

Jak již bylo zmíněno výše, námi vytvořená typologie neposkytuje kompletní výčet všech sázkařských stylů. Této oblasti je tak nutné věnovat více pozornosti. V následujících výzkumech je tak potřebné danou typologii doplnit o další sázkařské styly se zaměřením především na ženy. V rámci dalších zkoumání by poté mohl proběhnout opětovný pokus o vytvoření sázkařského kontinua na základě rizikivosti daných stylů u neléčené populace. V našem výzkumu byla získána poměrně bohatá data o skupině léčených sázkařů, ta je možná následně využít k dalším analýzám. Tito sázkaři však tvoří minimální část sázkařské populace. Pozornost je tak nutné věnovat především jedincům, kteří doposud odbornou pomoc nevyhledali, a to jak nerizikovým, tak především hraničním či patologickým. Získanou typologii je pak vhodné ověřit rovněž kvantitativně.

9 Závěry

Tato kapitola je věnována hlavním výsledkům výzkumné části diplomové práce.

Na základě analýzy dat 21 interview bylo v rámci výzkumného souboru nalezeno několik základních typů sázkařů označených dle hlavních charakteristik jako:

- sázkaři za drobné
- investiční sázkaři
- emoční sázkaři
- sázkaři ve vlnách
- sportovci
- sázkaři útěkáři
- smíšené gambleři

Jako nejméně rizikové skupiny se jeví především sázkaři za drobné a investiční sázkaři. Rizikovější znaky vykazovaly zejména emoční sázkaři, sázkaři útěkáři a smíšené gambleři.

Ojedinele se objevily další zajímavé sázkařské styly, které byly označeny jako soutěživý sázkař, psychologizující sázkař, příležitostný sázkař a sázkařky ženy.

Dále jsme došli k následujícím zjištěním:

- Mezi hlavní motivy k sázení patří zejména: vidina zisku, zábava, příjemné pocity napětí a adrenalinu, větší požitok ze sledování zápasů, zahánění nudy, emoční únik apod.
- Sázení je úzce spjato s prožíváním, značně ovlivňuje emoce v obou směrech.
- Sázení má značný sociální aspekt – počátek, průběh i konec je spjat s okolím jedince.
- Sázení úzce souvisí se sledováním sportovních zápasů, vtahuje jedince do hry a zvyšuje prožitek ze sledování.
- Neléčení sázkaři si uvědomují rizikovost sázení, avšak spíše ve vztahu k druhým osobám.
- Užívání technik zodpovědného sázení je v populaci českých online sázkařů poměrně podceňováno.
- Sázkaři obecně neví, na jakou odbornou pomoc se v případě pocíťování problémů obrátit.

Na základě komparace skupin sázkařů byly nalezeny následující shody a rozdíly:

- Obě skupiny se nelišily v základních charakteristikách jako je věk, pohlaví či vzdělání, počátcích sázení ani prvotních motivech.
- U neléčených sázkařů docházelo postupem času a získávání zkušeností k posunu ve vnímání sázení, motivech a větší zodpovědnosti.
- Neléčení sázkaři při pocíťování prvních náznaků nadměrného sázení dokázali rychle získat náhled na svoje chování a sázení regulovat, léčení sázkaři náhled získali obvykle až v pokročilejších fázích excesivního sázení, častěji pak v léčbě.

Na základě analýzy dat interview s 8 léčenými sázkaři jsme došli k následujícím významným zjištěním:

- Důležitým mezníkem v propadu do patologického hráčství je první půjčka, užití peněz určených na jiné účely či peněz jiných osob.
- Jako hlavní faktory ovlivňující propad do patologického sázení byly zmiňovány zejména vlastní nedisciplinovanost a faktory spojené s online formami dané hry zejména dostupnost, manipulace s financemi a live sázení.
- Při prvních projevech problémů se sázením rodina většinou řeší situaci pouze finanční pomocí.
- Pouze finanční pomoc však udržuje sázkaře v excesivních formách sázení, neboť mu dává pocit „krytých zad“.
- Rizikovost online sázení na sport je srovnatelná s jinými druhy hazardních her, např. typu VLT.
- Patologičtí sázkaři procházejí stejnými fázemi geneze závislosti jako hráči jiných hazardních her uvedených v literatuře a je u nich možné identifikovat všechny znaky závislosti dle MKN-10 i DSM-V.

SOUHRN

Počet sportovních sázkařů v léčbě stoupá. Důvodem je především přesun hazardního hraní do online prostředí, které mění určité charakteristiky této aktivity jako je dostupnost, frekvence hraní či manipulace s financemi, a tím zvyšuje její rizikovost. S přechodem do online prostředí se však populace sázkařů stává stále více skrytou. Chybí poznatky o jejich chování, stylu sázení i práci s rizikem.

Hlavním cílem diplomové práce je zmapovat skupinu online sázkařů na sport se zaměřením na sázkařské styly, motivy k sázení, vnímání rizika a užívané techniky zodpovědného sázení a na základě získaných dat poté vytvořit jakýsi sázkařský vějíř či typologii, která by poskytla základní informace o této populaci a tím napomohla lépe zaměřit prevenci i následnou péči.

Teoretická část je rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola je věnována seznámení s problematikou hazardního hraní obecně. Zaměřuje se na druhy hazardních her, vývoj hazardního hraní a současnou situaci na poli gamblingu v ČR se zaměřením na kurzové sázení.

Druhá kapitola se zabývá psychologickými aspekty hazardního hraní. Nastihuje základní motivy, rozdíly mezi rekreačním, problémovým a patologickým hráčstvím, genezi hráčské závislosti a rizikové faktory, které zvyšují pravděpodobnost propadu do patologických forem této aktivity. Pozornost je věnována především rizikovým faktorům online hazardních her se zaměřením na online sportovní sázení.

Poslední kapitola poté seznamuje s opatřeními, která snižují tato rizika. Zaměřena je na základní techniky zodpovědného hraní/sázení, techniky bankroll managementu a money managementu, strategie sázení a sociální odpovědnost sázkových kanceláří. Poslední část této kapitoly je poté věnována regulaci hazardního hraní danou legislativou ČR.

Empirická část si klade za cíl zmapovat skupinu sázkařů a na základě získaných dat poté vytvořit sázkařské kontinuum či typologii, která by umožnila lepší vhled do dané problematiky. Pozornost je zaměřena především na sázkaře, kteří doposud nevyhledali odbornou pomoc a svoje sázení považují za umírněné. V rámci této skupiny se zabýváme především sázkařskými styly, vnímáním rizika, motivy a strategiemi zodpovědného sázení. Pro lepší orientaci v problematice patologického sázení se rovněž věnujeme populaci léčených sázkařů. Zde je pozornost zaměřena především na genezi hráčské závislosti. Následně dochází ke komparaci obou skupin s cílem naleznout shodné a rozdílné znaky a snaze o nalezení určitého předělu mezi těmito skupinami.

Na základě těchto cílů byl zvolen kvalitativní přístup, konkrétně případová studie, a stanoveny následující výzkumné otázky:

- 1) Jaké typy sázkařů (dle různých sázkařských stylů) je možné v populaci českých online sázkařů na sport identifikovat?
- 2) Jaký význam má sázení v životě online sázkařů na sport?
- 3) Jak čeští sázkaři vnímají rizikovost online sázení na sport?
- 4) Jaké techniky zodpovědného sázení online sázkaři na sport užívají?
- 5) V jakých bodech se liší skupina online sázkařů na sport, která nevyhledala doposud odbornou pomoc, od skupiny, která již zkušenost s odbornou pomocí související se sázením má?
- 6) Jaké rozdíly a shody je možné nalézt v propadu do problémového či patologického hráčství v populaci online sázkařů na sport od jiných hazardních her popisovaných v dostupné literatuře?

Výběrový soubor tvořily dvě skupiny respondentů. Jednalo se o sázkaře bez osobní zkušenosti s odbornou pomocí a léčené sázkaře. Pro získávání dat bylo využito polostrukturované (skupina neléčených) a nestrukturované interview (skupina léčených). Pro výběr výzkumného souboru byly zvoleny nepravděpodobnostní metody, v případě neléčených respondentů konkrétně samovýběr, prostý záměrný výběr a sněhová koule. V případě léčených sázkařů pak byl využit záměrný výběr přes instituce. Jednalo se o gamblingové ambulance Společnosti Podané ruce o.p.s. a SANANIM z.ú. Celý výběrový soubor tvořilo 21 respondentů, 13 z nich bez zkušenosti s léčbou, 8 se zkušeností. Hlavní metodou analýzy dat byla zvolena tematická analýza doplněna metodou IPA. Kódování dat a následné slučování do kategorií, podkategorií a tematických celků proběhlo v programu Atlas.ti 7.

Na základě analýzy získaných dat bylo ve výzkumném souboru identifikováno několik typů sázkařů. Ty byly následně označeny názvy dle příslušných významných charakteristik. Jednalo se o sázkaře za drobné, investiční sázkaře, emoční sázkaře, sázkaře ve vlnách, sportovce, sázkaře útekáře a smíšené gamblery. Tyto kategorie byly ve výzkumném souboru zastoupeny dvěma a více jedinci. Ojediněle se objevily další zajímavé sázkařské styly, které byly označeny jako soutěživý sázkař, psychologizující sázkař, příležitostný sázkař a sázkařky ženy. Mezi méně rizikové skupiny bychom mohli na základě jednotlivých stylů zařadit zejména sázkaře za drobné a investiční sázkaře. Jako rizikovější se ukázali především emoční sázkaři, sázkaři útekáři a smíšení gambleři.

Na počátku sázkařské kariéry představovala tato aktivity pro obě skupiny respondentů především vidinu zisku a zábavu. U skupiny neléčených sázkařů s postupem času a nabýváním zkušeností docházelo k uvědomění, že sázením není ve většině případů možné zbohatnout, a tato aktivita postupně získala význam spíše jako forma zábavy, odreagování a způsob zpestření sledování sportovních utkání. U skupiny léčených sázkařů k tomuto uvědomění docházelo většinou až v léčbě. Mezi další významné motivy patřilo zejména prožívání příjemných pocitů napětí a adrenalinu a rovněž sociální aspekt spojený se sázením.

Většina neléčených respondentů si uvědomovala rizikovost online sázení na sport, avšak především ve vztahu k druhým osobám. Ve vlastním případě pocítovali stabilitu a kontrolu nad svým chováním, avšak řada z nich uvedla, že v minulosti se objevilo období, kdy sázení přešlo přes jejich vlastní hranice a bylo nutné ho zregulovat.

Ačkoli si respondenti obecně rizikovost online sázení uvědomovali, ve většině případů technikám zodpovědného sázení a předcházení rizik nevěnovali příliš pozornosti, a tak nevyužívali žádné z doporučených strategií. Většina sázkařů uvedla, že mají určitý finanční limit alespoň na mysli.

Obě skupiny sázkařů se shodovaly především v základních charakteristikách jako je pohlaví, věk či vzdělání a rovněž v chování a motivech na počátcích sázkařské kariéry. Rozdíl bylo možné naleznout v posunu ve vnímání sázení a schopnosti náhledu, pokud sázení přešlo přes určitou mez jedince, a rovněž v určité disciplinovanosti. Významný mezník v přechodu do patologických forem sázení poté představovala především první půjčka, užití peněz na jiné účely či financí jiných osob.

Na základě výsledků analýzy dat je v současné době průběh i rizikovost sázení srovnatelná s jinými druhy hazardních her jako jsou například VLT. To především s přechodem do online prostředí a možností podávání live sázek. U sázkařů bylo možné pozorovat všechny obecné znaky závislosti i znaky dle klasifikace DSM-V (*MKN-10*, 2017; Raboch et al., 2015). Rozvoj patologického sázení kopíroval genezi hráčské závislosti (Lesieur & Custer, 1984).

Seznam použitých zdrojů a literatury

- Admin. (27. dubna 2018). *Money-bankroll management*. Získáno 30. prosince 2019 ze Sázková kancelář: <http://www.sazkova-kancelar.info/skola-sazkare/money-bankroll-management/>
- APKURS. (nedat.a). *Etický kodex APKURS*. Získáno 2. listopadu 2019 z APKURS: <http://apkurs.cz/sites/default/files/media-files/Eticky%20kodex%20APKURS.doc>
- APKURS. (nedat.b). *Projekt Rubikon*. Získáno 2. listopadu 2019 z APKURS: <http://www.apkurs.cz/?q=projekt-rubikon>
- APKURS. (2009). *APKURS: Úvodní stránka*. Získáno 2. listopadu z APKURS: <http://www.apkurs.cz/?q=o-nas>
- Auer, M., & Griffiths, M. D. (2013). Voluntary Limit Setting and Player Choice in Most Intense Online Gamblers: An Empirical Study of Gambling Behaviour. *Journal of Gambling Studies*, 29(4), 647–660. doi:10.1007/s10899-012-9332-y
- Auer, M. M., & Griffiths, M. D. (2015). The use of personalized behavioral feedback for online gamblers: An empirical study. *Frontiers in Psychology*, 6. doi:10.3389/fpsyg.2015.01406
- Back, K.-J., Lee, C.-K., & Stinchfield, R. (2011). Gambling Motivation and Passion: A Comparison Study of Recreational and Pathological Gamblers. *Journal of Gambling Studies*, 27(3), 355–370. doi:10.1007/s10899-010-9212-2
- Barrault, S., & Varescon, I. (2012). Psychopathologie des joueurs pathologiques en ligne: Une étude préliminaire. *L'Encéphale*, 38(2), 156–163. doi:10.1016/j.encep.2011.01.009
- Beka Media. (nedat.a). Bankroll management – práce s penězi. Získáno 30. prosince 2019 z *Vseosazeni.cz*: <https://www.vseosazeni.cz/tipy-a-rady-pro-sazkare/obecne-rady/bankroll-management-prace-s-penezi/>
- Beka Media. (nedat.b). Ved'te si sázkařské záznamy. Získáno 30. prosince 2019 z *Vseosazeni.cz*: <https://www.vseosazeni.cz/tipy-a-rady-pro-sazkare/obecne-rady/vedte-si-sazkarske-zaznamy/>

- Bet365. (nedat.). Dobrovolné sebevyloučení. Získáno 12. ledna 2020 z *bet365*: <https://juegoresponsable.bet365.es/cs/stay-in-control/self-exclusion>
- Binde, P. (2013). Why people gamble: A model with five motivational dimensions. *International Gambling Studies*, 13(1), 81–97. doi:10.1080/14459795.2012.712150
- Blaszczyński, A. (2000). Pathways to Pathological Gambling: Identifying Typologies. *Journal of Gambling Issues*, 1. doi:10.4309/jgi.2000.1.1
- Boulier, B. L., & Stekler, H. O. (1999). Are sports seedings good predictors?: An evaluation. *International Journal of Forecasting*, 15(1), 83–91. doi:10.1016/S0169-2070(98)00067-3
- Boulier, B. L., & Stekler, H. O. (2003). Predicting the outcomes of National Football League games. *International Journal of Forecasting*, 19(2), 257–270. doi:10.1016/S0169-2070(01)00144-3
- Boyatzis, R. E. (1998). *Transforming qualitative information: Thematic analysis and code development*. Sage Publications.
- Bradley, C., & Schroeder, R. D. (2009). Because it's free poker! A qualitative analysis of free texas hold'em poker tournaments. *Sociological Spectrum*, 29(3), 401–430. doi:10.1080/02732170902762006
- Braverman, J., & Shaffer, H. J. (2012). How do gamblers start gambling: Identifying behavioural markers for high-risk internet gambling. *The European Journal of Public Health*, 22(2), 273–278. doi:10.1093/eurpub/ckp232
- Brenza, J., & Charvát, M. (2018). *Sledování trendů v oblasti problémového hraní a gamblingu v praxi CKP Podané ruce (Brno, Olomouc, Zlín)*. (Nepublikovaná zpráva z šetření)
- Brosowski, T., Meyer, G., & Hayer, T. (2012). Analyses of multiple types of online gambling within one provider: An extended evaluation framework of actual online gambling behaviour. *International Gambling Studies*, 12(3), 405–419. doi:10.1080/14459795.2012.698295
- Bruneau, M., Grall-Bronnec, M., Vénisse, J.-L., Romo, L., Valleur, M., Magalon, D., Fatséas, M., Chéreau-Boudet, I., Luquiens, A., Challet-Bouju, G., & Hardouin, J.-B. (2016). Gambling transitions among adult gamblers: A multi-state model using a Markovian

approach applied to the JEU cohort. *Addictive Behaviors*, 57, 13–20. doi:10.1016/j.addbeh.2016.01.010

- Burger, J. M. (1991). The effects of desire for control in situations with chance-determined outcomes: Gambling behavior in lotto and bingo players. *Journal of Research in Personality*, 25(2), 196–204. doi:10.1016/0092-6566(91)90015-I
- Caillon, J., Grall-Bronnec, M., Perrot, B., Leboucher, J., Donnio, Y., Romo, L., & Challet-Bouju, G. (2019). Effectiveness of At-Risk Gamblers' Temporary Self-Exclusion from Internet Gambling Sites. *Journal of Gambling Studies*, 35(2), 601–615. doi:10.1007/s10899-018-9782-y
- Cantinotti, M., Ladouceur, R., & Jacques, C. (2004). Sports betting: Can gamblers beat randomness? *Psychology of Addictive Behaviors*, 18(2), 143–147. doi:10.1037/0893-164X.18.2.143
- Carver, A. B., & McCarty, J. A. (2013). Personality and psychographics of three types of gamblers in the United States. *International Gambling Studies*, 13(3), 338–355. doi:14459795.2013.819933
- Clarke, D. (2005). Motivational Differences between Slot Machine and Lottery Players. *Psychological Reports*, 96(3), 843–848. doi:10.2466/pr0.96.3.843-848
- Cocco, N., Sharpe, L., & Blaszczynski, A. P. (1995). Differences in preferred level of arousal in two sub-groups of problem gamblers: A preliminary report. *Journal of Gambling Studies*, 11(2), 221–229. doi:10.1007/BF02107116
- Coman, G. J., Burrows, G. D., & Evans, B. J. (1997). Stress and anxiety as factors in the onset of problem gambling: Implications for treatment. *Stress Medicine*, 13(4), 235–244. Získáno 20. prosince 2019 z:
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/%28SICI%291099-1700%28199710%2913%3A4%3C235%3A%3AAID-SMI748%3E3.0.CO%3B2-4>
- Commission on the Review of the National Policy toward Gambling. (1976). *Gambling in America*. U.S. Government Printing Office.
- Creswell, J. W. (2005). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. California: SAGE Publications Inc.

- Custer, R. L., & Milt, H. (1986). *When luck runs out: Help for compulsive gamblers and their families*. New York: Facts on File.
- d'Astous, A., & Di Gaspero, M. (2015). Heuristic and Analytic Processing in Online Sports Betting. *Journal of Gambling Studies*, 31(2), 455–470. doi:10.1007/s10899-013-9438-x
- Del Corral, J., & Prieto-Rodríguez, J. (2010). Are differences in ranks good predictors for Grand Slam tennis matches? *International Journal of Forecasting*, 26(3), 551–563. doi:10.1016/j.ijforecast.2009.12.006
- Derevensky, J. L., & Gupta, R. (2007). Internet Gambling Amongst Adolescents: A Growing Concern. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 5(2), 93–101. doi:10.1007/s11469-007-9057-9
- Dielman, T. E. (1979). Gambling: A Social Problem? *Journal of Social Issues*, 35(3), 36–42. doi:10.1111/j.1540-4560.1979.tb01044.x
- Dirección General de Ordenación de Juego. (2017). *Datos del Mercado Español de Juego 2017*. Získáno 26. listopadu 2019 z: <https://www.ordenacionjuego.es/es/datos-mercado-espanol-juego>
- Disman, M. (2000). *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.
- Dragicevic, S., Percy, C., Kudic, A., & Parke, J. (2015). A Descriptive Analysis of Demographic and Behavioral Data from Internet Gamblers and Those Who Self-exclude from Online Gambling Platforms. *Journal of Gambling Studies*, 31(1), 105–132. doi:10.1007/s10899-013-9418-1
- E. Miller, H., & Thomas, S. (2017). The “Walk of Shame”: A Qualitative Study of the Influences of Negative Stereotyping of Problem Gambling on Gambling Attitudes and Behaviours. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 15(6), 1284–1300. doi:10.1007/s11469-017-9749-8
- EGBA. (7. prosince 2018). *EU28 – Most Popular Online Gambling Activities (%) (2017)*. Získáno 23. listopadu 2019 z EGBA: <https://www.egba.eu/resource-post/eu28-most-popular-online-gambling-activities-2017/>

- Estévez, A., Rodríguez, R., Díaz, N., Granero, R., Mestre-Bach, G., Steward, T., Fernández-Aranda, F., Aymamí, N., Gómez-Peña, M., Pino-Gutiérrez, A. del, Baño, M., Moragas, L., Mallorquí-Bagué, N., López-González, H., Jauregui, P., Onaindia, J., Martín-Romera, V., Menchón, J. M., & Jiménez-Murcia, S. (2017). How do online sports gambling disorder patients compare with land-based patients? *Journal of Behavioral Addictions*, 6(4), 639–647. doi:10.1556/2006.6.2017.067
- Fischer, S., & Škoda, J. (2014). *Sociální patologie: Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. Praha: Grada.
- Flack, M., & Morris, M. (2017). The temporal relationship between gambling related beliefs and gambling behaviour: A prospective study using the theory of planned behaviour. *International Gambling Studies*, 17(3), 508–519. doi:10.1080/14459795.2017.1360929
- Fortuna. (nedat.). Vše o kurzovém sázení—Jaké existují typy sázek? Získáno 9. ledna 2020 z *Fortuna*: <https://www.sazka.cz/centrum-podpory/kurzove-sazky-sazkabet/vse-o-kurzovem-sazeni/%E2%80%8Bjake-existuji-typy-sazek>
- Francis, K. L., Dowling, N. A., Jackson, A. C., Christensen, D. R., & Wardle, H. (2015). Gambling Motives: Application of the Reasons for Gambling Questionnaire in an Australian Population Survey. *Journal of Gambling Studies*, 31(3), 807–823. doi:10.1007/s10899-014-9458-1
- Gainsbury, S. (2015). Online Gambling Addiction: The Relationship Between Internet Gambling and Disordered Gambling. *Current Addiction Reports*, 2(2), 185–193. doi:10.1007/s40429-015-0057-8
- Gainsbury, S. M., Russell, A., Blaszczynski, A., & Hing, N. (2015). Greater involvement and diversity of Internet gambling as a risk factor for problem gambling. *The European Journal of Public Health*, 25(4), 723–728. doi:10.1093/eurpub/ckv006
- Gainsbury, S. M., Russell, A., Hing, N., Wood, R., Lubman, D., & Blaszczynski, A. (2015). How the Internet is Changing Gambling: Findings from an Australian Prevalence Survey. *Journal of Gambling Studies*, 31(1), 1–15. doi:10.1007/s10899-013-9404-7
- Gainsbury, S., Wood, R., Russell, A., Hing, N., & Blaszczynski, A. (2012). A digital revolution: Comparison of demographic profiles, attitudes and gambling behavior of Internet

and non-Internet gamblers. *Computers in Human Behavior*, 28(4), 1388–1398. doi:10.1016/j.chb.2012.02.024

- Gambling Commission. (nedat.). Gambling typologies. Získáno 9. března 2020 z *Gambling Commission*: <https://www.gamblingcommission.gov.uk/news-action-and-statistics/Statistics-and-research/Research/Gambling-typologies.aspx>
- Gordon, R., Gurrieri, L., & Chapman, M. (2015). Broadening an understanding of problem gambling: The lifestyle consumption community of sports betting. *Journal of Business Research*, 68(10), 2164–2172. doi:10.1016/j.jbusres.2015.03.016
- Griffiths, M. (1999). Gambling technologies: Prospects for problem gambling. *Journal of Gambling Studies*, 15(3), 265–283. doi:10.1023/A:1023053630588
- Griffiths, M. (2003). Internet Gambling: Issues, Concerns, and Recommendations. *CyberPsychology & Behavior*, 6(6), 557–568. doi:10.1089/109493103322725333
- Griffiths, M. (19. listopadu 2017). Out of sports: The influence of structural and situational characteristics in online sports betting. Získáno 12. ledna 2020 z *Drmarkgriffiths*: <https://drmarkgriffiths.wordpress.com/2017/11/19/out-of-sports-the-influence-of-structural-and-situational-characteristics-in-online-sports-betting/>
- Griffiths, M., & Barnes, A. (2008). Internet Gambling: An Online Empirical Study Among Student Gamblers. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 6(2), 194–204. doi:10.1007/s11469-007-9083-7
- Griffiths, M. D. (2017). Evaluating responsible gambling tools using behavioural tracking data. *Casino and Gaming International*, 31, 41–45. Získáno 29. října 2019 z: https://www.academia.edu/35383498/Griffiths_M.D._2017_.Evaluating_responsible_gambling_tools_using_behavioural_tracking_data._Casino_and_Gaming_International_31_4_1-45
- Griffiths, M. D., & Auer, M. (2013). The irrelevancy of game-type in the acquisition, development, and maintenance of problem gambling. *Frontiers in Psychology*, 3. doi:10.3389/fpsyg.2012.00621
- Griffiths, M. D., & Parke, J. (2002). The Social Impact of Internet Gambling. *Social Science Computer Review*, 20(3), 312–320. doi:10.1177/08939302020003008

- Griffiths, M. D., & Parke, J. (2003). The environmental psychology of gambling. In G. Reith (Ed.), *Gambling: Who wins? Who Loses?* (277–292). New York: Prometheus Books.
- Griffiths, M., Wardle, H., Orford, J., Sproston, K., & Erens, B. (2009). Sociodemographic Correlates of Internet Gambling: Findings from the 2007 British Gambling Prevalence Survey. *CyberPsychology & Behavior*, *12*(2), 199–202. doi:10.1089/cpb.2008.0196
- Griffiths, M., & Wood, R. T. A. (2000). Risk Factors in Adolescence: The Case of Gambling, Videogame Playing, and the Internet. *Journal of Gambling Studies*, *16*(2/3), 199–225. doi:10.1023/A:1009433014881
- Hayer, T., & Meyer, G. (2011). Internet Self-Exclusion: Characteristics of Self-Excluded Gamblers and Preliminary Evidence for Its Effectiveness. *International Journal of Mental Health and Addiction*, *9*(3), 296–307. doi:10.1007/s11469-010-9288-z
- Hendl, J. (2008). *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Hing, N., Cherney, L., Gainsbury, S. M., Lubman, D. I., Wood, R. T., & Blaszczynski, A. (2015). Maintaining and losing control during internet gambling: A qualitative study of gamblers' experiences. *New Media & Society*, *17*(7), 1075–1095. doi:10.1177/1461444814521140
- Hing, N., Lamont, M., Vitartas, P., & Fink, E. (2015a). Sports-Embedded Gambling Promotions: A Study of Exposure, Sports Betting Intention and Problem Gambling Amongst Adults. *International Journal of Mental Health and Addiction*, *13*(1), 115–135. doi:10.1007/s11469-014-9519-9
- Hing, N., Lamont, M., Vitartas, P., & Fink, E. (2015b). Sports bettors' responses to sports-embedded gambling promotions: Implications for compulsive consumption. *Journal of Business Research*, *68*(10), 2057–2066. doi:10.1016/j.jbusres.2015.03.003
- Hing, N., Li, E., Vitartas, P., & Russell, A. M. T. (2017). On the Spur of the Moment: Intrinsic Predictors of Impulse Sports Betting. *Journal of Gambling Studies*, *34*(2), 413–428. doi:10.1007/s10899-017-9719-x
- Hing, N., Sproston, K., Brook, K., & Brading, R. (2017). The Structural Features of Sports and Race Betting Inducements: Issues for Harm Minimisation and Consumer Protection. *Journal of Gambling Studies*, *33*(2), 685–704. doi:10.1007/s10899-016-9642-6

- Hing, N., Sproston, K., Tran, K., & Russell, A. M. T. (2016). Gambling Responsibly: Who Does It and To What End? *Journal of Gambling Studies*, 33(1), 149–165. doi:10.1007/s10899-016-9615-9
- Hollander, E., Buchalter, A. J., & DeCaria, C. M. (2000). Pathological Gambling. *Psychiatric Clinics of North America*, 23(3), 629–642. doi:10.1016/S0193-953X(05)70185-4
- Holloway, I., & Todres, L. (2003). The Status of Method: Flexibility, Consistency and Coherence. *Qualitative Research*, 3(3), 345–357. doi:10.1177/1468794103033004
- Huberfeld, R., Gersner, R., Rosenberg, O., Kotler, M., & Dannon, P. N. (2013). Football Gambling Three Arm-Controlled Study: Gamblers, Amateurs and Laypersons. *Psychopathology*, 46(1), 28–33. doi:10.1159/000338614
- Hubert, P., & Griffiths, M. D. (2018). A Comparison of Online Versus Offline Gambling Harm in Portuguese Pathological Gamblers: An Empirical Study. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 16(5), 1219–1237. doi:10.1007/s11469-017-9846-8
- Humphreys, B. R., & Perez, L. (2012). Who Bets on Sports? Characteristics of Sports Bettors and the Consequences of Expanding Sports Betting Opportunities. *Estudios de economía aplicada*, 30(2), 579–598. Získáno 23. listopadu 2019 z: https://www.researchgate.net/publication/297215562_Who_Bets_on_Sports_Characteristics_of_Sports_Bettors_and_the_Consequences_of_Expanding_Sports_Betting_Opportunities
- World Health Organization. (2018). *International classification of diseases for mortality and morbidity statistics* (11th Revision). Získáno 17. března 2020 z: <https://icd.who.int/browse11/l-m/en>
- Jackson, L. A. (6. července 2015). Live betting explosion at Bet365. Získáno 23 listopadu 2019 z *Online-Betting.me.uk*: <https://www.online-betting.me.uk/news/bet365-reveal-80-of-sports-betting-revenue-comes-from-live-in-play-betting>
- Johansson, A., Grant, J. E., Kim, S. W., Odlaug, B. L., & Götestam, K. G. (2009). Risk Factors for Problematic Gambling: A Critical Literature Review. *Journal of Gambling Studies*, 25(1), 67–92. doi:10.1007/s10899-008-9088-6

- Jurek, K. (8. října 2019). Legální online kurzové sázení v Česku. Získáno 3. prosince 2019 z *BetArena.cz*: https://www.betarena.cz/rubriky/sportovni-clanky/legalni-online-kurzove-sazeni-v-cesku_961.html
- Kahneman, D., & Tversky, A. (1982). The Psychology of Preferences. *Scientific American*, 246(1), 160–173. doi:10.1038/scientificamerican0182-160
- Kairouz, S., Paradis, C., & Nadeau, L. (2012). Are Online Gamblers More At Risk Than Offline Gamblers? *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(3), 175–180. doi:10.1089/cyber.2011.0260
- Kalina, K. (2015). *Klinická adiktologie*. Praha: Grada.
- Kalischuk, R. G. (2010). Cocreating Life Pathways: Problem Gambling and its Impact on Families. *The Family Journal*, 18(1), 7–17. doi:10.1177/1066480709357898
- Kallick-Kaufmann, M. (1979). The Micro and Macro Dimensions of Gambling in the United States. *Journal of Social Issues*, 35(3), 7–26. doi:10.1111/j.1540-4560.1979.tb01042.x
- Kessler, R. C., Hwang, I., LaBrie, R., Petukhova, M., Sampson, N. A., Winters, K. C., & Shaffer, H. J. (2008). DSM-IV pathological gambling in the National Comorbidity Survey Replication. *Psychological Medicine*, 38(9), 1351–1360. doi:10.1017/S0033291708002900
- Khazaal, Y., Chatton, A., Billieux, J., Bizzini, L., Monney, G., Fresard, E., Thorens, G., Bondolfi, G., El-Guebaly, N., Zullino, D., & Khan, R. (2012). Effects of expertise on football betting. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*, 7(1), 18. doi:10.1186/1747-597X-7-18
- Killick, E. A., & Griffiths, M. D. (2018). In-Play Sports Betting: A Scoping Study. *International Journal of Mental Health and Addiction*. doi:10.1007/s11469-018-9896-6
- Krejčí, M. (2019). *DigiDetox: Jak na digitální minimalismus*. Praha: Albatros Media a.s.
- Kvale, S. (1996). *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks California: Sage Publications.
- LaBrie, R. A., LaPlante, D. A., Nelson, S. E., Schumann, A., & Shaffer, H. J. (2007). Assessing the Playing Field: A Prospective Longitudinal Study of Internet Sports Gambling Behavior. *Journal of Gambling Studies*, 23(3), 347–362. doi:10.1007/s10899-007-9067-3

- LaBrie, R., & Shaffer, H. J. (2011). Identifying behavioral markers of disordered Internet sports gambling. *Addiction Research & Theory*, 19(1), 56–65. doi:10.3109/16066359.2010.512106
- Ladd, G. T., & Petry, N. M. (2002). Disordered gambling among university-based medical and dental patients: A focus on Internet gambling. *Psychology of Addictive Behaviors*, 16(1), 76–79. doi:10.1037/0893-164X.16.1.76
- Ladouceur, R., Shaffer, P., Blaszczynski, A., & Shaffer, H. J. (2016). Responsible gambling: A synthesis of the empirical evidence. *Addiction Research & Theory*, 25(3), 225–235. doi:10.1080/16066359.2016.1245294
- Ladouceur, R., Sylvain, C., & Gosselin, P. (2007). Self-Exclusion Program: A Longitudinal Evaluation Study. *Journal of Gambling Studies*, 23(1), 85–94. doi:10.1007/s10899-006-9032-6
- Ladyambiente. (19. září 2016). Základní typy sázkařů. Získáno 9. března 2020 z *eTipy.cz*: <https://www.etipy.cz/zakladni-typy-sazkaru/>
- Lamont, M., & Hing, N. (2018). Sports Betting Motivations Among Young Men: An Adaptive Theory Analysis. *Leisure Sciences*, 1–20. doi:10.1080/01490400.2018.1483852
- Langer, E. J. (1975). The illusion of control. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32(2), 311–328. doi:10.1037/0022-3514.32.2.311
- LaPlante, D. A., Nelson, S. E., & Gray, H. M. (2014). Breadth and depth involvement: Understanding Internet gambling involvement and its relationship to gambling problems. *Psychology of Addictive Behaviors*, 28(2), 396–403. doi:10.1037/a0033810
- LaPlante, D. A., Schumann, A., LaBrie, R. A., & Shaffer, H. J. (2008). Population trends in Internet sports gambling. *Computers in Human Behavior*, 24(5), 2399–2414. doi:10.1016/j.chb.2008.02.015
- Ledgerwood, D. M., & Petry, N. M. (2006). Psychological experience of gambling and subtypes of pathological gamblers. *Psychiatry Research*, 144(1), 17–27. doi:10.1016/j.psychres.2005.08.017
- Lee, H.-P., Chae, P. K., Lee, H.-S., & Kim, Y.-K. (2007). The five-factor gambling motivation model. *Psychiatry Research*, 150(1), 21–32. doi:10.1016/j.psychres.2006.04.005

- Lesieur, H. R., & Custer, R. L. (1984). Pathological Gambling: Roots, Phases, and Treatment. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 474(1), 146–156. doi:10.1177/0002716284474001013
- Lloyd, J., Doll, H., Hawton, K., Dutton, W. H., Geddes, J. R., Goodwin, G. M., & Rogers, R. D. (2010). How Psychological Symptoms Relate to Different Motivations for Gambling: An Online Study of Internet Gamblers. *Biological Psychiatry*, 68(8), 733–740. doi:10.1016/j.biopsych.2010.03.038
- Lobo, D. S. S., & Kennedy, J. L. (2006). The Genetics of Gambling and Behavioral Addictions. *CNS Spectrums*, 11(12), 931–939. doi:10.1017/S1092852900015121
- Lopez-Gonzalez, H., Estévez, A., & Griffiths, M. D. (2019a). Internet-Based Structural Characteristics of Sports Betting and Problem Gambling Severity: Is There a Relationship? *International Journal of Mental Health and Addiction*. doi:10.1007/s11469-018-9876-x
- Lopez-Gonzalez, H., Estévez, A., & Griffiths, M. D. (2019b). Can Positive Social Perception and Reduced Stigma be a Problem in Sports Betting? A Qualitative Focus Group Study with Spanish Sports Bettors Undergoing Treatment for Gambling Disorder. *Journal of Gambling Studies*, 35(2), 571–585. doi:10.1007/s10899-018-9799-2
- Lopez-Gonzalez, H., Guerrero-Solé, F., & Griffiths, M. D. (2018). A content analysis of how ‘normal’ sports betting behaviour is represented in gambling advertising. *Addiction Research & Theory*, 26(3), 238–247. doi:10.1080/16066359.2017.1353082
- Lostutter, T. W., Lewis, M. A., Cronce, J. M., Neighbors, C., & Larimer, M. E. (2014). The Use of Protective Behaviors in Relation to Gambling Among College Students. *Journal of Gambling Studies*, 30(1), 27–46. doi:10.1007/s10899-012-9343-8
- Lucar, C., Wiebe, J., & Philander, K. (2013). *Monetary Limits Tools for Internet Gamblers: A Review of their Availability, Implementation and Effectiveness Online*. Získáno 24. října 2019 z Responsible Gambling Council: <https://www.responsiblegambling.org/docs/research-reports/monetary-limits-tools-for-internet-gamblers.pdf?sfvrsn=8>
- Maierová, E. (2015). *Poruchy osobnosti a vztahová vazba u patologických hráčů*. Olomouc: Univerzita Palackého.

- Maierová, E., Charvát, M., & Miovský, M. (2014). Průběh a následky hráčských kariér u mužských pacientů hospitalizovaných v psychiatrických nemocnicích pro diagnózu F 63.0 patologické hráčství. *Česká a slovenská psychiatrie: časopis České psychiatrické společnosti ČLS JEP a Psychiatrické společnosti SLS*, 110(6), 291–300. Získáno 4. března 2020 z: http://www.cspsychiatr.cz/dwnld/CSP_2014_6_291_300.pdf
- Marcum, J., & Rowen, H. (1974). How many games in town?- the pros and cons of legalized gambling. *Public Interest*, 36, 26–52. Získáno 10. listopadu 2019 z: <https://www.nationalaffairs.com/storage/app/uploads/public/58e/1a4/bae/58e1a4baece6d800684445.pdf>
- McGrath, D. S., Stewart, S. H., Klein, R. M., & Barrett, S. P. (2010). Self-generated motives for gambling in two population-based samples of gamblers. *International Gambling Studies*, 10(2), 117–138. doi:10.1080/14459795.2010.499915
- Med, D. (2019). *Typologie zákazníků českých sázkových kanceláří* (Nepublikovaná diplomová práce). Univerzita Karlova v Praze.
- Meyer, G., Hayer, T., & Griffiths, M. (Eds.). (2009). *Problem Gambling in Europe*. New York: Springer New York.
- Milner, L., Hing, N., Vitartas, P., & Lamont, J. (2013). Embedded gambling promotion in Australian football broadcasts: An exploratory study. *Communication, Politics and Culture*, 46, 177–198. Získáno 2. března 2020 z: https://www.researchgate.net/publication/260068811_Embedded_gambling_promotion_in_Australian_football_broadcasts_An_exploratory_study
- Milosevic, A., & Ledgerwood, D. M. (2010). The subtyping of pathological gambling: A comprehensive review. *Clinical Psychology Review*, 30(8), 988–998. doi:10.1016/j.cpr.2010.06.013
- Ministerstvo financí ČR. (2018). *Loterie a jiné podobné hry*. Získáno 22. října 2019 z: <http://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-06-loterie-a-jine-podobne-hry-01-08-2018-pdf.aspx>
- Ministerstvo financí ČR. (2020). *Informativní přehled sázkových kanceláří dle ZHH - stav k 3.1.2020*. Získáno 8. ledna 2020 z: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Prehled_2020-01-03_Sazkove-kancelare-CR-dle-ZHH.xlsx

- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
- Mistr sázení. (nedat.). Money Management. Získáno 30. prosince 2020 z *Mistr sázení*.: <https://mistrsazeni.cz/2018/03/27/money-management/>
- *MKN-10: Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů : desátá revize : obsahová aktualizace k 1.1.2018*. (2017).
- Monaghan, S. (2008). Review of Pop-Up Messages on Electronic Gaming Machines as a Proposed Responsible Gambling Strategy. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 6(2), 214–222. doi:10.1007/s11469-007-9133-1
- Monaghan, S., & Blaszczynski, A. (2010). Impact of Mode of Display and Message Content of Responsible Gambling Signs for Electronic Gaming Machines on Regular Gamblers. *Journal of Gambling Studies*, 26(1), 67–88. doi:10.1007/s10899-009-9150-z
- Moodie, C. (2008). Student gambling, erroneous cognitions, and awareness of treatment in Scotland. *Journal of Gambling Issues*, 21, 30. doi:10.4309/jgi.2008.21.5
- Motka, F., Grüne, B., Slecza, P., Braun, B., Örnberg, J. C., & Kraus, L. (2018). Who uses self-exclusion to regulate problem gambling? A systematic literature review. *Journal of Behavioral Addictions*, 7(4), 903–916. doi:10.1556/2006.7.2018.96
- Mravčík, V., Nechanská, B., Roznerová, T., Chomynová, P., & Tion Leštinová, Z. (2015). Sebevražednost problémových hráčů v kontextu psychiatrické komorbidity: Kohortová studie mortality. *Adiktologie*, 15, 354–365.
- Mravčík, V., Rous, Z., Chomynová, P., Tion Leštinová, Z., Grohmannová, K., Janíková, B., Kozák, J., Vlach, T., & Kiššová, L. (2018). *Výroční zpráva o hazardním hraní v České republice v roce 2017*. Úřad vlády České republiky.
- Mravčík, V., Rous, Z., Chomynová, P., Tion Leštinová, Z., Grohmannová, K., Janíková, B., Kozák, J., Vlach, T., & Kiššová, L. (2019). *Výroční zpráva o hazardním hraní v České republice v roce 2018*. Praha: Úřad vlády České republiky.
- Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, & PPM Factum research. (2018). *Analýza dat validizační studie ESPAD 2018 mezi 17-18letými studenty středních škol*. Nепublikováno.

- Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti, & INRES-SORES. (2019). *Výzkum názorů a postojů občanů k problematice zdravotnictví a zdravého způsobu života v r. 2018*. Nepublikováno. http://www.sukl.cz/file/4584_1_1
- Neighbors, C., Lostutter, T. W., Crouce, J. M., & Larimer, M. E. (2002). Exploring College Student Gambling Motivation. *Journal of Gambling Studies*, 18(4), 361–370. doi:10.1023/A:1021065116500
- Nelson, S. E., Kleschinsky, J. H., LaBrie, R. A., Kaplan, S., & Shaffer, H. J. (2010). One Decade of Self Exclusion: Missouri Casino Self-Excluders Four to Ten Years after Enrollment. *Journal of Gambling Studies*, 26(1), 129–144. doi:10.1007/s10899-009-9157-5
- Nelson, S. E., LaPlante, D. A., Peller, A. J., Schumann, A., LaBrie, R. A., & Shaffer, H. J. (2008a). Real Limits in the Virtual World: Self-Limiting Behavior of Internet Gamblers. *Journal of Gambling Studies*, 24(4), 463–477. doi:10.1007/s10899-008-9106-8
- Nelson, S. E., LaPlante, D. A., Peller, A. J., Schumann, A., LaBrie, R. A., & Shaffer, H. J. (2008b). Real Limits in the Virtual World: Self-Limiting Behavior of Internet Gamblers. *Journal of Gambling Studies*, 24(4), 463–477. doi:10.1007/s10899-008-9106-8
- Nešpor, K. (2006). *Už jsem prohrál dost: Příručka pro ty, kdo mají problém s hazardní hrou, kdo chtějí takovým lidem pomáhat, kdo chtějí problémům s hazardní hrou předcházet*. Sportpropag.
- Nešpor, K. (2011). *Jak překonat hazard: Prevence, krátká intervence a léčba*. Praha: Portál.
- Nowell, L. S., Norris, J. M., White, D. E., & Moules, N. J. (2017). Thematic Analysis: Striving to Meet the Trustworthiness Criteria. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 160940691773384. doi:10.1177/1609406917733847
- Odlaug, B. L., Marsh, P. J., Kim, S. W., & Grant, J. E. (2011). Strategic vs nonstrategic gambling: Characteristics of pathological gamblers based on gambling preference. *Annals of Clinical Psychiatry: Official Journal of the American Academy of Clinical Psychiatrists*, 23(2), 105–112. Získáno 26. listopadu 2019 z: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3179902/pdf/nihms319549.pdf>
- Parke, J., & Griffiths, M. D. (2007). The Role of Structural Characteristics in Gambling. In P. A. Chou & M. van der Schaar (Eds.), *Multimedia over IP and wireless networks: Compression, networking, and systems*. Boston: Elsevier/Academic Press.

- Parke, J., Rigbye, J., Parke, A., Wood, R. T. A., Sjenitzer, J., & Vaughan Williams, L. (2007). *The global online gambling report: An exploratory investigation into the attitudes and behaviours of internet casino and poker players*. Commissioned by eCOGRA (e-Commerce and Online Gaming Regulation and Assurance).
- Petronius. (nedat.a). *Typy money managementu v kurzovém sázení*. Získáno 30. prosince 2019 z Mozkovna: <http://www.mozkovna.net/blog/kurzove-sazeni/typy-money-managementu-v-kurzovem-sazeni>
- Petronius. (nedat.b). *Value betting, cesta k profesionálnímu kurzovému sázení*. Získáno 30. prosince 2020 z Mozkovna: <http://www.mozkovna.net/blog/kurzove-sazeni/value-betting-cesta-k-profesionalnimu-kurzovemu-sazeni>
- Playscan. (nedat.). *The Playscan Product*. Získáno 29. listopadu z: <http://playscan.com/services-page2/>
- Plháková, A. (2003). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.
- Potenza, M. N., Steinberg, M. A., McLaughlin, S. D., Wu, R., Rounsaville, B. J., & O'Malley, S. S. (2001). Gender-Related Differences in the Characteristics of Problem Gamblers Using a Gambling Helpline. *American Journal of Psychiatry*, 158(9), 1500–1505. doi:10.1176/appi.ajp.158.9.1500
- Productivity Commission. (2010). *Gambling: Productivity Commission Inquiry Report, No 50, 26 February 2010*. Productivity Commission.
- Prunner, P. (2013). *Gamblerství, aneb, Ztráta svobody*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.
- Raboch, J., Hrdlička, M., Mohr, P., Pavlovský, P., & Ptáček, R. (2015). *DSM-5®: Diagnostický a statistický manuál duševních poruch*. Praha: Hogrefe: Testcentrum.
- Reilly, C. (2017). *Responsible Gambling: A Review of the Research*. Získáno 23. října 2019 z: http://www.ncrg.org/sites/default/files/uploads/responsible_gambling_research_white_paper_1.pdf
- Rogers, P. (1998). The Cognitive Psychology of Lottery Gambling: A Theoretical Review. *Journal of Gambling Studies*, 14(2), 111–134. doi:10.1023/A:1023042708217

- Rosecrance, J. (1985). Compulsive Gambling and the Medicalization of Deviance. *Social Problems*, 32(3), 275–284. doi:10.2307/800687
- Rosecrance, J. (1986). You can't tell the players without a scorecard: A typology of horse players. *Deviant Behavior*, 7(1), 77–97. doi:10.1080/01639625.1986.9967696
- Rosenthal, R. J. (1992). Pathological Gambling. *Psychiatric Annals*, 22(2), 72–78. doi:10.3928/0048-5713-19920201-09
- Rosenthal, R. J., & Rugle, L. J. (1994). A psychodynamic approach to the treatment of pathological gambling: Part I. Achieving abstinence. *Journal of Gambling Studies*, 10(1), 21–42. doi:10.1007/BF02109777
- Russell, A. M. T., Hing, N., & Browne, M. (2019). Risk Factors for Gambling Problems Specifically Associated with Sports Betting. *Journal of Gambling Studies*, 35(4), 1211–1228. doi:10.1007/s10899-019-09848-x
- Russell, A. M. T., Hing, N., Li, E., & Vitartas, P. (2019). Gambling Risk Groups are Not All the Same: Risk Factors Amongst Sports Bettors. *Journal of Gambling Studies*, 35(1), 225–246. doi:10.1007/s10899-018-9765-z
- SAZKA a.s. (nedat.a). *O zodpovědném hraní*. Získáno 2. listopad 2019 z: <https://www.sazka.cz/zodpovedne-hrani/o-zodpovednem-hrani>
- SAZKA a.s. (nedat.b). *Zodpovědné hraní*. Získáno 2. listopadu 2019 z: <https://www.sazka.cz/zodpovedne-hrani>
- Sazkovekancelare.com. (26. července 2019). Value betting—Sázení na hodnotné kurzy. Získáno 3. ledna 2019 z *Sazkovekancelare.com*.: <https://www.sazkovekancelare.com/value-betting/>
- SazkoveKancelare.com. (20. prosince 2019). Sure betting—Strategie se kterou neprohrájete. Získáno 3. ledna 2020 z *SazkoveKancelare.com*: <https://www.sazkove-kancelare.com/sure-betting/>
- Shaffer, H., Blaszczynski, A., Ladouceur, R., Collins, P., & Fong, D. (Eds.). (2019). *Responsible gambling: Primary stakeholder perspectives*. New York: Oxford Universtiy Press.

- Shaffer, H. J. (1996). Understanding the means and objects of addiction: Technology, the internet, and gambling. *Journal of Gambling Studies*, 12(4), 461–469. doi:10.1007/BF01539189
- Schillerová, A. (5. listopadu 2019). *Vývoj regulace hazardu*. Zaostřeno na on-line, Praha. [Prezentace]. Získáno 3. prosince 2019 z Ministerstvo financí ČR: https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Prezentace_2019-02-06_Regulace-hazardu-v-ulicich-i-na-internetu_v02.pdf
- Smith, J. A., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative phenomenological analysis: Theory, method and research*. Thousand Oaks California: SAGE Publication.
- Společnost Podané ruce o.p.s. (nedat.). „HRaní“—Harm Reduction v prostředí hazardu. Získáno 16. srpna 2019 z: <https://podaneruce.cz/projekty/hrani/>
- Sportovní tipy a sázky. (17. května 2016). Nepsaná pravidla kurzovního sázení. Získáno 30. prosince 2019 z: <http://www.sportovnitipyasazky.cz/nepsana-pravidla-kurzovniho-sazeni/>
- Sports encyklopedia. (nedat.). *History of Sports Betting*. Získáno 16 srpna 2019 z: <http://sportsecyclopedia.com/tank/tank/bettinghistory.html>
- Stewart, S. H., & Zack, M. (2008). Development and psychometric evaluation of a three-dimensional Gambling Motives Questionnaire. *Addiction*, 103(7), 1110–1117. doi:10.1111/j.1360-0443.2008.02235.x
- Sundqvist, K., Jonsson, J., & Wennberg, P. (2016). Gambling Motives in a Representative Swedish Sample of Risk Gamblers. *Journal of Gambling Studies*, 32(4), 1231–1241. doi:10.1007/s10899-016-9607-9
- Tavares, H., Zilberman, M. L., Beites, F. J., & Gentil, V. (2001). Gender differences in gambling progression. *Journal of Gambling Studies*, 17(2), 151–159. doi:10.1023/A:1016620513381
- Tel Aviv University American Friends. (19. března 2012). It's a Sure Thing: Knowledge of the Game Is Not an Advantage in Sports Gambling. Získáno 28. prosince 2019 z: <https://www.aftau.org/news-page-psychology-psychiatry?&storyid4706=1257&ncs4706=3>
- Tetřevová, L., et al. (2017). *Společenská odpovědnost firem společensky citlivých odvětví*. Praha: Grada.

- Thériault, É. R., Norris, J. E., & Tindale, J. A. (2018). Responsible Gambling Strategies: Are They Effective Against Problem Gambling Risk in Older Ontarians? *Journal of Gambling Issues*, 39, 204-221. doi:10.4309/jgi.2018.39.7
- Thomas, S., Lewis, S., Duong, J., & McLeod, C. (2012). Sports betting marketing during sporting events: A stadium and broadcast census of Australian Football League matches. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 36(2), 145–152. doi:10.1111/j.1753-6405.2012.00856.x
- Toneatto, T., Blitz-Miller, T., Calderwood, K., Dragonetti, R., & Tsanos, A. (1997). Cognitive distortions in heavy gambling. *Journal of Gambling Studies*, 13(3), 253–266. doi:10.1023/A:1024983300428
- Tremblay, N., Boutin, C., & Ladouceur, R. (2008). Improved Self-exclusion Program: Preliminary Results. *Journal of Gambling Studies*, 24(4), 505–518. doi:10.1007/s10899-008-9110-z
- Úřad vlády České republiky. (2013). *Koncepční rámec škodlivého hráčství: Projekt mezinárodní spolupráce financovaný Centrem pro výzkum problémového hráčství v Ontariu*. Úřad vlády České republiky.
- Vacek, J. (2014). *Identifikace a řešení rizik spojených s hraním hazardních her: Příručka pro obce a jejich zastupitele*. Úřad vlády České republiky.
- Valentine, G., & Hughes, K. (2010). Ripples in a pond: The disclosure to, and management of, problem Internet gambling with/in the family. *Community, Work & Family*, 13(3), 273–290. doi:10.1080/13668803.2010.488107
- Verecký, L., & Horáček, M. (2002). *Kdo víc vsadí, ten víc bere*. Praha: NLN.
- Vergin, R. C., & Sosik, J. J. (1999). No place like home: An examination of the home field advantage in gambling strategies in NFL football. *Journal of Economics and Business*, 51(1), 21–31. doi:10.1016/S0148-6195(98)00025-3
- Walker, D. M., & Barnett, A. H. (1999). The Social Costs of Gambling: An Economic Perspective. *Journal of Gambling Studies*, 15(3), 181–212. doi:10.1023/A:1023089111024

- Welte, J. W., Barnes, G. M., Wieczorek, W. F., Tidwell, M.-C. O., & Parker, J. C. (2004). Risk factors for pathological gambling. *Addictive Behaviors*, 29(2), 323–335. doi:10.1016/j.addbeh.2003.08.007
- Wenzel, H. G., & Dahl, A. A. (2009). Female Pathological Gamblers—A Critical Review of the Clinical Findings. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 7(1), 190–202. doi:10.1007/s11469-008-9174-0
- Wicker, P., & Soebbing, B. P. (2012). Examining participation in sports betting in Germany. *The Journal of gambling business and economics*, 6(3), 17–33.
- Williams, R. J., Volberg, R. A., & Stevens, R. M. G. (2012). *The population prevalence of problem gambling: Methodological influences, standardized rates, jurisdictional differences, and worldwide trends*. Problem Gambling Research Centre. Získáno 23. listopad 2019 z: <https://www.semanticscholar.org/paper/The-population-prevalence-of-problem-gambling%3A-and-Williams-Volberg/dd38d995f1c35b33e727e1bff2b4127109160bcc>
- Wood, R. T. A., & Griffiths, M. D. (2007). A qualitative investigation of problem gambling as an escape-based coping strategy. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 80(1), 107–125. doi:10.1348/147608306X107881
- Wood, R. T. A., & Griffiths, M. D. (2014). Understanding Positive Play: An Exploration of Playing Experiences and Responsible Gambling Practices. *Journal of Gambling Studies*, 31(4), 1715–1734. doi:10.1007/s10899-014-9489-7
- Wood, R. T. A., Griffiths, M. D., & Parke, J. (2007). Acquisition, Development, and Maintenance of Online Poker Playing in a Student Sample. *CyberPsychology & Behavior*, 10(3), 354–361. doi:10.1089/cpb.2006.9944
- Wood, R. T., & Williams, R. J. (2007). Problem gambling on the internet: Implications for internet gambling policy in North America. *New Media & Society*, 9(3), 520–542. doi:10.1177/1461444807076987
- Wood, R. T., & Williams, R. J. (2011). A comparative profile of the Internet gambler: Demographic characteristics, game-play patterns, and problem gambling status. *New Media & Society*, 13(7), 1123–1141. doi:10.1177/1461444810397650

- Xuan, Z., & Shaffer, H. (2009). How Do Gamblers End Gambling: Longitudinal Analysis of Internet Gambling Behaviors Prior to Account Closure Due to Gambling Related Problems. *Journal of Gambling Studies*, 25(2), 239–252. doi:10.1007/s10899-009-9118-z
- Zákon č. 186/2016 Sb, o hazardních hrách, ve znění pozdějších předpisů. Získáno 9. září 2019 ze Zákony pro lidi: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-186>
- Žurovec, M. (5. listopadu 2019). *Regulace hazardu funguje, stát se zabývá přesunem hraní na internet*. Získáno 3. prosince 2019 z Ministerstvo financí ČR: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2019/regulace-hazardu-funguje-stat-se-zabyva-36541>

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Struktura respondentů – neléčení

Tabulka č. 2: Struktura respondentů – léčení

Seznam příloh

Příloha 1: Česká a cizojazyčný abstrakt magisterské diplomové práce

Příloha 2: Struktura interview

Příloha 3: Inzerát

Příloha 4: Ukázka transkripce interview

Příloha 5: Vyjádření etické komise

Příloha 6: Informovaný souhlas

Příloha 7: Medailonky neléčených respondentů

Příloha 1: Český a cizojazyčný abstrakt magisterské diplomové práce

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Kvalitativní analýza sázkařských stylů a vnímání rizik u online sázkařů na sport

Autor práce: Bc. Barbora Malá

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Charvát, Ph.D.

Počet stran a znaků: 148, 335 076

Počet příloh: 7

Počet titulů použité literatury: 194

Abstrakt:

Cílem této práce je zmapovat skupinu online sázkařů na sport se zaměřením na styly sázení, motivy, vnímání rizika a užívání strategií zodpovědného sázení a na základě zjištěných dat vytvořit typologii sázkařů. Pozornost je věnována rovněž genezi sázkařské závislosti. Teoretická část seznamuje s problematikou hazardního hraní, genezí hráčské závislosti, rizikovými faktory a způsoby snižování rizik se zaměřením na online sázení. Empirická část je sondou do problematiky sportovního sázení a vzniku patologických forem u tohoto typu hazardní hry. Výběrový soubor tvořilo celkem 21 osob, 13 neléčených a 8 léčených. Jedná se o kvalitativní výzkum, případovou studii s využitím polostrukturovaných a nestrukturovaných interview. Získaná data byla analyzována za pomoci tematické analýzy v kombinaci s metodou IPA. Ve výzkumném souboru bylo identifikováno 11 sázkařských stylů. Hlavní motivy byly zejména vidina zisku, zábava a pocity vzrušení a adrenalinu. Ačkoli si sportovní sázkaři rizika spojená s touto hazardní hrou uvědomují, užívání strategií zodpovědného sázení je poměrně podceňováno.

Klíčová slova: online sportovní sázení, zodpovědné hraní, vnímání rizika, patologické hráčství

ABSTRACT OF THESIS

Title: Qualitative Analysis Of Betting Styles And Perceptions Of Risk With Online Betting On The Sport

Author: Bc. Barbora Malá

Supervisor: Mgr. Miroslav Charvát, Ph.D.

Number of pages and characters: 148, 335 076

Number of appendices: 7

Number of references: 194

Abstract:

The aim of this thesis is focus on population of online sports bettors. The research is paying particular attention on betting strategies, motives, risk perception and use of responsible gambling strategies and creation of sports bettors typology. It is also focused on progression of pathological betting. The theoretical framework gives information about gambling, progression of pathological gambling, risks factors and risk minimization focused on sports betting. The empiric part of thesis is to probe into online sports betting and progression of pathological betting. The research sample was formed by 21 respondents, 13 untreated and 8 treated bettors. It is based on qualitative research, case study where data gathering method was semi-structured and unstructured interview. Subsequently data were processed by thematic analysis with combination of IPA method. 11 betting strategies were identified. The vision of gain, entertainment and excitement were the main motives. Although sports bettors are aware that sports betting could be risky, they underestimate all strategies of responsible gambling.

Key words: online sports betting, responsible gambling, risk perception, pathological gambling

Příloha 2: Struktura interview

Část 1: ÚVOD – cíl: seznámení s výzkumem, navázání kontaktu, „rozjetí“ respondenta

- 1) Povězte mi něco o Vašem sázení... Kdy jste začal? Proč? S kým?
- 2) Co pro Vás sázení znamená? Proč sážíte?
- 3) Sportoval jste někdy sám?

Část 2: Současný stav

- 4) Na jaké sporty sážíte? Na jaké sážíte nejraději a proč?
- 5) Řekl byste, že máte nějaký specifický systém sázení? Někjaký svůj sázkařský styl?
- 6) Jak často sážíte?
- 7) Jaká je Vaše průměrná sázka na jeden tiket? Kolik vsadíte za den?
- 8) Sážíte také live sázky?
- 9) Kde sážíte? (počítač/mobil) U jaké sázkové kanceláře?
- 10) Jaké aplikace k sázení využíváte?
- 11) Kolik času denně/týdně trávíte sázením?
- 12) Pokud si vsadíte, sledujete vsazené zápasy?
- 13) Kolik tiketů průměrně denně vsadíte?
- 14) Kolik zápasů/her průměrně vás tiket obsahuje?
- 15) Přispíváte na fóra, stránky o sázení, píšete analýzy či se věnujete ještě jiným aktivitám spojeným se sázením?
- 16) Účastníte se her/výzev sázkových kanceláří?
- 17) Podle čeho sážíte? Necháte si poradit? Máte svůj systém?
- 18) Jak byste se jako sázkař ohodnotil? Svoje schopnosti, svou úspěšnost.
- 19) Sážíte také na něco jiného než na sport?

Část 3: Bankroll management

- 20) Jak si hlídáte svoje sázky? Máte nastavené nějaké limity? Využíváte možnost limitů aplikacemi?
- 21) Daří se Vám Vámi zvolené limity dodržet?
- 22) Vedl jste si někdy sázkařský deník?

Část 4: Vnímání rizika

- 23) Měl jste někdy pocit, že sážíte moc? Moc často, moc velké částky?
- 24) Stěžuje si někdo ve vašem okolí na Vaše sázení?
- 25) Myslíte si, že může být sázení pro někoho rizikové?
- 26) Co si myslíte o osobách, které nad sázením ztratily kontrolu?
- 27) Víte, kam byste se mohl obrátit, kdybyste měl pocit, že vy nebo někdo ve vašem okolí už nemá sázení pod kontrolou?

PRO VÝZKUM SÁZKAŘSKÝCH STYLŮ
A VNÍMÁNÍ RIZIK HLEDÁM

ONLINE SÁZKAŘE NA SPORT

SÁZÍŠ ONLINE NA SPORT? RÁD SE BAVÍŠ O
SÁZENÍ? JSI OCHOTNÝ VĚNOVAT 45-60 MIN
SVÉHO ČASU NA VÝZKUM SÁZKAŘSKÝCH
STYLŮ?

Pomoz vědě a kontaktuj mě na fb či emailu
vyzkum.sazeni@gmail.com

VÝZKUM JE ANONYMNÍ A PROBÍHÁ POD ZÁŠTITOU KATEDRY PSYCHOLOGIE
FF UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI

Příloha 4: Ukázka transkripce interview

A děláš si předtím nějakou analýzu nebo sleduješ analýzu jiných?

Ne, to nesleduju tadyty tipy těch různých, já vím, že jsou na to nějaký servery, ale na to jako vůbec nekoukám. Občas vím, že se o tom bavíme doma, o tom tenise, tím, že tomu jako rozuměj, tak jako řeknu: „Hele, já si myslím, že by mohla vyhrát. Co si myslíš?“ Tak se jako pobavíme. A občas jsem se dívala na to střetnutí dvou hráček, jak je takzvaný to head-to-head, tak jsem si třeba hledala, jestli třeba už spolu hráli vůbec a pokud už jo, tak jak jako, jakej je ten poměr těch výher, a podle toho si třeba i někdy řeknu, jestli jo nebo ne. Ale to je asi v podstatě všechno, že se kouknu, jestli spolu hrajou nebo ne a to je asi všechno, podle toho se jako rozhodnu, jinak tím, že na tom grandslamu se jakoby opakují pořád ty samý hráči, tak já většinou nesázím na ty, který vůbec neznám. Pokud jsou tam nějaký dva, který vůbec neznám, tak to nevím a pak jinak vlastně sázím na ty, o kterých vím, jak hrajou a který sleduju třeba. Ne jakože v průběhu roku, ale tuším, jak se jim daří, takže vím, co od nich čekat. Taky se to někdy nestane.

A jaká je teď tvoje bilance, co se týče výher a proher?

Hm... no, myslím si, že z počátku jsem byla asi v mínusu, ty nějaký dva roky, co jsem, tak většinou... vlastně mně většina těch tiketů vycházela, ale tím, že jsem pak hodně prohrávala na těch live sázkách, tak jsem to tak jako dovysázela, takže tam jsem většinou vo to dobití přišla. A teďka třeba poslední rok, já jsem mezitím taky třeba nesázela vůbec, ale teďka třeba ten poslední rok v tom tenise v podstatě jsem v plusu. Není to moc. Vychází mi to, že za ty dva tejdý toho turnaje jsem v plusu třeba 1 000 korun, takže to není jako úplně závratný, ale vycházelo mi to teď docela, že jsem se udržela v plusu. Takže je to spíš taková zábava, kterou aspoň neprodělám, teoreticky, a něco mi zbyde.

A jak by si ohodnotila teď svoji úspěšnost v sázení, možná i po nějakém tom vývoji.

Jo. No přijde mi, že nad tím mám jakoby mnohem větší kontrolu. Já právě jsem i nějakou dobu nesázela, protože mi začlo vadit, že jsem u toho trávila hrozně moc času. Že jsem třeba přišla večer domů, zapla jsem jakoby ten počítač a koukala jsem na ty livy a tím, že jsem sledovala ten zápas, tak jsem u toho třeba 2 hodiny seděla. Takže mi vadilo, že u toho jako jsem hodně. Tím, že jsem si to pak vybrala a třeba rok jsem se ani nepřihlásila, tam mi přišlo, že jsem se od toho tak jako vodstrčila a pak jakoby teď určitě sázím víc... určitě míň zbrkle, míň to prožívám a mám nad tím jakoby tu kontrolu no. Že takový to, když prohrajú tiket, tak si neříkám jako: „Jéžiš měla bych hned vsadit něco jinýho“, abych to jako získala zpátky, ale třeba to jako nechám a už tam jako neperu 10 tiketů za den. Takže to je určitě... jako větší rozvahu a myslím si, že kontrolu nad těma peněžma.

Příloha 5: Vyjádření etické komise

Stanovisko Etické komise SANANIM z.ú.

Dne 4.9.2019 byla Etické komisi SANANIM z.ú. doručena prostřednictvím Gambling ambulance žádost Bc. Barbory Malé z navazujícího magisterského studia na katedře psychologie FF UP v Olomouci o posouzení plánovaného výzkumu v rámci diplomové práce s názvem **Kvalitativní analýza sázkařských stylů a vnímání rizik u online sázkařů na sport.**

Přílohami této žádosti byl stručný výzkumný záměr včetně uvedení způsobu provádění výzkumu a návrh textu informovaného souhlasu klienta s účastí ve výzkumu. Oba tyto dokumenty jsou součástí stanoviska EK. Výzkumný záměr byl dle jednacního řádu EK SANANIM z.ú. v první fázi posouzen vedoucím zdravotnického úseku Doc. MUDr. PhDr. Kamilem Kalinou, CSc. a vedoucím Gambling ambulance Bc. Marcelem Ambrožem. Informovaný souhlas byl zpracován ve spolupráci s právníčkou GA Mgr. Nikol Šubrtovou.

Výzkum a jeho výstupy jsou zamýšleny jako součásti diplomové práce (viz dále).

Název diplomové práce: Kvalitativní analýza sázkařských stylů a vnímání rizik u online sázkařů na sport.

Řešitel: Bc. Barbora Malá, studentka navazujícího magisterského studia na katedře psychologie FF UP v Olomouci

Garant výzkumu/vedoucí diplomové práce: Mgr. Miroslav Charvát, Ph.D.

Etická komise ve složení MUDr. Vanda Valentová, PhDr. Ilona Preslová, Mgr. Štěpánka Čtrnáctá prozkoumala žádost i její přílohy, vzala v potaz vyjádření vedoucího zdravotnického úseku Doc. MUDr. PhDr. Kamila Kaliny, CSc. a vedoucího Gambling ambulance Bc. Marcela Ambrože. Výstupy byly per rolam předloženy EK, která rovněž per rolam vydala k zamýšlenému výzkumnému záměru následující stanovisko:

Etická komise souhlasí

s provedením výzkumu pro účely diplomové práce s tématem, „Kvalitativní analýza sázkařských stylů a vnímání rizik u online sázkařů na sport“ studentky Bc. Barbory Malé tak, jak je popsán ve výzkumném záměru, který je nedílnou součástí tohoto stanoviska a to

s následující výhradou:

- **V záměru je uvedeno, že tam, kde se to ukáže potřebné, může řešitelka výzkumu požádat o doplnění informací z běžné dokumentace klienta v GA a/nebo od členů týmu zařízení. Etická komise považuje za nutné, aby o rozsahu přístupu do dokumentace v tomto případě rozhodoval vedoucí GA.**

Za Etickou komisi SANANIM z.ú. Mgr. Štěpánka Čtrnáctá, vedoucí

V Praze dne 16.10.2019

Příloha 6: Informovaný souhlas

SANANIM, z.ú.

INFORMOVANÝ SOUHLAS S ÚČASTÍ VE VÝZKUMU

Úvodní informace

Název výzkumné studie: Kvalitativní analýza sázkařských stylů a vnímání rizik u online sázkařů na sport

Řešitelka: Bc. Barbora Malá – Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Účel: diplomová práce v magisterském studiu oboru Psychologie na filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci

Garant výzkumu/vedoucí diplomové práce: Mgr. Miroslav Charvát, Ph.D.

Pracoviště, kde bude výzkum prováděn: Gambling ambulance SANANIM, Žitná 51, 110 00 Praha 1

Garant výzkumu v SANANIM, z.ú.: doc. MUDr. PhDr. Kamil Kalina, CSc.

Širší rámec výzkumu: studijní účely

Vysvětlení výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zmapování populace online sázkařů na sport. Toto mapování se bude zaměřovat především na různé sázkařské styly, motivace k sázení, využívané techniky bankroll managementu a vnímání rizik u této populace. Cílem je vytvoření jakéhosi sázkařského vějíře či kontinua, které poskytne základní přehled o sázkařích v této populaci tak, aby na ně bylo možné lépe cílit jak preventivní programy, tak následnou péči. Druhým cílem je poté nalezení předělu mezi rekreačním, problémovým a patologickým sázkařem. To je podstatné zejména pro zvyšující se počet sázkařů jak v běžné populaci, tak mezi klienty adiktologických služeb.

Čeho se týká souhlas s účastí ve výzkumu

Účastníci výzkumů tímto dávají souhlas se zapojením do výzkumu, tedy poskytnutím rozhovoru a jeho nahráváním. Rozhovor bude zaměřen zejména na vývoj hráčství směrem k léčbě, motivaci k léčbě a využívané techniky bankroll managementu.

Tam, kde se to ukáže potřebné, může řešitelka výzkumu požádat o doplnění informací z běžné dokumentace klienta v GA a/nebo od členů týmu zařízení.

Zabezpečení osobních údajů

Dotazníky, nahrávky z rozhovorů a případné doplňující informace budou kódovány a zpracovány kryptonymně.

Přístroje, v nichž bude dokumentace o výzkumu uchovávány (např. notebook, diktafon, mobilní telefon) budou zabezpečeny proti vstupu cizích osob.

Papírová dokumentace bude uschována na zabezpečeném místě.

Po sepsání výzkumné zprávy/diplomové práce budou podklady obsahující osobní údaje zničeny.

SANANIM, z.ú.

V žádném výstupu z této výzkumné studie se neobjeví osobní údaje klienta ani údaje o zařízení.

Případové ilustrace budou zpracovány tak, že nebude možné klienta identifikovat.

Řešitelka výzkumné studie podepsala v SANANIM, z.ú. prohlášení o povinné mlčenlivosti.

Zabezpečení osobních údajů odpovídá požadavkům GDPR pro zacházení s citlivými osobními údaji v členských zemích EU a implementační legislativě ČR.

Prohlášení klienta/klientky

Jméno a příjmení klienta/klientky:

Prohlašuji, že souhlasím s účastí ve výzkumu pro účely výše uvedené diplomové práce.

Moje účast ve výzkumu je dobrovolná. Mám v kterémkoliv okamžiku právo svou účast ve výzkumu bez udání důvodů ukončit.

Potvrzuji, že jsem se seznámil/a s informacemi o výzkumu, jeho smyslem a předpokládaným přínosem, a že jsem jim plně porozuměl/a. Všechny moje dotazy byly zodpovězeny k mé plné spokojenosti.

Prohlašuji, že souhlasím se zpracováním údajů o mé osobě pro studijní a výzkumné účely za podmínky, že řešitel/ka výzkumu je povinna o nich zachovat mlčenlivost a zacházet s nimi takovým způsobem, aby nebylo možné identifikovat mou totožnost a aby byla zachována moje osobní důstojnost a moje práva.

Místo, datum: PRAMA, 10.1. 2020

Podpis klienta/klientky:

Případné stížnosti klienta/klientky nebo zařízení, v němž získávání údajů pro tuto výzkumnou studii probíhá, prosíme adresujte garantovi výzkumu v SANANIM, z.ú.: Doc. MUDr. PhDr. Kamil Kalina, CSc., Žitná 51, 110 00 Praha 1, mail: kalina@sananim.cz.

Příloha 7: Medailonky neléčených respondentů

Neléčen 1 (sázkař ve vlnách)

Počátek: 18 let, s kamarádem

Sport: amatérský sportovec

Motivace: vidina zisku, zábava, nuda

Sázkařský styl:

- Sází denně – zařazuje pauzy
- 3-4 tikety/den
- Předzápasové, AKO – 2-3 zápasy
- Výše sázky: několik set, až pár tisíc
- Vklady: 1000 Kč
- Vlastní analýzy
- Sledování ho více baví

Bilance: -

Zodpovědné sázení: zkoušel konstantní sázky – málo výdělečné

Typický vzorec: Sázení ve vlnách – po větší prohře následuje období pauzy

Zajímavosti: v minulosti pociťoval problém – nebyl schopný přestat, dával si pauzy, rychle se vracel

Neléčen 2 (sázkař za drobné)

Počátek: 15 let, kamarád

Sport: florbal, běh

Motivace: vidina zisku -> zdroj zábavy, pokušení, sociální aspekt

Sázkařský styl:

- Během týdne 2 tikety, pátek 3
- Předzápasové, AKO, kurz do 10-15
- Sázky obvykle do 100 Kč, 200 Kč 1x za 2 měsíce + střelci za 5 Kč
- Live, když je nuda

Bilance: + 200-300/týdně

Zodpovědné sázení: výhra na účet

Typický vzorec: dělení tiketů: pátek dobije 100 Kč, rozdělí na 3 tikety – hlavní 50 Kč, další 30 + 20

Zajímavosti: hodně vyhledává info, sází s kamarády, kdyby neměl vsazeno, na zápasy nekouká

Neléčen 3 (investiční sázkař)

Počátek: 18 let, bratranec

Sport: fotbal, fanoušek

Motivace: zisk

Sázkařský styl:

- Value betting, jednotkový systém
- Placení tipéri
- 90 % live – nižší ligy
- Výše sázek 2 000- 3 000 Kč
- 10-25 tipů denně, víkend: 25-35
- Sleduje jen když má hodně vsazeno

Bilance: +

Zodpovědné sázení: analýza tiperů, value betting

Typický vzorec: value betting dle placených tiperů

Zajímavosti: velmi profesionalizované, nepociťuje už příliš emoce

Nelécen 4 (emoční sázkař)

Počátek: 15-16 let, sám

Sport: fotbal, tenis rekreačně

Motivace: zisk, nuda

Sázkařský styl:

- 2-3x týdně vloží 200-300 Kč/účet
- Min. 200 Kč/tiket
- Kurz 4 – tenis, 1.5, 1.7 fotbal
- Live – 80%
- Předzápasové – o víkendu, skupiny
- Několik hodin týdně sledování

Bilance: - 60 tisíc Kč

Zodpovědné sázení: výhra na účet

Typický vzorec:

Zajímavosti: silné emoce, magické myšlení, objevuje se otáčení, s kamarádem pořádá sázkařská douputa

Nelécen 5 (sázkař ve vlnách)

Počátek: 15-16 let, kamarád

Sport: fotbal (Liga mistrů), ženský tenis, baseball

Motivace: snaha přechytračit SK, vidina zisku

Sázkařský styl:

- Předzápasové, AKO, 2-3 příležitosti, 2 000-2 500 Kč/tiket
- Sáží většinu dní, 3-4 tikety denně
- Nesleduje zápasy, na které nevsadil

Bilance: + (nyní, dříve hodně prohrával)

Zodpovědné sázení: sázkařský deník

Typický vzorec: na začátku měsíce sází málo, když má nahrané, dovolí si vsadit více, období her a pauz

Zajímavosti: baví ho statistika, sázení vnímá jako boj proti sázkovým kancelářím, emoční, prohru vnímal ublíženě, když vyhraje, necítí radost, přemýšlí o tom, co mohl udělat ještě jinak

Nelécen 6 (sportovec)

Počátek: 15 let, otec

Sport: hokej (profi)

Motivace: zisk, zábava, adrenalin

Sázkařský styl:

- 2-3x týdně
- Vyšší kurzy – obvykle 4
- 2 typy tiketů: pro zábavu (15 zápasů, 5 Kč/tiket, do 100 Kč), zisk (kurz do 10, 1000 Kč)
- Předzápas + live pro zábavu
- Vlastní analýzy – poměrně detailní

Bilance: -

Zodpovědné sázení: kontrola bilance

Typický vzorec: dělení tiketů: ziskové x pro zábavu

Zajímavosti: statistiky si dělá každý den, top 20 sázkařů za poslední 3 měsíce vsazeno/výhra

Neléčen 7 (psychologizující sázkař)

Počátek: 24 let, sám

Sport: tenis závodně, amatérsky hokej, velký zájem o sport

Motivace: zájem o sport a psychologie, zisk, zábava

Sázkařský styl:

- Značně psychologizující
- Orientace na podání – tenis, hokej
- Občas tipy kupuje
- Za drobné střelci

Zodpovědné sázení: chtěl by zlepšit

Typický vzorec: zkoumání psychologie hráčů, podání v tenise (esa)

Zajímavosti: adrenalin vnímá negativně, nerad sází, na co se chce koukat, hledá systém a jistotu

Neléčen 8 (sázkař za drobné)

Počátek: 18 let, kamarád

Sport: rekreační sportovec, fanoušek

Motivace: zisk -> zábava, nuda, napětí

Sázkařský styl:

- Předzápasové, AKO, 3-30 zápasů/tiket
- 30-40 Kč/tiket, max 60-70 Kč
- Vysoký kurz
- Sází většinu dní, hlavně víkend
- Dle sebe – čte analýzy a preview

Bilance: 0

Zodpovědné sázení: bilance v aplikaci

Typický vzorec: za drobné, hodně zápasů na tiketu

Zajímavosti: sázení moc neprožívá, do sázení vložil asi 600 Kč, jinak sází za bonusy

Neléčen 9 (investiční sázkař)

Počátek: 15 let, kamarád

Sport: rekreační sportovec, velký fanoušek

Motivace: adrenalin, sledování zápasů -> zisk

Sázkařský styl:

- Value betting – dle analyzátorů
- Jednotkový systém – výše sázek obvykle kolem 2000 Kč
- Občas pro zábavu, když chce sledovat
- Předzápasové, SOLO
- Objem peněz za den až 10 000
- Zápasy sleduje už jen ty, co ho baví

Bilance: +

Zodpovědné sázení: sázkařský deník, analýzy tipérů, SOLO sázky

Typický vzorec: sázení dle analyzátorů na fb, value betting, jednotkový systém dle důvěry

Zajímavosti: investiční sázkař

Neléčen 10 (*sportovec, příležitostný sázkař, žena sázkařka*)

Počátek: od 18 vlastní účet, dřív párkrát s bráchou

Sport: tanec, tenis, squash (profi)

Motivace: zisk -> zábava, sledování

Sázkařský styl:

- Orientace pouze na konkrétní turnaj
- Předzápasové, AKO 2-3 zápasy, 100-200 Kč, 300 Kč na zápas s vyšší kurzem
- Live – když sleduje – kdo vyhraje další hru – 100 Kč/tiket, vsadí i 20-30 tiket/den
- Vklad na začátku turnaje – pak už ne
- Sázení zvyšuje atraktivitu sledování

Bilance: mírné +

Zodpovědné sázení: průběžné posílání na účet, kontrola historie, vlastní limity

Typický vzorec: orientace pouze na určité turnaje, sázení 4x do roka + občas co zaujme

Zajímavosti: v minulosti pocíťoval, že tráví moc času, náhled, redukoval

Neléčen 11 (*soutěživý sázkař*)

Počátek: nepamatuje

Sport: amatérský sportovec, fanoušek

Motivace: sledování zápasů online -> zábava, soutěže

Sázkařský styl:

- Sázení dle analyzátorů na Tipsportu
- Předzápasové
- 100 Kč/tiket – výše kurzu dle analyzátorů
- Každý den – maraton SK
- Zápasy již příliš nesleduje

Bilance: +

Zodpovědné sázení: bonusy SK (moc nevkládá svoje finance), SOLO sázky, value betting

Typický vzorec: orientace na soutěže SK – silný vliv soutěživost

Zajímavosti: prožívá méně

Neléčen 12 (*smíšený gambler, emoční sázkař*)

Počátek: 15 let, sám

Sport: trenér, volnočasový pedagog – sport, hráč florbalu

Motivace: zisk, sledování, touha sázet, pocit z výhry

Sázkařský styl:

- Systém nemá, sází na favority
- Sází dle nabídky, dle toho, co se mu líbí
- oblíbená sázka: 3,5 branky v KHL
- Vyšší ligy
- Předzápasové, SOLO + občas live, 5 tiketů/den, 100-200 Kč/tiket, někdy 1000 Kč
- Sleduje spíše na live sportu

Bilance: + (okolí tvrdí, že má se sázením problém)

Zodpovědné sázení: limit na výhru, kolik by chtěl vyhrát, dle toho pracuje s financemi, sleduje od oka bilanci

Typický vzorec:

Zajímavosti: zkušenosti s jiným hazardem

Poznámky: sázkař si protřečil, manipulativní, sebevědomí, nadřazený

Nelécen 13 (sázkař za drobné)

Počátek: 18 let, kamarád

Sport: amatérský sportovec, fanoušek

Motivace: zisk -> zábava, prožitek se zápasu

Sázkařský styl:

- Prosázel bonusy
- Vklady 100 Kč
- Předzápasové, AKO + live (když ví, že předzápas nevyjde)
- 1-2 tikety/denně – nesází ale každý den
- Především o víkendech
- Dle vlastních analýz, jednou si koupil tipy

Bilance: -

Zodpovědné sázení: dřív deník, teď sleduje bilanci

Typický vzorec: orientace na Premier League

Zajímavosti: jeden týden sázel víc, než si mohl dovolit, poté si uvědomil, redukce